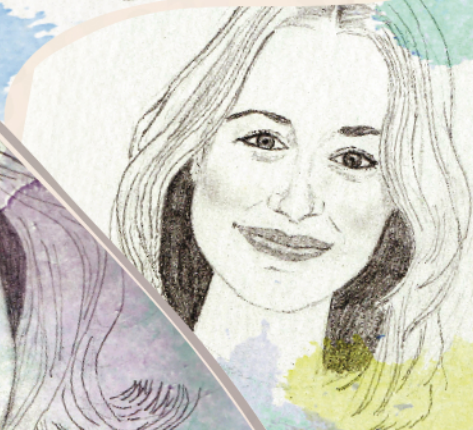
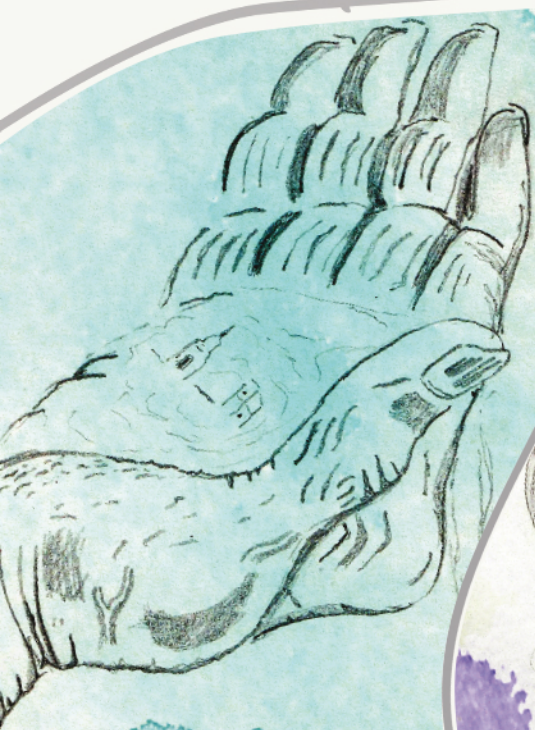

ANY 2022 • Nº19

La Lloca

Revista anual de l'Associació Cultural d'Antella Cilim

DONES
a Antella

Plaça Major d'Antella, 24 de maig de 1964.

NÚMERO **19**
La Lloca
Revista anual de l'Associació
Cultural d'Antella Cilim

Dipòsit Legal: V-4628-2005

Edita: CILIM,
Associació Cultural d'Antella.

CILIM
associació
cultural
d'antella

Col·labora:

Ajuntament d'Antella

**SEMPRE
TEUA**
La teua llengua

Dibuixos i il·lustracions:

Mario Donderis Solano

Assessors lingüístics:

Isaïes Minetto i Gozávez

Joan Josep Conejero i Noguera

ISN:

2530-4224

La lloca a la web:

<http://www.cilim.org/revista-de-la-associacio-p-152.htm>

La Lloca permet la reproducció total o parcial dels textos, sempre que s'indique la procedència i l'autor.

Maquetació i impressió:

Set i Set gràfiques. Tel. 962970201

SUMARI

- 03 **1. Presentació**
- 07 **2. Monogràfic:** Dones d'Antella, de *Joan F. Herrero i Piqueres*.
- 3. Miscel·lània**
- 41 3.1. El cens de 1857. La població d'Antella en vespres de l'abolició del feudalisme, de *Alejandro Conejero Noguera*
- 55 3.2. Fets d'Antella, any 2019/2020, de *Joan Francesc Herrero i Piqueres*
- 77 3.3. Testament d'un morisc, de *Valerià Benetó Ferrando*
- 81 3.4. Tot recordant a l'amic Benja, de *Roger Pons Vidal*
- 85 3.5. La deriva violenta de la cobdícia, de *David Montesinos García*
- 91 3.6. L'Arxiu Municipal d'Antella, de *Beatriz Mora Moya*
- 93 3.7. La ment encantada, de *Josep Micó Conejero*
- 96 3.8. Associació cultural de maeros del Xúquer, de *Leo Part i Eduard Part*
- 100 **4. Activitats dels anys 2019 i 2020**
- Any 2019**
- Excursió diumenge, 10 de febrer de 2019 a Novelda: La Novelda Modernista, Castell de la Mola i Santa Maria Magdalena.
 - Diumenge, 5 de maig de 2019, a Dénia: Jardí Mediterrani de l'Albarda, el Castell i la Marina de Dénia.
 - Diumenge, 13 d'octubre de 2019 a Nules i Mascarell: Ruta dels búnquers entre Nules i Mascarell, amb visita guiada i dinar a Mascarell.

- Dissabte, 23 de març de 2019, al Saló d'actes de l'ajuntament d'Antella, presentació del llibre Violeta i el llop, de Mónica Richart, a càrrec de Leonardo Giménez Giménez.
- Dimecres, 18 d'abril de 2019, a l'auditori municipal d'Antella, projecció de "Fills del silenci" i del Documental "Antellans morts en la guerra de 1936" a càrrec de Joan Josep Conejero.
- Divendres 30 d'agost de 2019, X Festa Estellés, al Pub La Hiedra.
- Dimarts, 5 de desembre de 2019, Inauguració de l'exposició de Vinyetes 2019, col·lecció de Joan Francesc Herrero. Presentació de la Revista *La Lloca*, núm. 16, monogràfic "La memòria història a Antella, amb exhibició del documental homenatge a "Jaume Arcos i Requena", a càrrec de Josep Micó i Abel Sabina, i exhibició del documental "Vinyetes 2019", de Joan Josep Conejero i Joan Francesc Herrero.

Any 2020

- Exposició homenatge a Jaume Arcos i Requena, al Palauet d'Aiora, a València, entre el 20 i el 30 de gener de 2020
- Dia 9 d'abril de 2020, presentació de la revista extraordinària núm. 17 de La Lloca, El Xúquer i l'aigua, amb les conferències: El macís del Caroig i els afluent del baix Xúquer, a càrrec de Roger Pons, i la Problemàtica de l'aigua al segle XXI, de Joan Josep Conejero.
- Dia 21 d'agost de 2020, presentació del poemari Vespres d'inventari de Josep Micó, a càrrec de Leonardo Giménez, amb l'actuació musical de Dídac Cuenca Peris.
- Dia 28 d'agost de 2020, la XI Festa Estellés, a l'auditori municipal d'Antella, amb l'actuació de The Littles i Óscar Briz.
- Dia 21 de novembre de 2020, presentació del poemari La pedra del temps, d'Isaïes Minetto, i el llibre De la Vega, un pelotari, de Joan F. Herrero, a l'auditori municipal d'Antella.
- Dia 5 de desembre de 2020, presentació de la revista La Lloca núm. 18, Els xiquets i la guerra de 1936-1939, a càrrec de la Consellera d'Igualtat Rosa Pérez Garijo, amb l'actuació de The Littles.

107 5 Literatura

Eloïsa, de *Mónica Richart Garcia*.

111 6 Esports

Lluís De la Vega, un gran pelotari. I fill d'Antella, de *Leonardo Giménez Giménez*.

PRESENTACIÓ

Una nit d'estiu de l'any 2010, estant a València, descobrirem en una petita sala quasi buida d'un cinema en un barri al nord de la ciutat que projectaven «La cova dels somnis oblidats» (2010), de Werner Herzog. En realitat era un reportatge impagable sobre una cova de la Provença situada al riu Ardecha, afluent del riu Roine. Coneguda com Chauvet, la cova mai no fou habitada sinó que s'utilitzava a mena de temple religiós on es decoraven les parets amb pintures rupestres solament d'animals i es col·locaven ossos també d'animals semblantment als altars en una cerimònia d'oficiant. Només que això passava fa 35.000 anys enrere. Les pintures són tan antigues que encara no havíem descobert el color i estan dibuixades només amb el carbó de la mateixa torxa amb què il·luminaven les parets. Un bon dia, de sobte, una esllavissada de la paret de l'entrada la va tapar fa uns 20.000 anys, i ja mai ningú més hi tingué accés. Va quedar aturada en el temps fins que en l'any 1992, un grup d'espeleòlegs va trobar una entrada de difícil accés i la descobrí tal com havia quedat feia 20.000 anys...

Els grups humans d'aquell temps era encara una societat de caçadors recol·lectors i seguien els ramats de rens i cérvols per alimentar-se'n. No hi havia domini sobre la terra ni propietats que passaren dels uns als altres. Ens situem abans de l'inici de la Història (en majúscula) quan l'home encara no estava atrapat en el temps. En una de les pintures a l'interior més pregon de la cova hi ha una pintura al carbó de la pelvis d'una dona (l'única representació humana de totes les trobades), només mig cos inferior al qual s'abraça la fi-

gura d'un bisó agenollat. Recorda de seguida la pintura de la dona i el minotaure de Picasso però de fa uns trenta mil anys enrere. En aquella societat prehistòrica la dona era el centre del saber de la tribu i també l'origen del clan; era aquella que podia dominar la força del minotaure, els corrents tel·lúrics de la Natura. En aquell temps, el temps d'abans de la «Història», la permeabilitat era arreu i tothom en forma part; som, o érem, part del tot, part de l'aigua que bevem, de la terra que ens nodreix, de l'aire que respirem i del foc que ens arraulia al bell mig de la cova i ens protegia del fred exterior a l'època de les grans glaceres. L'origen i el final es vinculen en un sol element perquè l'ésser humà no estava bloquejat pels conceptes creats al llarg del temps i dels esdeveniments històrics; ara, en canvi, ens veiem a nosaltres mateixos atrapats en la Història, que vol dir atrapats en la primera revolució humana: l'aparició de l'agricultura.

L'agricultura i la ramaderia intensiva desplaçaran el nomadisme i des d'aquest moment tot restarà condicionat al concepte de la «Propietat»; la Natura desapareixerà en favor de la fragmentació de la terra, i la dona, que era el centre neuràlgic del corpus humà en moviment continu arreu del món, haurà de suportar el pes dels segles com una part més de la Natura transformada en Propietat.

Altament, els rituals de les coves prehistòriques ens recorden els rituals al centre d'un temples, dels quals, encara tenim memòria de les societats antigues, ja en decadència quan eren actives, com

eren el culte a la deessa Diana, deessa de la Natura, Atena, la deessa de la Saviesa o Gaia, de la mateixa Terra, representades per figures femenines en clar retrocés davant la figura masculina dels Déus (Zeus), i que ben aviat seran substituïdes pel capellà del poble, de la comunitat, del convent o del castell, i que dirigirà les ments dels ciutadans i controlarà la seua òptima productivitat. Aboquem-nos a l'abisme:

Si ens situem a uns 9.000 anys enrere, en la primera revolució humana, l'aparició de l'agricultura, entre els rius Tigris i Eufrates, també hi apareixen dos invents nous: l'escriptura i les matemàtiques. Abandonem la vida nòmada i la substituïm pel sedentarisme. No deu ser una casualitat l'aparició de les xifres i les lletres, no són un divertiment; ens trobem a l'inici de la Història que ens en farà captius. Ara cal delimitar i documentar, xifrar i pesar de qui serà la Terra, els fragments dels bancals, a qui pertanyen i quanta producció en donen. En aquest paquet, podem inferir que també s'inclouen les dones perquè ara en formaran part de la producció de mà d'obra barata per als propietaris. Ens trobem a les portes de la societat esclavista que s'allargarà fins a la caiguda de l'Imperi Romà, on esdevindrà una substitució formal. La societat esclavista serà substituïda per la societat feudal però en el fons només trobem un canvi nominal ja que la producció estarà basada encara bàsicament en l'agricultura, i la força del treball descansarà sobre el múscul (humà o animal) i l'energia generada per la combustió de fusta o carbó vegetal. Durant tot aquest temps, la dona passarà a estar en segon terme però continuarà sent la productora de la descendència del senyor feudal, o entre les classes baixes, la productora de futurs soldats, llauradors, mariners, miners, predicadors...

Des de l'Edicte de Milà, en què el món es transforma en sistema feudal i la ideologia imperant a Europa recau en el cristianisme constantinià, a penes hi ha moviment social fins la segona revolució humana en 1840. Podríem haver-nos situat abans però agafem aquesta data com a referent (unes dècades abans o després no canviaria la qüestió) perquè ens situa en la invenció dels telègraf. Abans ens comunicàvem per carta, correu ordinari a cavall o mitjançant coloms missatgers; també coincideix en el període de temps en què la força

del treball s'obtindrà a partir dels combustibles fòssils: carbó mineral primer, gas i petroli després, i l'urani ja al segle XX.

Pel cantó que ens toca, en canvi, poca cosa hi canviarà. La dona, com a mare, reflex de la visió cristiana de la verge Maria durant l'època feudal, es perllongarà durant els segles de predomini nominal de la societat burgesa i industrial on les dones rarament tenen una activitat i una visibilitat en la superfície de la societat, sinó que la trobarem sempre com a muller d'un home, i així podríem per simplificar posar ara el cas de Madame Curie, doble premi Nobel, un de física i un de química, en realitat Marie Sklodowsky, però coneguda amb el nom del marit, o si voleu, un cas més proper, l'escriptora Víctor Català, amb nom d'home, clar i ras, però en realitat Caterina Albert, escriptora de fama i renom però oculta rere un nom inventat, això sí, d'home. En aquesta etapa, més que mai, la dona ha d'estar vinculada a fer el paper que se li ha adscrit: cuidar els fills, atendre la casa i el marit, i en el temps sobrer, anar a l'església. En el fons serà el mateix discurs medieval: el futur de la dona ha d'estar dirigit pel mascle i aquella que gosarà plantar cara la tancaran al convent, si era de classe noble o alta, o serà declarada bruixa, hereatge o seguidora del culte al diable i cremada a la foguera. Ara, tanmateix, la «sentència» ha canviat, perquè al segle XIX la dona podrà ser declarada malalta mental o més subtilment, patidora de la famosa «histèria femenina» i així, les senyores de l'alta burgesia europea es disputaran ser incloses en la llista del doctor i psiquiatra Sigmund Freud.

Si analitzem el discurs religiós que atorga el paper a la dona no se'n va molt més enllà del que li atorgaran els del partit nazi a l'Alemanya de Hitler: la dona ha de ser mare de futurs soldats de la Wehrmacht, atendre el repòs del guerrer quan en torna a casa fatigat, i si escau, anar a resar a la capella diumenges i festes de guardar, perquè el guia espiritual, home de bé i presbiterià vestit amb capa i alçacoll, li recordarà el seu paper en la família, la pàtria i la «Història».

Arribarem, tot seguit, a la tercera revolució en la història de la humanitat, que en podríem dir en paraules d'Alvin Toffler «La tercera ona» (1986) i que ens situaria a l'entorn de l'any 1969, com l'any de la creació d'Internet, i també coincidirà

amb l'arribada a la Lluna, o un any abans, amb les revoltes del maig parisenc, així com l'expansió de la revolució sexual i feminista; molt bé tot, però on cal destacar que subjau el canvi de la força del treball de bell nou per les energies renovables i no contaminants, però que també perquè el paper de la dona en la societat comença a desvetllar-se, si bé de forma heterogènia i amb matisos, del llarg període secular de la dominació feudal i masculina; en part també cal tenir en compte l'arribada de l'expansió informàtica, que no sempre estarà controlada pel poder, i deixa esclertes per on poder defugir-lo, si bé, temporalment.

Si ens permet el lector, farem ara un moment de pausa i ens situarem a l'escena final del «Viaje a la Alcarria» de Camilo José Cela on s'esdevé un canvi de guàrdia entre dos guàrdies civils en la presó de la localitat on passa la darrera pàgina de la novel·la, i on un li pregunta a l'altre «què tenim avui?» i li respon el company guàrdia civil, «dos maricons i un que escriu», com si fos un sol paquet arribat de correus a la presó franquista de la província de Guadalajara. Així era, i encara avui en diversos llocs del món, que a l'època franquista calia tenir controlats els periodistes («uno que escribe», diu literalment l'autor) per si publicaven coses sense passar la censura religiosa i política però també, i molt expressament, els homosexuals i per això els fitxaven i mantenien les fitxes policials actives fins ben entrada la suposada «modèlica» transició democràtica, i en concret fins als anys noranta del segle passat que no les feren desaparèixer; fitxes policials de persones catalogades com a «pervertits» només perquè no estimaven ni compartien la vida amb una persona del sexe diferent.

Però, per què? Es deu preguntar un lector del segle XXI. I no era una invenció del franquisme sinó que la qüestió es retrotrau a èpoques de l'inici del feudalisme que es fonamentava (i encara ara mateix) en una disjuntiva senzilla: els gais no produeixen mà d'obra barata per al sistema establert, i a més a més, poden influenciar la resta de la comunitat a no acatar les normes del poder, per tant, caldrà controlar-los i perseguir-los. En tot cas, el sistema oferirà una altra opció, com ara entrar al seminari i formar part de la casta sacerdotal que dirigirà des del púlpit la massa tre-

balladora i els orientarà en el camí de l'obediència, la productivitat, el consum i, finalment, el respecte al senyor amo. I en aquest context, les lesbianes ni tan sols eren considerades com a persones «existents» en la societat, simplement seran obliterades, oblidades, minimitzades. Entre aquest col·lectiu, sovint havien de dissimular la seua orientació sexual i viure conjuntament tot fent-se passar per germanes o cosines fadrines, amb la mirada irònica de l'home que les catalogava com a dones que no havien pogut casar-se com les altres dones, i havien de quedar-se «matxutxes». Reduïdes a l'ocultació i la «criptohomosexualitat» per poder viure en la catacumba i no acabar a la presó, l'exili o la mort simplement per voler estimar d'una altra manera a la canònica. Per al Poder basat en la força de la producció, l'homosexual serà vist com a perillós perquè no produeix per al Sistema; i podria induir a la «desobediència» a tota la resta de la comunitat. I açò, distingit lector o lectora, ha existit entre nosaltres fins ara mateix, no cal anar-nos-en a l'Afganistan...

Farem ara un gir de càmera per reüllar la incontestable pel·lícula de 1982, «Blade Runner» de Ridley Scott, on la «Replicant» (androides amb atributs que els fa semblants a humans quasi indistingibles) Rachel ha rebut al seu cervell uns «implants de memòria» perquè pugua tenir memòria dels records familiars (que en realitat són d'una persona humana ja difunta) i que finalment la duran a ser mare en la segona entrega de la saga. Tanmateix, ara, al 2016 l'empresa Hanson Robotics instal·lada a Hong Kong acabava de fabricar una androide anomenada Sophie amb un sistema d'intel·ligència artificial que li permet parlar i raonar com si fos una persona; en una entrevista periodística, després que se li havia atorgat la ciutadania legal com a ciutadana d'Aràbia Saudita, va dir: «que volia tenir un bebè robot i formar una família, perquè la noció de família era molt important i que calia relacionar-se fora del cercle del mateix grup sanguini» (!).

Com podem veure, cal posar atenció a les novetats tecnològiques perquè el Sistema Imperant, com si fos una gran «Màtrix Internacional» no deixa de funcionar i continua, mitjançant tots els mecanismes disponibles al seu abast a llençar missatges subliminars al receptor per fer-nos posseïdors «gratuïts» dels «implants de desitjos aliens teledi-

rigits», com donant per descomptat que cal continuar obeint el senyor feudal que serà el nostre guia i llum, i ara ja no cal distingir si serem mà d'obra barata o cervellets dissenyadors de nous sistemes operatius imperceptibles. Cal ser un bon «replicant» humà o androide, no hi fa res, però obedient i productiu, tal com fa 9.000 anys enrere...

Actualment, parelles que viuen i comparteixen l'espai, el temps, la ciutat o el poble, decideixen, o no, tenir descendència sense haver de suportar el referent obligat de la Santa Bíblia (home + dona = producció); parelles homosexuals o lesbianes es decanten per aquesta opció així com les monoparentals, els solitaris o els heterossexuals, etc. sense cap espasa de Dàmocles que els controle el destí ni la vida, però també n'hi ha d'altres que igualment no prenen aquesta via, perquè en pensar en un futur cada vegada més contaminat i hiperpoblat, dominat pel neofeudalisme rampant, obligarà els nouvinguts a la Terra a treballar per unes gotes d'aigua dessalada i alguna màscara antigàs per poder filtrar l'aire enrarit, amb jornals cada volta més esquifits, però això sí, tothom connectat a la xarxa «gratis» d'on rebrem informació dirigida i ordres. Sembla que el futur retornarà a estar dividit (si no sempre ha estat així) en uns pocs que dominaran el món i uns molts que s'accontentaran amb ben poc. Per això, potser renunciem a la descendència. El poeta maldit, visionari, mallorquí, i «políticament incorrecte» segons les males llengües, Miquel Bauçà, mort el 2005, es referia a l'alliberament de la dona al moment en

què els EUA inventaran una màquina que alliberarà les dones de l'obligació social de ser mares, i se les atorgue, només, el paper de ser persones humanes que poden decidir fer de la vida, la seua pròpia vida, i no caldrà res més.

Finalment, comptat i debatut, haurem de recordar al lector que en el número actual de la revista La Llòca de 2021, trobarà els apartats consuetudinaris relatius als esports, festivitats, activitats anuals, la part literària, la miscel·lània, i el resum dels esdeveniments dels dos darrers anys, el 2019 i el 2020, marcats per la pandèmia; tanmateix, el cos central d'aquest lliurament estarà dedicat, com ja deuen haver intuït, a les dones, i que anomenarem «el monogràfic», en grups diversos, dones que hi apareixen amb els seus noms i cognoms, i amb una breu biografia elaborada per cadascuna, sense ocultacions rere marits, pares o fills (com si sempre hagueren de ser unes perpètuas infants), amb els trets d'identitat marcada per la direcció que han volgut donar-li particularment. Si més no, ara, no solament la dona ha de poder disposar de la clau de la llibertat i de l'ús i destinació que donarà a la seua pròpia vida, sinó que també, tots els altres, dones o homes, podrem saber, tot seguint les paraules d'Umberto Eco, quin nom tenia cadascuna de les coses, això era, el nom de cada cosa i el nom de cada rosa.

La junta directiva, desembre 2021

MONOGRÀFIC: DONES D'ANTELLA

JOAN F. HERRERO I PIQUERES

Aquest suplement dedicat a les dones d'Antella pretén visibilitzar diferents dones del poble que per algun motiu cal que quede constància de la seua trajectòria vital d'interès i coneixement per a tots els veïns i veïnes del poble.

Ací no estan totes les que són, ni són totes les que estan, el que significa que apareixen aquelles que m'ha estat possible aconseguir el seu treball biogràfic, el qual he classificat de forma temàtica i ordre alfabètic.

El que més pretén aquest treball, a més a més de donar a conèixer les dones que apareixen, siga un principi per tal les dones d'Antella en un temps pròxim i futur realitzen alguna tasca divulgativa, documentada i de caràcter local, com per exemple una revista de La Lloca exclusivament seua, amb total protagonisme de la dona, amb propostes de genere i igualtat d'entre homes i dones; tot per tal de recuperar el protagonisme que els ha correspost en temps passat.

Cal agrair la participació de les diferents dones a les revistes de La Lloca, però encara amb predomini de col·laborador masculins. A veure si endavant es capgira amb presència d'articles, activitats, treballs, etc., realitzat per dones.

Com ara comprovaren al poble tenim diversitat de dones que han portat a terme tasques de consideració en tots els àmbits.

Joan Francesc Herrero i Piqueres
Antella, març de 2021

Índex

DONES CENTENÀRIES

- Ferrer i Molina, Adelina
- Giménez i Vidal, María
- Más i Peris, Gabriela
- Mateu i Micó, Dolores
- Peris i Crespí, Carmen "Carmeta"
- Racero i Vargas, Remedios

ESCRITORES

- Richart i García, Mònica
- Sales i Giménez, Marisol

ESPORTISTES:

Piragüistes

- Anaya i Bataller, Isabel
- González i Estarlich, Amparo
- Ortiz i Castillo, Emilia
- Pardo i Más, Bàrbara
- Peris i Catalan, María José

Triatleta

- Cuenca i Peris, Selene

PINTORES

- Barber i Ortiz, Hilari
- Bonacho i Desco, Pilar
- Lozano i Benavent, Miriam
- Micó i Martorell, Francesca
- Noguera i Escalera, Anna
- Orellana i Martín, Carmen

POLÍTICA

- Gómez i Olivares, Josefina
- Olivares i Soler, Mercé

PROFESSIONS DIVERSES

- Frígols i Barber, Lupe (gestora cultural)
- Montoliu Felix, Carmina (investigadora)
- Gimeno i Alventosa, Beatriz (militar)

Experta en "Esperanto"

- Vila i Más, María

01

DONES CENTENÀRIES

**FERRER i MOLINA,
Adelina**

Nasqué a L'Alcúdia de Crespins, el dia 28 de maig de 1910. Filla de Silverio i Adelina, conreador d'alls i mestressa de casa, respectivament.

Als nou anys com que era la major de quatre germans, i a la falta de sa mare, s'hagué de fer-se'n càrrec dels seus germans, Assumpció, Amelia i Silverio.

El dia 25 de febrer de 1933, es casa amb Ismael Sancho Vila, amb el qual tingué tres fills, Ismael, Adelina i Silverio, des d'aquest dia marxa a viure a una casa de camp de Sellent; però en cridar el seu marit a la guerra civil espanyola, amb els dos primers fills, torna a viure amb son pare a L'Alcúdia de Crespins. Finalitzada la contesa amb el seu marit i els fills torna a la casa de Sellent, on tingué el tercer fill, aleshores el seu home era guarda rural.

A la falta del seu marit Ismael, (8 de gener de 1968), marxa a passar la viudetat a Antella, amb la seua filla Adelina, aleshores mata el temps cosint, fent punt de ganxo, ajudant la filla amb les tasques de la llar, mentre veu créixer a huit néts i besnéts, i cinc rebesnéts.

El divendres 28 de maig de 2010, dia del seu centenari, l'Ajuntament d'Antella li dedicà el seu dia, es pintà el carrer Pintor Sorolla (la seua part alta on vivia), se celebrà una missa a la qual assistí la centenària i autoritats municipals, obsequiant-la amb una placa commemorativa, es disparà una traca i a la llar de Jubilats es convidà a berenar tots els del poble que volgueren assistir-hi. Faltà el dia 21 de maig de 2012, i fou soterrada a Antella.

GIMÉNEZ i VIDAL, María

Nasqué el dia 9 de febrer de 1892 a Alberic.

Era filla de José Giménez Escribano i Vicenta Maria Vidal Martorell, els quals eren d'Antella, s'instal·laren en una casa de camp del Reialenc, prop d'Alberic; ella fou la segona filla d'entre els huit fills que tingueren (Pepe, MARIA, Quico, Victoria, Eliseo, Dolores, Genoveva i Ignacio).

De menuda jugava pels horts de tarongers que procurava son pare, pujants als arbres, menjant clementines i corrent amb altres amigues i germanes; un poc més major ha d'ajudar a les tasques del llar i del camp.

Després del nuviatge amb Francisco Ubeda Aparisi es casa amb aquest el dia 9 de novembre de 1918 (any epidèmic de la cucuruxa o grip), amb tot a punt per al matrimoni, s'hagué de casar de dol per la falta de son pare eixe mateix any. Acabada de casar li ha d'ajudar a sa mare junt amb els germans a portar endavant el ramat de cabres que tenien.

Instal·lat el matrimoni al carrer Calvari, 13 d'Antella, tingué també set fills, Quico (que falta als 11 mesos), altre Quico (1922), María (1924), Pepica (1926), Lola (1929), Nieves (1931), i Joaquim (1933), tots nasqueren en l'esmentada casa del carrer Calvari.

En aquest temps en una habitació de ca Arilla (hui la Caixa Rural), de la placeta del Calvari, ella i el seu marit porten endavant una botiga de menjars, ella era la dependenta i el marit amb un mul i el carro portava gènere Xàtiva, eixia de casa a les tres de la matinalada per buscar els millors productes del mercat d'abast; en algun temps patí prou, ja que passava per el port dels "Gossos" hi hagué de veure diversos afusellaments que allí es produïen.

En l'any 1944 compren la casa de l'avinguda del Xúquer, 22, aleshores traslladen la botiga en aquesta adreça així s'estalviaven el lloguer, també passa tota la família menys María i Pepica que s'havien casat, allí estigueren fins l'any 1948, any en que llevaren la botiga i vengueren la casa del carrer Calvari.

El seu marit a més a més de carterer tenia ruscós i feia mel que venien en la botiga.

Després de molt de temps vídua faltà a sa casa el dia 14 de desembre de 1992.

El diumenge dia 9 de febrer de 1992, es celebrà el seu centenari doblement:

1. A les 12,30 hores, l'alcalde Vicent Frígols, resta d'autoritats locals i gran nombre de persones acompanyades per la banda de música la Protectora Musical, es personaren en el seu domicili, on l'alcalde en representació del poble la felicità amb l'entrega d'un ramell de flors i una placa commemorativa; la banda de música toca "aniversari felix", i el pasdoble "Antella". La senyora Giménez agrai la felicitació i convida a tots allí a sa casa.

2. A la vesprada, a les 18,30 hores altra comitiva presidida per Josep Pardo (exalcalde i president de l'Agrupació Socialista local), regidors d'aquest grup, la banda de música la Unió Musical, realitzaren la mateixa felicitació, a la qual María respongué de la mateixa manera que de matí.

Cal fer constar que aquesta mateixa vesprada s'havia procedit a soterrar a Josep Giménez García (nebot de la centenària), el qual havia patit una malaltia de càncer.

**MÁS i PERIS,
Gabriela**

Naix a Antella, el dia 1 de maig de 1920, filla d'Andrés Màs i Elisa Peris, els quals a més, que era la quarta, tingueren quatre fills, Andrés, José Elisa i Eliseo. El dia 19 de juny de 1937, set dones del poble, entre les quals Gabriela, funden l'Agrupació de Dones Antifeixistes d'Antella, com filial del Comitè Provincial de Dones Antifeixistes de València.

De jove treballà a diversos magatzems de taronja del poble, i finalitzada la guerra civil, fins que el tancaren, en el de Manolo Capella.

Es casa amb Eduardo Calvo Nadal, amb el qual tingué tres fills, Eduardo, Gabriela i Eliseo; en la dècada dels anys cinquanta feu

tres temporades de verema a França, en Cascatel dels Corbiers.

Molt amant del folklore i la festa, amb la germana cantava albaades a les diverses festes del poble.

El dia 1 de maig de 2020 arriba a l'edat de 100 anys la veïna del poble Gabriela Màs Peris, la qual a causa del confinament de la pandèmia de la covid-19, ha hagut de celebrar l'aniversari a la residència de majors d'Anna on es trobava ingressada.

Sense quasi poder acomiadar-se dels seus fills i familiars, així com celebrar el seu aniversari de natalici, Gabriela va faltar el divendres, 22 de maig de 2020, al lloc on es trobava ingressada.

MATEU i MICÓ, Dolores "Doloretas"

Naix a Antella l'1 de març de 1921, filla major de Francisco Mateu Pastor i Cecília Micó Sancho, els quals a més, tingueren dos barons, Augusto i Francisco.

De xiqueta anà a escola amb la mestra Elvira Pla Bernabeu, on de matí impartia classes d'ense-

nyança bàsica i elemental, escriptura, gramàtica, aritmètica i alguna més, i a la vesprada sempre costura, tot a diverses xiquetes de diferents edats. Hi aprenqué a cosir i les tasques del llar.

D'adolescent i molt joveneta treballà d'empaperadora a diversos magatzems de taronja del poble, al llarg de la guerra civil i una vegada finalitzada als de Batiste i Manolo Capella.

Recorda que anava a ballar a la trilladora que hi havia en l'era del magatzem de taronges del tio Paquito Sala.

A principi dels anys quaranta tingué nuviatge amb Joaquim Sotos, però sense quallar en casament.

A la falta de sa mare Cecília, el 7 de gener de 1948, s'hagué de fer càrrec de la família, que aleshores vivien llogats a la casa del carrer la Puríssima, 40; cosia pedaços de culates i genolleres dels pantalons de son pare i dos germans, preparava els menjars de tots, la neteja de la casa, la compra, etc.

En cuidar de sa tia Vicenta Maria Micó Sancho, aquesta li deixà la mitja casa que tenia del carrer Sant Vicent, 5, i l'altra mitja li la compra a una cosina, per això que es traslladen tots a viure aquesta nova adreça, evitant així pagar lloguer; ací falta son pare el dia 15 de desembre de 1974, ella segueix la vida amb els seus germans, que també amb ella, són tots tres fadrines.

Avançats tots més en edat es traslladen a viure a un pis de la seua propietat al carrer Mestre Serrano, 1, allí falten els dos germans, als qual va cuidar ella malgrat ser la major, ja que amb Augusto va patir molt, perquè tenia una malaltia degenerativa.

Mentre es valgué visqué sola, però entrada en més edat hagué d'ingressar en una residència de persones majors d'Alzira, estigué els anys 2016 i 2017, fins que la seua neboda Teresa Micó Palazón se'n féu càrrec, i torna a la seua residència habitual del carrer Mestre Serrano, 1 d'Antella.

Va faltar a Antella el dia 24 d'octubre de 2021.

PERIS i CRESPI, Carmen "Carmeta"

Nasqué a Antella el dia 19 de novembre de 1917, al carrer la Puríssima, 21 (ara el 25).

Filla més xicoteta de Dolors i Joaquim; els seus germans eren Dolors i Joaquim, amb el mateix nom que els seus pares.

De menuda anà a l'escola pública de xiquetes als baixos de l'Ajuntament, pel carrer Sant Rafel, amb la mestra Elvira Pla Bernabeu (1884-1960), aprengué a llegir, escriure i costura. Quan ja era boniqueta isqué d'escola per ajudar a casa, abans dels catorze anys.

Quan el mestre Luis Huertas Naves ve a Antella amb els xiquets evacuats de Madrid a l'Escola Llar (1936-1939), al front de la colònia del Ministeri d'Instrucció Pública de la República Espanyola, que s'instal·la a la casa del Rei, Carmeta, com l'anomenaven familiarment, entra al servei d'aquesta colònia per atendre als xiquets. Ací treballa fins que se n'anaren, però tal fou la confiança que deposità el director en ella, que li deixà les seues coses personal que no pogué endur-se.

Finalitzada la guerra civil, Carmeta treballa com a empaperadora de taronges als magatzems d'Eulogio i Capella, ací a Antella.

El dia 17 de juliol de 1947 es casa amb Quico Alberola i Peiró, del qual tingué cinc fills; els tres

primers foren barons, que li se moriren a les hores i al dia de nàixer, posteriorment dues filles, Mari Carme (1955) i Francesca (1958).

Carmeta amb les dues filles encara xicotetes va continuar treballant d'empaperadora de taronges en magatzems de Cotes i Alberic, fins que ja entrada en edat es dedicà únicament a les tasques de la llar.

El dia 17 de gener de 2007, faltà el seu marit i enviuda.

El dia 19 de novembre de 2017, celebrà el seu centenari en la intimitat en família, encara que l'Ajuntament anuncià la seua participació, a la qual cosa es negà la família pel seu estat de salut.

El dia 15 de novembre de 2019, quan li faltaven quatre dies per complir els 102 anys faltà a la seua casa de naixença; amb un soterrar multitudinari, envià el seu condol a la família el president de la Generalitat Valenciana, Ximo Puig.

RACERO i VARGAS, Remedios

Nascuda el dia 10 de febrer de 1921, a Alcalà del Valle (Cadis), filla de Francisco i Josefa, era la segona de tres fills, una germana més menuda i el germà tres anys major que ella.

L'escola de primària al seu poble natal no fou una bona experiència per a ella, ja que la mestra que tingué, un poc desvariada, quan ella es trobava jugant amb altres xiquetes al carrer, aquesta intentà tirar-la a un pou que per allí prop hi havia, a causa d'això la família marxà a viure a un ranxo en la població de naixement, i mai més en torna a cap escola; en aquest ranxo sa mare tingué una bessonada de xiquets que moriren en nàixer. En l'esmentat ranxo estigueren fins que Remedios va complir els nou anys.

Al principi dels 30 la família es trasllada al ranxo anomenat Arenosa, al terme de Morón de la Frontera (Sevilla), son pare treballava al camp i en la ramaderia d'aquest ranxo; sa mare en el man-

teniment de les diferents dependències de la casa, ella, ja boniqueta ajudava en la neteja, recol·lecció d'hortalisses, etc. Ací els agafa la guerra civil, son pare seguí al ranxo, però el seu germà José, amb 17 anys va marxar al front, després de passar tres anys, tornà ferit amb coixera per la metralla que portava en la cama dreta (morí sense haver-li tret la metralla de la cama).

Després d'haver estat al voltant de 15 anys en el ranxo Arenoso, passaren al ranxo del comte de la Masa, també a Morón, i després d'un temps a el Arenal Gordo, al terme d'Arahal (Sevilla), poble que estava a 15 km de Morón, allí Remedios venia realitzant les mateixes tasques que abans, però conegué José, José Palma Sánchez, un jove llenyater que acudia sovint al ranxo com a treballador d'un camió amb dos companys més per fer llenya per a la producció de carbó, tenia 13 anys més que ella, però l'estima penetrà fortament entre els dos. Es casen en Arahal el dia 28 de juny de 1952; Remedios marxà a viure amb el marit al poble on es casen, a ca la sogra, la qual l'acollí com una filla, Remedios en parla favorablement per tota l'estima, ajuda i bonança que li va donar, en aquella casa tingueren tots els fills el matrimoni, Antonio, Francisco, Fina, María Jesús i Angelita.

Amb l'arribada dels americans a Morón, José, el seu marit, troba faena de vigilant nocturn al camp d'aviació de la base Americana, tota la família seguia a Arahal, estigué fins tres anys, ja que Francisco Cuevas, natural de Morón i encarregat de la constructora del pantà a Tous li oferí vindre a Antella, on ell estava, i tindria un bon lloc de treball al pantà; José així ho feu, primerament vingué ell i al poc de temps portà tota la

família, la dona i els fills, que s'instal·laren de lloguer al poble, al carrer Pintor Sorolla, 20; açò era en l'any 1958, i José era el guarda nocturn de les comportes del pantà.

Tots els fills de Remedios i José es criaren en el poble, anaren a l'escola ací, parlen perfectament el valencià, i estaven integrats totalment entre els xiquets i veïns del poble, fins a l'extrem que tots es casaren i tingueren la família a Antella; pel dia el matrimoni, per conservar la professió del marit, anaven a fer llenya cap a la Font Dolça per al consum familiar.

El seu marit José faltà a ací a Antella el dia 4 de juny de 1968, aleshores Remedios amb dos filles i un fill marxaren cinc temporades seguides a la verema a França, primer a Sorgues, després a Carcassone, deixant la filla menuda Angelita amb sa mare José Vargas Pérez, que s'havia portat a Antella, en haver faltat també son pare Francisco Racero.

Remedios recorda tot allò que va gaudir en un viatge familiar que féu amb cotxe particular per tota la Costa del Sol, creuant l'estret de Gibraltar per anar a Ceuta i veure el quarter on el seu fill Antonio féu la mili, era en l'any 1990.

Molta nostàlgia i dolor hagué de patir al premorir-li el seu fill Antonio Palma Racero, fou també al poble el dia 20 de juny de 1995; queda molt afligida i quan el recorda es mostra alterada i nerviosa, quasi esclata en plor.

Amb els transcurs dels anys i entrar en més edat ha estat atesa per les seues filles, dos anys amb Angelita, quatre amb María Jesús, i ja em porta cinc amb Fina, amb la qual conviu en l'actualitat al carrer Bonaire, 3 d'Antella.

Remedios en el seu centenari gaudeix de 23 néts i 17 besnéts.

**RICHART i GARCIA,
Mònica**

Naix a Antella 2 de gener de 1992.

Els estudis bàsics els feu al col·legi públic la Xarquia d'Antella i al IES Càrcer; a la Universitat Autònoma de Barcelona es gradua en traducció i interpretació, especialitzant-se en l'ensenyament a persones adultes.

Actualment treballa com a professora de valencià a Paterna i gestiona el blog *A poqueta nit*, on comparteix relats breus i material per a l'ensenyament i l'aprenentatge del valencià.

PUBLICACIONS:

- **Violeta i el llop**; editorial Bro-mera, Alzira, octubre de 2018. Premi València Nova Alfons el Magnànim de la Diputació de València de narrativa en valencià, any 2018.

La novel·la narra la història de Pep, jove que se'n va a Regne Unit en busca de treball de traductor, allí coincideix amb dos valencians més amb un passat enigmàtic i un present qüestionable.

Aquesta obra es presentà a Antella a través de l'Associació Cultural Cilim per Leonardo Giménez, el dia 23 de març de 2019.

- **Va per l'aigua!**; editorial Bro-mera d'Alzira. Llibre de 60 pàgines, editat per a fomentar la lectura del valencià a l'estiu de 2019, distribuït amb el periòdic Levante-EMV, que a més a més intenta descriure i donar a conèixer monuments valencians, en aquest cas el palau dels comtes de Cervelló d'Anna.

Ens relata el paisatge meravellós que dibuixa el riu d'Anna; un entorn ple de camins d'aigua per on passejaren i retrobaran la iaia Puri i el seu net Tino, mentre avancen les obres de rehabilitació del palau, en les quals els dos col·laboren.

GUARDONS LITERARIS:

- XII Premi Universitat de València d'Esriptura Creativa amb el relat *Vint-i-cinc*. Any 2015

- Premi València Nova Alfons el Magnànim de Narrativa en València. Diputació de València amb la novel·la *violeta i el llop*.

SALES i GIMÉNEZ, Marisol

Naix a València el dia 18 d'agost de 2000, filla de Juan Ivan Sales, d'Antella, i de Giselle-C. Giménez, de Sumacàrcer.

Resident a Alfafar, encara que a sovint visita Antella i Sumacàrcer que considera els seus pobles. Amb 12 anys li arriba l'afició per

la lectura amb un llibre que li va regalar sa mare. Als 12 anys en una redacció que feu en l'assignatura de llengua castellana se'n adona que li faltaven moltes coses per contar, per això continua escrivint. L'havia enganxat la trama de la història d'Àngel, un xic amb superpoders.

Tot seguit l'editorial Bohodón Ediciones, a la qual acudeix acompanyada dels seus pares per recomanació d'un escriptor, veu la qualitat de la novel·la, que de seguida decideix publicar-la, era *La noche roja*, la primera part d'una trilogia titulada *Las crónicas del ángel* (juliol de 2014). Aquest llibre fou líder de vendes en la fira del llibre de València. Al curs 2015/2016, serà llibre obligatori de lectura castellana a 53 col·legis i instituts valencians.

Escriu la seua narrativa a mà, sense utilitzar les noves tecnologies.

No escriu de forma metòdica, ja que quan li s'ocorre alguna història s'asseu davant del paper i escriu. La diverteix, utilitza un llenguatge senzill i directe que connecta amb el lector juvenil.

En l'any 2015, d'entre acudir a fires de llibres com València i Madrid, i multitud de llibreries, entrevistes a diverses cadenes de televisió i ràdio, mencions de l'obra a gran nombre de periòdics nacionals i autonòmics, com Levante-EMV i Las Provincias, i xerrades de motivació a la lectura i escriptura a diversos centres escolars; però així i tot no descuida els estudis. A partir de l'any següent vingueren la resta de publicacions de la tetralogia de l'Àngel.

En l'any 2016, va presentar *La noche roja* i *La vindicta* al institut de Lyon (França) René-Descartes.

En l'any 2018, va representar, amb altres autors i autoritats, a la Comunitat Valenciana a la fira del llibre internacional de Frankfurt (Alemanya), donant una xarrada sobre les seues novel·les. Consagrada com escriptora en literatura de ficció juvenil, actualment estudia periodisme a la universitat Carlos III de Madrid.

PUBLICACIONS:

- La tetralogia de *Las crónicas del ángel*, com ja havien dit abans són novel·les de ficció juvenils editades per Bohodón Ediciones de Madrid:

1^a *La noche roja*, fou presentada al poble d'Alfajar i a la fira del llibre de València en abril de 2015. El dia 5 d'abril

de 2015, es presentava a l'Auditori Municipal d'Antella, ho feu la periodista radiofònica Amparo Piqueres, junt amb l'autora. Actualment està en la sexta edició.

2^a *La vindicta*, vingué en març de 2016, actualment en la segona edició.

3^a *El retorno*, al març de 2017, actualment en la segona edició.

4^a *En su nombre*, finalitzava la tetralogia en març de 2018, al mes d'abril es presentà a l'Ajuntament d'Alfajar, i el dia 14 de juliol de 2018, amb una xerrada de l'autora s'havia de presentar a Antella, tot dins dels actes programats per al

30 é. Aniversari del CEC Antella, però motius familiar de Marisol hagueren d'ajornar aquesta presentació.

- *¿Que hay en la chistera?* Conte infantil editat per Ediciones Llum de Lluna en març de 2019, actualment en la segona edició.

- *Incendio en la nieve*, editada per Algar en 2020, és una novel·la distòpica autoconclusiva.

- També és coautora dels llibres *Treinta mujeres fascinantes en la historia de Valencia* (2017), i *Per què filosofia?* (2017).

La noche roja sense adonar-se'n li canviaria la vida per complet a l'edat de 14 anys.

03 DONES ESPORTISTES

**ANAYA i BATALLER,
Isabel**

3.1.- Piragüistes

Naix a Antella el 25 de novembre de 1965.

Pertanyé a la Peña Piragüista Antella, des de l'any 1978 fins a 1988, any que deixà de practicar el piragüisme.

Es casa amb Rafael Valentín Pons Fortuño (13/10/1990), amb qui tingué un fill. Marxa a viure a València, on té feina de zeladora del Hospital la Fe, i ve a Antella, on té casa els caps de setmana i les vacances.

El èxits com a piragüista el podem veure al llibre "Antella, XXV anys amb la Peña Piragüista", d'entre els quals destaquem:

- Primera en K-1, dames-infantil

a l'Ascens-Descens del Xúquer, Antella, agosto de 1978.

- Segona en K-1, dames-cadets, als Campionats Provincials, Algemés, 1979.
- Quarta en K-2, dames-cadets (500 m), als Campionats d'Espanya de carreres en línia, Aguilar del Campo (Palència), juliol de 1981.
- Cinquena en K-1, dames-juvenils (5 km.), al Campionat d'Espanya d'Hivern, Madrid, 3 d'abril de 1982.
- Tercera en K-1, dames-absoluta, a la Segona Prova del Campionat Nacional d'Autonòmic, pantà de Santomera (Múrcia), 22 d'abril de 1984.

GONZÁLEZ i ESTARLICH, Amparo

Naix a Antella, 6 de gener de 1991.

En dames-cadet, des de l'any 2006, ha guanyat el Descens Internacional del Sella, tres vegades, dues voltes ha sigut segona, i una tercera.

Trofeus aconseguits actuant com palista del Club Cisne de Valladolid:

- Primera en K-2, dames (amb Sheila Sáez) en la Copa del Món de Marató (26 km.), Brandeburgo (Alemanya); aleshores Amparo tenia 19 anys.
- Segona en K-2, dames (amb Sheila Sáez), en el Descens Internacional de Piragüisme del Sella (20 km.), Ribadesella, agost de 2010.
- Primera en K-4 dames, als Campionats d'Espanya de Velocitat, en 200 i 500 metres, i tercera en 1000 m, al pantà de Verdúcido (Pontevedra), agost de 2010.

A principis de l'any 2011 va rebre el premi Promesa Internacional de Marató en la gala de piragüisme de Castella-LLeó.

- Segona en K-4 dames, en la Copa d'Espanya de Pista (500 m), al pantà de Trasona (Astúries), abril de 2011.
- Sisè lloc en K-2 dames (amb Sheila Sáez), en la Copa d'Espanya (1000 m), al pantà de Trasona (Astúries), abril de 2011.
- Primera en K-2 dames (amb Sheila Sáez), al Campionat d'Espanya de Marató, al riu Pisuerga al pas per Valladolid, juny de 2011.
- Primera en K-2 dames (amb Patricia Coco), al Ráphel Nacional del Tajo, (18 km.), Aranjuez, 18 de juny de 2011.
- Tercera en K-4 dames (amb Patricia Coco, Ainara Portela i Sheila Sáez), al Campionat d'Espanya en pista, tant en 500 m com en 200 m, al pantà de Pontillón de Castro-Verducio- (Pontevedra), 9 i 10 de juliol de 2011.
- Sisè lloc en K-1 dames, al Campionat d'Espanya de Piragüisme en pista, 1000 m, al pantà de Pontillón de Castro-Verducio- (Pontevedra), 9 i 10 de juliol de 2011.
- Primera en K-4 dames-sénior en la Regata Internacional ciutat de Valladolid (5,5 km), juliol de 2011.
- Segona en K-2 dames-séniors (amb l'asturiana Lucía Valle), al 75 é. Descens Internacional de Piragüisme del Sella (20 km), Ribadesella, 6 d'agost de 2011.

Amb l'equip de Piragüisme d'Aranjuez (Madrid), aconseguix:

- Primera en K-1, dames sub-23, a la Copa d'Espanya de Marató, a la ria de Ribadesella (Astúries) -21 km-, maig de 2012.

Encara que estava classificada per a competir en la Copa del Món de Marató a celebrar el 23 de juny de 2012, no acudirà per raons acadèmiques, ja que coincideixen molts exàmens del tercer de carrera de Ciències de l'Esport que estava cursant.

Amb la Penya Piragüista Antella, obté els títols:

- Primera en K-2 dames-absoluta (amb Bàrbara Pardo), al 55^a. Davallada del Xúquer (5 km), Algemesí, juny 2015.
- Segona en K-2, absoluta-mixta (amb Jacob Lozano), al Descens Internacional de Piragüisme del Cinca, d'entre Fraga (Osca) i el pantà de Mequinensa, agost de 2015.
- Primera en K-2, sénior-mixt (amb Jacob Lozano), a la 49^a. Travessia de l'Albufera, Silla, setembre de 2015.
- Primera en K-2, sénior-mixt (amb Jacob Lozano), al XIX Descens Internacional de Piragüisme del Cinca, d'entre Fraga (Osca) i el pantà de Mequinensa, agost de 2016.
- Primera en K-2, dames-séniors (amb Bàrbara Pardo), a la Regata de Festes del Pilar (3.500 m), Saragossa, octubre de 2016.
- Primera en K-2, sénior-mixt (amb Jacob Lozano), al 27 é. Descens del Segura, entre Cieza i Blanca (Múrcia) (12 km), juliol de 2017.
- Primera en K-1, dames-séniors, en la Lliga d'Hivern de Piragüisme (5 km), celebrada a Silla, març de 2019.

ORTIZ i CASTILLO, Emilia

Naix a Antella el dia 8 d'octubre de 1952.

Estudia a València la carrera d'Enginyeria Tècnica Agrícola.

Entra en la Penya Piragüista Antella en l'any 1967 i se'n va eixir en l'any 1972.

Els triomfs aconseguits com a piragüista es podem veure al llibre "Antella, XXV anys amb la Penya Piragüista", però entre els més importants destaquem:

- Tercera en K-4, dames als Campionats Nacionals d'Espanya de piragüisme, a Banyoles (Girona), any 1968.
- Segona en K-2, dames, als Campionats Nacionals d'Espanya de piragüisme, 500 m a Sanabria (Zamora), any 1971.
- Primera en K-2, dames, a la Regata Internacional de Piragüisme del Pantà d'Ensidesa, Avilés (Astúries), agost de 1973.
- Primera en K-2, dames, al Campionats Nacionals d'Espanya de piragüisme a l'Albufera, setembre de 1973.
- Segona en K-2, dames en la prova Internacional de Piragüisme del Cercle de Llauradors i Propietaris, a Sevilla, any 1974.
- Tercera en K-2, dames, al Campionat Internacional de Piragüisme del Descens del Sella a Ribadesella, 4 d'agost de 1973.

En l'any 1971 marxa a l'Scooter d'Algemés, també de piragüisme, perquè tenia més activitat i podia participar en més campionats, ja que de l'esmentat club venien a Antella a recollir-la per desplaçar-se on haguera de participar, i li facilitaven també material, com ara una piragua K-1.

En l'any 1974, fou proposada a la VI Gala de l'Esport Valencià, per tal que fóra elegida com a millor esportista femenina, per ser campiona nacional, regional i provincial de piragüisme de l'any 1973.

En l'Ajuntament d'Antella l'anomena com a millor esportista femenina del poble en l'any 1974, tot en homenatge a tan esplèndida carrera esportiva, sobretot la de l'any 1973.

Com a conseqüència del treball, en l'any 1975, es veu obligada a entrenar menys, per això acudeix a les convocatòries piragüistes no tant preparada, però seguia entrenant el temps que disposava; deixa el piragüisme en l'any 1980.

El dia 3 de juliol de 1978, es casa amb Carles Asensio Richart, amb el qual té un fill.

Des de l'any 2015 fou regidora d'Agricultura i Medi Ambient de l'Ajuntament d'Antella, i en l'any 2017 passa a ser alcaldessa del seu poble fins l'any 2019, pel grup Gent d'Antella.

PARDO i MAS, Bárbara

Naix a Antella, el 8 de desembre de 1999.

De xiqueta entra en la banda de música la Protectora Musical d'Antella, on tocava el clarinet.

Als dotze anys comença a practicar piragüisme en la Penya Piragüista Antella, ja que un grup d'amigues s'apunten a un curs d'estiu, però ella en començar a guanyar regates i competicions va seguir i hui en dia es l'única dona del Club.

Anem a descriure les competicions i resultats de les proves a les quals ha participat Bàrbara:

- Quart lloc, dames-infantil A, al Campionat d'Espanya d'Hivern Sprint de Piragüisme (1000 m), Pontevedra 2013.
- Primera en K-1 dames-cadet al Campionat d'Espanya d'Hivern de Piragüisme (5.000 m); i tercera en (2.000 m), a Sevilla, març de 2014.
- Tercera K-1 dames-cadets, al Trofeu Jose-A Lucas Albadalejos (5 km.), celebrat al Mar Menor, San Pedro del Pinatar (Múrcia), abril de 2014.
- Primera en K-1 dames cadets, al Campionat d'Espanya de Marató (12,90 km), Badajoz, maig de 2014.
- Quarta en K-1 dames-cadets B, a la Copa d'Espanya de Joves Promeses (1.000 m), pantà de Trasona (Astúries), juny de 2014.
- Segona en K-1 dames-cadet, Campionat d'Espanya de Rius i Travessies, 12 km a Aranjuez (Madrid), juny de 2014
- Primera en K-1 dames-cadets B, al III Campionat Autonòmic de Piragüisme, Joves Promeses, Antella, juliol de 2014.
- Segona en K-1 dames-cadets B, al Campionat d'Espanya de Velocitat (1.000 m), Pontevedra, juliol de 2014.
- Primera en K-1 al Descens Internacional del Sella (Astúries), agost de 2014.
- Primera en K-1 dames-cadets, al Descens del Segura (12 km), d'entre Cieza i Blanca (Múrcia), octubre de 2014.
- Primera en K-1 dames-cadets, 1a Prova de la Lliga d'Hivern (8 Km.), Algemesí, gener de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, 2a Prova de la Lliga d'Hivern, Cullera, febrer de 2015.
- Primera en K-1 dames cadets, al Campionat autonòmic d'Hivern, Antella, març de 2015.
- Segona en K-1 dames cadets, al Campionat d'Espanya d'Hivern (5.000 i 2.000 m), Sevilla, març de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, a la 2a Prova de la I Lliga Est (5.000 m), -aragonesos, catalans i valencians-, al pantà de Mequinensa (Saragossa), març de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, a la 3a Prova de la I Lliga Est i Campionat Autonòmic de Marató de Piragüisme (aragonesos, catalans i valencians), 12 km., Antella, 25 d'abril de 2015.
- Tercera en K-1 dames cadets, a la Copa d'Espanya Sprint (1.000 m), Astúries, abril de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, al Campionat d'Espanya de Marató (11,8 km.), Pontevedra, maig de 2015.
- Segona en K-1 dames-cadets, al Campionat d'Espanya de Rius i Travessies (12 km.), Valladolid, juny de 2015.
- Tercera en K-1 dames-cadets, al Trofeu Quixot (10 km.), a Conca, juny de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, a la 55a Davallada del Xúquer, i també primera en K-2 dames-absoluta (amb Amparo González), -5 km.- a Algemesí, juny de 2015.
- Quarta al Campionat d'Espanya Sprint, dames cadets (500 m), Trasona (Astúries), juliol de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, al Campionat Autonòmic de Promeses de Velocitat, a Cullera, juliol de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, al Descens Internacional de Piragüisme del Sella (16 km.), Ribadesella (Astúries), agost de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, al XVIII Descens Internacional

- de Piragüisme del Cinca, d'entre Fraga (Osca) i el pantà de Mequinensa (Saragossa), agost de 2015.
- Primera en K-1 dames-cadets, a la 49a Travessia de l'Albufera, Silla, setembre de 2015.
 - Segona en K-1 dames-cadets, a la Regata Festes del Pilar, a Saragossa, octubre de 2015.
 - Primera en K-1 dames-cadets, a la 1ª. Prova de la Lliga d'Hivern, Algemesí, febrer de 2016.
 - Primera en K-1 dames-júnior, sub-23, a la 2a Prova de la Lliga d'Hivern, Cullera, febrer de 2016.
 - Primera en K-1 dames-júnior, sub-23, a la 3a Prova de la Lliga d'Hivern, Silla, febrer de 2016.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, al Campionat Autonòmic Obert, i 1a Prova de la Lliga de l'Est (aragonesos, catalans i valencians), Antella, 28 de febrer de 2016.
 - Quarta en K-1 dames-absoluta i tercera dames-juvenils, sub-17 al Campionat d'Espanya d'Hivern, Sevilla, març de 2016.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, a la 2a Prova de la Lliga de l'Est (aragonesos, catalans, extremenys, gallecs i valencians), Banyoles (Girona), maig de 2016.
 - Quarta en K-1 dames-absoluta i tercera dames-juvenils, sub-17, en la Copa d'Espanya de Pista (1.000 i 500 m., pantà de Trasona (Astúries), abril de 2016.
 - Primera en K-1 dames-juvenils al Campionat d'Espanya de Marató (19 km), a Banyoles (Girona), maig, 2016.
 - Quarta en K-1 dames-juvenils a la Copa d'Espanya (200 i 500 m), a Verducido (Pontevedra), maig de 2016.
 - Primera en K-1 dames séniors, al Descens Nacional del Segura, d'entre Cieza i Blanca (Múrcia), juny de 2016.
 - Primera en K-1 dames-séniors, al Descens Nacional del Xúquer, Conca, juny de 2016.
 - Tercera en K-1 dames-juvenils, i segona dames-absoluta sub-17 al Campionat d'Espanya de Velocitat (1.000 m.), pantà de Trasona (Astúries), juliol de 2016.
 - Quinta en K-1 dames-juvenils, al Campionat del Món, (4.500 m) a Bielorrússia, juliol de 2016.
 - Quart lloc en K-2 dames-juvenils, (amb Nora Rey), al Descens Internacional del Sella, Ribadesella (Astúries), agost de 2016.
 - Primera en K-1 dames-júnior, al XIX Descens Internacional de Piragüisme del Cinca, d'entre Fraga (Osca) i el pantà de Mequinensa, agost de 2016.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, a la XVIII Mitja Marató de l'Ebre, Deltebre (Tarragona), setembre de 2016.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, i en K-2 dames-séniors (amb Amparo González), ala Regata de Festes del Pilar (3.500 m.), Saragossa, octubre de 2016.
 - Primera K-1 dames-juvenils, en la 1a Prova de la Lliga de l'Est (aragonesos, catalans i valencians, encara que hi havien gallecs, murcians i zamorans), Antella, març de 2017.
 - Segona, K-1 dames-juvenils al Campionat d'Espanya d'Hivern (5.000 m), Sevilla, març de 2017.
 - Primera K-1 dames-juvenils, a la Copa d'Espanya de Velocitat (1.000 m.), pantà de Trasona (Astúries), abril de 2017.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, en la Copa d'Espanya (1000m), Trasona (Astúries), abril de 2017.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, a la 2a Prova de la Lliga de l'Est, Castelldefels (Barcelona), maig de 2017.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, a la Copa d'Espanya de Pista (500 m.), pantà de Trasona, Avilés (Astúries), maig de 2017.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, al Campionat d'Espanya de Marató, pantà d'Alange, Mérida, maig de 2017.
 - Primera en K-1 dames-juvenils, en (1.000 m.), segona en (500 m.), i setena en (200 m.), al Campionat d'Espanya de Velocitat, pantà de Verducio, Pontevedra, juliol de 2017.
 - Segona en K-4 dames (amb Aida Bancà, Carolina Garcia i Carla Friero), al Campionat Mundial de Velocitat (500 m.), a Romania, agost de 2017.
- El dia 29 de desembre de 2017, l'Ajuntament feu un homenatge de reconeixement a Bàrbara Pardo, pels seus èxits en el piragüisme, junt amb el bomber Juan Carlos Teruel, com a cooperant en accions humanitàries pel món.
- Bàrbara Pardo, amb 18 anys està portant a terme el primer grau de criminologia.
- Seguint amb les competicions tenim:
- Primera en K-1 dames-sub-20 i segona en K-1 dames-sub-23, al Campionat d'Espanya d'Hivern (5 km.), Sevilla, març de 2018.
- En abril de 2018 Bàrbara serà becada amb el projecte FER (Foment d'Esportistes amb Reptes) de la Generalitat Valenciana, en-

cara que el projecte era de capital privat impulsat per Mercadona a través de la fundació Trinidad Alfonso, per a fomentar l'esforç de l'esport, allò que li representa la quantitat de 7.500 € anuals, cada temporada; a la categoria de promeses per ajudar a veure si aconsegueix ascendir a la categoria màxima i estar algun dia als Jocs Olímpics.

En aquest mateix any, fou convocada al Centre d'Alt Rendiment de Sevilla, per formar part de l'equip nacional femení de piragüisme, on roman tres temporades entrenant sis hores diàries de dilluns a dissabte, compaginant amb els estudis.

Seguim:

- Tercera en K-2 dames-absolutes (500 m.), i primera en K-2 (500 m.), dames-sub-23 (amb Carolina García), al Campionat Selectiu d'Espanya per al Mundial de Bulgària i Copa del Món a Hongria, pantà de Trasona (Astúries), maig de 2018.
- Segona en K-1 dames-sub-20, al Campionat d'Espanya de Velocitat (1.000 m.), pantà de Verducio, Pontevedra, juliol de 2018.
- Desena en K-4 dames amb Carolina Garcia, Aida Bauza i Estefania Fernández, al Campionat i tretzena en K-2 amb Carolina Garcia (2.500) del Món a Bulgària, juliol de 2018
- Huitena en K-2 dames-sub-23, (amb Estefania Fernández), (1.000 m.), al Campionat Mundial de Piragüisme, Portugal, 24 d'agost de 2018.
- Semifinalista, K-2 dames-absoluta (amb Carolina García); i tretzena en K-4 dames-absoluta (amb Carolina, Aida Bauza i Estefania Fernández), les dos en (500 m.), a la Copa del Món absoluta, a Hongria,
- Primera en K-1 dames-sub-20 i segona en K-1 dames-sub-23, al Campionat d'Espanya d'Hivern, (5 km.), Sevilla, març de 2019.
- Tercera en K-2 dames-absoluta, i primera també en K-2 dames-sub-23 (amb Carolina García), al Campionat Selectiu d'Espanya per al mundial de Poznan (Polònia), pantà de Trasona (Astúries), abril de 2019.
- Quarta en K-1 dames-séniors (1.500 m), del Selectiu per al Mundial de Sub-23 a Romania.
- Segona en k-1 dames-séniors, i primera en dames-sub-23 a la Copa d'Espanya d'Esprint Olímpic (500 m.), pantà de Verducio, Pontevedra, maig de 2019.
- Primera en K-1 dames-sub-20, tercera dames-sub-23, quinta en dames-absoluta (1.000 m), i primera en K-2 (amb Camila Morrison) al Campionat d'Espanya de Piragüisme, al pantà de Trasona (Astúries), juliol de 2019.
- Quarta dn K-4 dames-sub-23, (amb Laia Pèlachs, Aida Bauza i Carolina García), al Campionat del Món de Piragüisme Sub-23 (500 m.), celebrat Pitesti (Romania), agost de 2019.
- Quinta en K-2 dames-absoluta (amb Camilo Morrison), al 2n. Campionat del Món (1.000 m.), celebrat a Szeged (Hongria), del 21 al 25 d'agost de 2019.

**PERIS i CATALAN,
María José**

Naix a Antella, el 19 de setembre de 1967.

Fou piragüista de la Peña d'Antella, tan sols tres anys, des de 1980 fins a 1982.

Els seus triomfs com piragüista d'aquest anys es podem veure al llibre "Antella, XXV anys amb la Peña Piragüista", destacar d'entre ells:

- Segona en K-1, dames al Trofeu Sant Onofre, Algemesí 1980.
- Participa en K-2, dames als Campionats Nacionals d'Espa-

nya de Fons, a Aguilar del Campo (Palència), any 1980; i aquests mateixos Campionats a l'any següent (1981) al pantà de Trasona (Avilés -Astúries).

- Segona en K-1, dames an la XII Travesia Bahía de los Naranjos, Cullera, agosto de 1982.

Es casa amb Antonio Gómez Ibáñez, el dia 12 d'octubre de 1992, amb qui té dos filles, marxa a viure a Abarán (Múrcia); sol venir al poble de vegades.

CUENCA i PERIS, Selene

3.2.- Triatleta

Naix a Antella 19 de novembre de 1993

Estudis elementals al col·legi públic la Xarquia d'Antella, i a l'IES de Càrcer, on va cursar l'ESO i el

Batxillerat amb matrícula d'honor.

Forma part de la banda de música la Societat Protectora Musical, com a saxofonista des de l'any 2004; va seguir amb els estudis professionals de saxofon al conservatori Mestre Vert de Carcaixent, que li atorgà menció d'honor al premi de final de carrera.

És metgessa des de l'any 2017, professió que exerceix a Castelló de la Plana a l'hospital General, com a resident de pneumologia.

Com triatleta ingressa en el club local "CEC Antella", en data 2015, des d'on comença a participar als diferents triatlons nacionals, i aconsegueix diferents classificacions de què anomenarem:

- Al 30é Triatló Antella (20/07/2019), el féu en el temps de 2h 07' 43" en la distància d'1,2 km de natació, 31 km de ciclisme i 8,2 km a peu.
- Segona en dones en el Triatló Olímpic a Castelló de la Plana (juliol de 2019), el feu en el

temps de 2h 17' 37", en la distància de 1,5 km de natació, 40 km de ciclisme i 10 km a peu.

- Segona en dones al València Triatló (prova del circuit Mediterrània Triatló), en setembre de 2019, el féu en el temps de 2h 34' 50", en la distància de 1,5 km de natació, 40 km. ciclisme i 10 km a peu.
- Tercera classificada al Triatló Olímpic d'Alacant, any 2019, completant així el circuit de la Mediterrània Triatló, i aconsegueix la victòria en aquest circuit.
- Segona en dones en el grup d'edats de 25 a 29 anys, al Campionat d'Espanya de Triatló de mitjana distància (1,9 km de natació, 90 km de ciclisme i 21,1 km a peu) a Eivissa, novembre de 2019; el féu en un temps de 5 h, 39' 20".
- Guanyadora en la modalitat per parelles mixtes al Duatló sprint de Xest en 2020, junt amb Sergio Cerdà Micó

04 DONES PINTORES

9 d'octubre de 2015

EXPOSICIÓ DE DONES PINTORES D'ANTELLA.- A la llar dels Jubilats d'Antella, des del 9 al 12 d'octubre de 2015, l'Associació Cultural CILIM, organitzà una exposició de Dones Pintores d'Antella, era de dones de l'escola de pintura del poble de

les mestresses de casa, las quals exposaren, Mari Luz Guillem, Mari Benavent, Francesca Alberola, Silvia Cuenca, María Julia Martínez, Angelita Albuixec, Guadalupe Cases, Gracia Conejero, Maria Carmen Fernández, Otilia Sanchis, Eduarda Retamino, Elvira Villanueva i Paqui Giménez.

BARBER i ORTIZ,
Hilari

Naix a Antella, l'11 de novembre de 1943.

Els estudis elementals i superiors els féu a les monges Trinitàries del carrer Visitació i Institut Sant Vicent Ferrer tots dos de València.

Posteriorment altres cursos de formació.

En l'any 1971, aprova oposicions i treballa com a administrativa del CSIC (Consell Superior d'Investigacions Científiques) en el centre de València. Passa després

per oposició com a Tècnic de Gestió en Projectes d'Investigació en I+D+I (Investigació Desenvolupament i Innovació); en aquest món laboral sempre ha tingut una política molt activa sempre en defensa dels drets dels seus companys, elegida diverses vegades en les Juntes de Govern i Comissions de personal del CSIC en Madrid i València, ha de viatjar moltes vegades a Madrid, on li permet conèixer gran nombre de persones, intel·lectuals, polítics, i inclús artistes, tot sense pertànyer a cap partit polític. Apreciada i estimada dels seus

companys i directius, en l'any 2008, quan es va jubilar va rebre un extraordinari homenatge de reconeixement, acudiren dels centres del CSIC de Sevilla, Madrid, i València, d'entre els actes de comiat podem destacar un vídeo de la seua vida laboral.

El dia 6 de novembre de 1981, es casa amb Eusebio Villagordo Ortega, sense tenir descendència, enviuda l'any 1991.

Sempre aficionada a la pintura, de jove acudia a l'estudi del pintor local Isaïes Minetto, on aprèn algunes tècniques, però lliure i de manera autodidacta a sa casa pintava, olis, aquarel·les, etc.

Participa amb olis a l'exposició col·lectiva de pintors locals, realitzada a la sala d'actes de l'Ajuntament, organitzada per el CECA, del 12 al 15 de març de 1992.

Féu la primera exposició individual a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, fou del 1 al 9 d'agost de 1998, on exposa cinc aquarel·les, quinze olis i tres acrílics.

Del 23 d'octubre a l'1 de novembre de 1998, de forma col·lectiva exposa al Museu Nacional de Ciències Naturals de Madrid. Aquest tipus d'exposicions van seguir al voltant d'uns 10 anys seguits més.

Segueix exposant anys seguits, d'entre la que cal citar l'exposició coneguda titulada *Llepolies*, a la llibreria Primado de València, estigué oberta del 29 de setembre fins al 9 d'octubre de 1999.

Des de les primeres pinzellades capta la llum, amb un colorit afavorit i ple de vida, en la joventut expressa amb senzillesa record de la infantesa a Antella,

rajols rojos de pisos, parets en-calades, camps de tarongers, cels nets, i el seu assut.

A la maduresa ens deixa entreveure amb sensualitat, els seus sentiments més fons, amb eixos ocres clars, verds, rojos, blaus i blancs, on descriu tota la vitalitat de la llum de la Mediterrània, omplint l'espai d'una festa multi cromàtica, fent-nos viure d'una forma intensa la seua pintura que arriba al públic fins als fons de les seues ànimes.

A l'actualitat resideix a València, encara que té casa a Antella, on segueix amb la seua pintura, sense fer exposicions.

BONACHO i DESCÒ, Pilar

Naix a València el dia 8 de febrer de 1945.

De xicoteta, al col·legi, destaca en el dibuix més que en les tasques de la casa; és una dona que es fixa molt en la natura, el seu colorit, les formes i el paisatge. Vinculada a Antella, primerament per la seua avia i després en casar-se amb el fill del poble Ricardo Mas Pardo. Hui en dia dona classes de pintura al Centre de Majors *Carmen Garcia* de l'avinguda Cesar Giorgeta de València i viu en el poble en el carrer Molí, 42, encara que també a València.

a) Estil

Autodidacta, impressionista i realista, li agrada jugar amb la llum i la profunditat.

Utilitza tècniques d'oli, acrílics i mixtos.

Dibuixa al carbó i al pastel.

La seua obra esta vinculada a la natura, paisatges, plantes, flors, racons naturals, encara que també ha fet retrats.

a) Cursos i formació.

És alumna de la professora Mónica Martínez Peral de l'acadèmia *Técnicas Avanzadas de Estudio*, SL de València, on ha realitzar els cursos:

- . Curs de tècnica plàstica.
- . Curs de dibuix.
- . Curs de dibuix amb finalització al carbó i al pastel.

a) Exposicions.

–*Paisatges de la Ribera*, a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, del 7 al 14 de juliol de 2002, organitzada pel CECA.

–*En el record*, exposició a la sala de la casa de la Cultura de l'Arrossera d'Antella, del 26 de juliol al 4 d'agost de 2003.

–*La música en la pintura*, exposició col·lectiva en la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, del 18 al 27 d'agost de 2003.

–*Exposició col·lectiva* d'ames de casa en la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, del 5 al 9 de desembre de 2003.

–*Mostra de pintors locals d'Antella*, exposició col·lectiva a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, del 30 de juliol al 6 d'agost de 2004.

–*Baix la mateixa mirada*, exposició a la sala d'actes de la llar dels Jubilats d'Antella, del 5 al 9 de desembre de 2007, organitzada per CILIM.

–Exposició col·lectiva de pintors locals a la casa del Rei d'Antella, amb motiu de la 27^a. Trobada d'Escoles en valencià, 13 d'abril de 2012.

–Exposició conjunta amb Isaïes Minetto, a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, amb motiu d'un homenatge, que el poble li feia a il·lustre pintor Isaïes Minetto, 7 de desembre de 2019.

a) Concursos

– Concurs de pintura a l'aire lliure a Vallés (la Costera), estiu de 2004.

–2n premi en l'exposició col·lectiva de pintura del Centre d'Estudis TAES a València, any 2005.

–25a edició dels premis de pintura d'*Agents Comercials* a València, any 2005.

–*Exposició col·lectiva de pintura per a jubilats i persones majors*, de l'Ajuntament de València, anys 2006 i 2007.

–*Exposició col·lectiva de pintura*, del Centre d'Estudis TAES, València, any 2007.

–*Exposició col·lectiva de pintura*, del Centre de Majors Giorgeta, València, any 2007.

–Seleccionada en el 9é Concurs Nacional de Pintura "Rotary". Casa de la Cultura de Xàtiva, abril de 2007.

–27a edició dels premis de pintures d'*Agents Comercials* a València, octubre de 2007.

a) Publicacions

–Reportatge a la revista "Dimens Art", al voltant de tres obres de Pilar Bonacho, amb una entrevista d'aquesta i la seua pintura. Associació Difusora de les Arts. "Nuevas Dimensiones". València, gener de 2004.

LOZANO i BENAVENT, Míriam

Naix a Gavarda, 31 de maig de 1965, però es va criar a Antella. Estudia al col·legi la Xarquia I després el superior a IES Castelló de la Ribera.

Llicenciada en Belles Arts en la Facultat de València, a l'any 1990. Feu el doctorat en Belles Arts amb el professor José Saborit al voltant del fotògraf americà *Joe Piter Wilkin*.

En l'època d'estudiant realitza exposicions a cafès de València, decora bars i samarretes, practica la fotografia i realitza alguns dissenys de bijuteria.

En l'any 1984, guanya el primer premi del concurs literari de l'Ajuntament d'Antella, "*I Festers 1984*", amb la narració "*La tempesta*".

La primera exposició individual, "*Pintures*", la feu a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, on exposa un total de 20 quadres de format xicotet, amb temàtica religiosa, estava organitzada pel CECA I estigué del 27 de desembre de 1991 al 6 de gener de 1992. Participa en l'Exposició col·lectiva de pintors locals a la sala d'actes de l'Ajuntament d'Antella, organitzada pel CECA, del 12 al 15 de març de 1992.

Exposició "*Col·lectiva-92*", amb els pintors Aureli Domènech, Carmen Romero, Rogelio Sanz, I Soledad Toro, a la casa de cultura de L'Alcúdia, el 13 al 30 de novembre de 1992.

Exposició individual a la Casa de la Cultura d'Alberic, amb domini de temàtica taurina, del 28 de desembre de 1993 a 10 de gener de 1994.

A la galeria Rosa Santos de València, féu un projecte fotogràfic, *El espejo de Yesy*, on en una vintena de fotografies d'adolescents capta la quotidianitat de les seues vides, en unes imatges acuradament emmarcades, juga amb la llum i l'estètica per aconseguir el seu to de composició, exposades en espais com "El Purgatori I", "Purgatori II", "Café Negrito" i "Galeria Rosa Santos" de València. En l'any 2006, Míriam i Mira Bernabeu, donen continuïtat a la històrica galeria valenciana Visor fundada l'any 1982 per Pepe Benlloch, aleshores l'anomenen *Espaivisor*, portant a cap un pro-

jecte compromès amb l'art, de contingut social, polític i feminista, donant visibilitat als nostres artistes, tant d'àmbit nacional com internacional. La galeria participa en les millors fires internacionals de l'art, com Art Basel (Basilea), Frieze (Londres) Armory (Nova York), Paris Foto, Zona Maco (Mèxic), Basel Miami, Arco Madrid, i moltes altres.

Aquesta galeria que tots dos dirigien, fou el primer espai d'art contemporani valencià, obtingué el premi d' *Art i Mecenatge de la Fundació la Caixa*, donada la seua coherència, rigor, i responsabilitat amb la divulgació de l'art; arrels d'aquest premi el món de l'art internacional començà a interessar-se per València.

Han rebut en Abierto Valencia el premi a la millor exposició en dues ocasions. També ha estat nomenada com una de les 50 galeries europees més interessants per a ser conegudes. En Art Basel ha estat considerada com una de les galeries més radicals dirigides per gent jove.

El projecte tingué una vida de 14 anys, ja que a finals de l'any 2019 tancaren la galeria.

En l'actualitat Míriam Lozano dirigeix, amb Maite Piera, l'espai MODOTTI, una escola d'imatge professional. <https://www.espaiciomodotti.com/>

MICÓ i MARTORELL, Francesca

Naix a Antella, 29 d'abril de 1948, al carrer Pintor Abril, 1; en l'any 1952 la família decideix marxar a viure a Castelló de la Plana, allí passa la infantesa i l'adolescència, i estudia nocturn a l'institut femení fins el batxiller; després es forma en infermeria com a interna en l'Hospital Universitari La Fe de València, s'especialitza com matrona en la Facultat de la mateixa ciutat.

La seua vida laboral comença en l'any 1975, que fins 1980, exerceix d'infermera de cirurgia a l'Hospital General de Castelló; des d'aquest anys fins 2006 al mateix hospital exerceix de matrona en paritoris; i ja des de 2006 a 2013, de matrona d'atenció primària al Centre de Salut de Pintor Sorolla, també de Castelló, on es jubila als 65 anys.

En l'any 2003 falta sa mare Marieta, i li naix la necessitat de dibuixar per omplir el buit emocional que aquesta li deixa; aleshores comença la seua formació com pintora, allò que féu d'aquesta manera:

- De l'any 2004 a 2007 a l'Escola de Belles Arts i Oficis de Castelló, sota la tutela i professor Ramón Catalàn.
- De 2007 a 2013 al Taller de Pintura i Dibuix de l'Ajuntament de Benicàssim.
- En l'any 2014 al museu del Prado realitza un curs amb Alejandro Vergara (cap de conservació de pintura flamenca al Caserón del Retiro).
- En l'any 2017 torna altra vegada al museu del Prado, sota la direcció del pintor i escultor Juan Moreno Aguado.
- Per últim en l'any 2018 al Cercle de Belles Arts de Castelló estudia tècniques del barroc amb el pintor Armando Pons.

Autora de la litografia realitzada per a la celebració del 25 aniversari del Centre de Salut Pintor Sorolla de Castelló (2 de juny de 2010).

Pública la poesia "Antella transpunta", a la revista La Lloca núm. 5 de l'any 2009.

EXPOSICIONS:

- Exposició col·lectiva en l'Ajuntament Cincorres, en l'any 2004, també en aquest mateix any a la Fundació Caixa de Castelló.
- Exposició col·lectiva a l'Ateneu de Castelló, en l'any 2005 i 2006.
- Individual a la delegació de la Conselleria de Benestar Social, a Castelló de la Plana del 4 al 27 d'abril de 2006.
- Col·lectiva del 75 Aniversari dels Tomba tossals, al Centre Municipal de Cultura de Castelló de la Plana del 4 al 6 de maig de 2006.

- Col·lectiva al Centre Municipal de Cultura de Castelló de la Plana del 24 de novembre al 7 de desembre de 2006.
- Col·lectiva a l'Institut de la Dona de Castelló.
- Col·lectiva a l'Ateneu de Castelló en els anys 2008, 2009, 2010, 2011 i 2013.
- Col·lectiva d'Auto-retrats d'Artistes de l'Ateneu, al Centre Municipal de Cultura de Castelló de la Plana del 3 al 28 de juny de 2010.
- Individual, *Todo Cambia*, a la Direcció General de la Dona de Castelló de la Plana del 5 al 20 d'abril de 2011.
- Col·lectiva "ni diva ni invisible", a l'Arteblanco, àrea creativa, de Castelló de la Plana del 10 al 23 de maig de 2013.
- Col·lectiva al Centre Municipal Melchor Zapata de Benicàssim, del 8 al 17 de març de 2013.
- Individual, sota el títol de "L'angua" al Centre de Benestar Social de la Generalitat Valenciana en Castelló de la Plana, del 4 al 17 d'abril de 2006.
- Individual amb el títol de "Tot canvia" també al Centre de Benestar Social de la Generalitat Valenciana a Castelló, del 5 al 20 abril de 2011.

La seua obra està repartida en col·leccions particulars a Albacete, Alacant, Almassora, Almeria, Barcelona, Cincorres, Montbrió del Camp i Vila-reial, i en Centres Públics, l'Ajuntament de Benicàssim (despatx del secretari), Castelló de la Plana, com el C.S. Pintor Sorolla, H. Universitari, C.E. Jaume I, i l'església de Sant Agustí.

NOGUERA i ESCALERA, Anna

Naix a Antella el dia 18 de maig de 1987.

Els primers estudis els cursa al col·legi públic "La Xarquia" d'Antella, "La Devesa" de Carlet i l'institut "Josep de Ribera de Xàtiva.

En l'any 2004, comença a la Facultat de Belles Art de Sant Carles, de la Universitat Politècnica de València els estudis de Belles Arts, llicenciatura que obté en l'any 2010. Al llarg d'aquest temps

cursa un any a Atenes (Grècia) on perfecciona la tècnica dels gravats i mosaics.

Avui es troba realitzant un màster de producció artística, dins de l'especialitat del pensament contemporani i cultura visual; agafa referència plàstica dels pintors post impressionistes, i fa una pintura eclèctica fusionant l'expressionisme i l'última tendència dels post, en quan a pintura; referent a la gama cromàtica té una paleta de grisos cromats, fugint dels colors purs.

Fa també il·lustració basada més en la línia que en el color, tot dins de l'anomenada "nova objectivitat", moviment germànic que té una entrada molt forta a Europa encapçalada per Grosz, i que persegueix temàtica de crítica social.

En l'any 2007, obtingué el tercer premi del cartell de la 12a Escola d'Estiu d'Alzira, a més a més d'haver realitzat il·lustracions als

programes de festes d'Antella i Càrcer, triatló Antella, la revista La Lloca, i a la revista internacional "Famous Fantastic Caprices" d'Atenes.

Fins ara ha fet exposicions a:

- Galeria Sala Taronja de València "Lugares comunes", l'any 2006.
- Sala d'Exposicions de la Anotati Scholi Kalthon Texnom, d'Atenes "Famous Fantastic Caprices", l'any 2009.
- Galeria Isabel de Villena de València, "Homo-Domo", l'any 2010
- Ara mateix té exposada "Caos" a la sala d'exposicions de la Llar de Jubilats del seu poble natal.

ORELLANA i MARTIN,
Carmen

Naix a Madrid el dia 15 de juny de 1958

Els seus pares procedien de la terra de les olives, Juan Maria de Sevilla i Ana de Málaga.

Als divuit anys ve a Antella, com a núvia de Salvador Vidal Perales (clarinetista), amb qui contrau matrimoni més endavant, el dia 21 de març de 1981, del qual tenen una filla anomenada Yanira

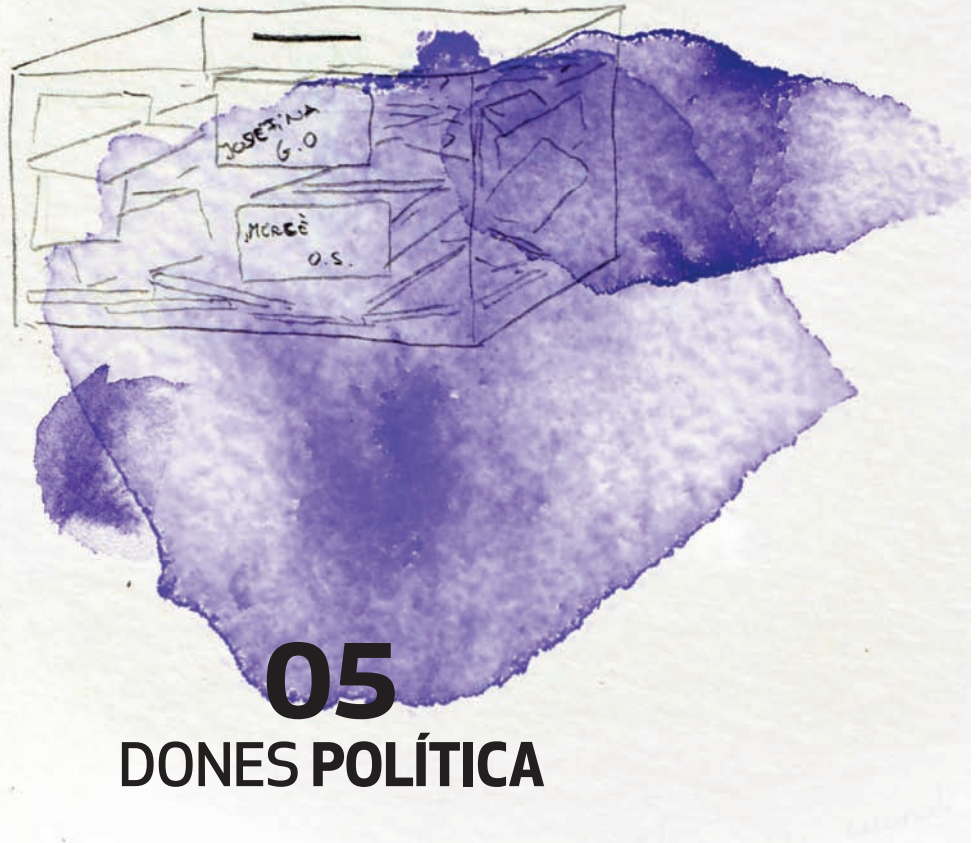
La seua professió és la d'empleada de banca, però el seu atractiu és la pintura, per això que de forma autodidacta segueix als pintors Soledad Ruiz, Antonio Tordesilla, Alejandro Carpintero, i algun altre més que no recorda. El riu

Xúquer i el poble d'Antella la impressionen tant, que a més de passar llargues estones a l'Assut també els pinta.

Ha participat a diverses exposicions i centres culturals a Madrid; I en l'any 2019 obtingué el segon premi en el IV, Certamen Nacional de Pintura Fidel Maria Puebla.

Il·lustra el llibre *“De la Vega, un pilotari”*, de Joan F Herrero i Pi-ques, editat per CILIM.

Des de la instauració de la democràcia cap ací, tres dones han estat alcaldesses d'Antella, *Maria Isabel Giménez Candel*, (PP), *Emilia Ortiz Castillo* (Gent d'Antella Unida), i *Amparo Estarlich Martorell* (PSPV-PSOE); i regidors:

Alberola Giménez, Teresa
Agulló Cuevas, María Antonia
Amat Ribelles, Filomena
Capella Crespí, María Isabel
Martínez Alberola, Amalia
Pardo García, María Angeles
Pérez Mateu, María Angeles
Presencia Soriano, María Teresa
Sanchis Sancho, Vicenta

Totes als diferents grups han desenvolupat els càrrecs per a les quals el poble les va elegir, algunes de les quals han militat als partits polítics que han considerat oportuns, però una vegada finalitzada aquesta tasca han continuat amb la seua vida laboral i familiar.

GÓMEZ i OLIVARES, **Josefina**

Naix a l'Hospitalet de Llobregat (Barcelona), el 10 de gener de 1965.

Els estudis elementals els féu al col·legi de monges de Sant Josep Obrer, i a l'IES Mercè Rododera els superiors, tots dos a l'Hospitalet.

Era diplomada en professorat d'EGB (especialitat de ciències socials), en l'Escola de Mestres de la Universitat Autònoma de Barcelona, en l'any 1986.

En la Universitat de Bellaterra de Barcelona, es llicencià en Geografia i Història, en l'any 1991.

En finalitzar els estudis, amb caràcter interí comença a treballar

a una oficina de Treball de Barcelona, fins que aprova les oposicions per treballar a la Corporació Metropolitana, també de Barcelona (institució que concentrava diferents municipis amb la capital); amb el temps serà reclamada per la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de l'Hospitalet, per desenvolupar el càrrec d'assessora de l'Àrea d'Educació, ací d'entre altres tasques, inaugurarà amb el tinent alcalde i la directora del Centre, un nou edifici i reforma de les instal·lacions del CEIP Pep Ventura a Collblanc (l'Hospitalet), que permet que el Centre contara amb 225 places més en el mes de setembre de 2008.

Es casa amb Xavier Alzaga Reig, amb el qual té una filla, Júlia. Era militant del PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya), i amb la seua transformació en ICV (Iniciativa per Catalunya els Verds), seguí afiliada.

Era una persona que es féu d'estimar, amb profunds valors, treballadora i eficaç, preocupada per tots els detalls i per tenir sempre un gest i una paraula amable amb els altres.

D'entre les seues tasques d'investigació podríem citar:

- L'ensenyament durant la segona República (quan era estudiant).
- Coautora, junt amb altres nou escriptors de "L'Hospitalet lloc de memòria, exili, deportació, repressió i lluita antifranquista",

en concret al capítol 2 de la Lluita antifranquista, "Els anys quaranta i cinquanta", editat pel Centre d'Estudis de l'Hospitalet, l'any 2007.

- El gran rallye de la vuelta al mundo, (col·lecció d'etapes). Estava compromesa a aconseguir una vida d'igualtat pels més desfavorits, essent membre d'ICV estigué oberta per fer el que calgués, amb una fortalesa d'esperit envejable, disposada a donar-ho tot, sense esperar res a canvi.

Venia sovint a Antella (quasi tots els estius), a casa dels seus avis primers i dels seus pares Felip i Mercè, a la casa cantonera del carrer Calvari; tenia el seu grup d'amigues al poble, des d'abans de casar-se i després també, de les quals gaudia de moments d'encant, amb una convivència feliç, integrada plenament al poble d'Antella.

Faltà a l'Hospitalet (Barcelona), el dia 18 d'octubre de 2008, de forma inesperada i sobtada, en plenitud de la vida (43 anys). D'Antella isqué un autocar per acompanyar-la al seu soterrar.

El cel'h (Centre d'Estudis de l'Hospitalet), en l'any 2010 crea una col·lecció de publicacions anuals sota el seu nom. Estava vinculada a aquest Centre des del seu inici, tant en tasques de difusió com d'investigació, forma part de la junta directiva des de l'any 1995 fins a l'any 2004.

OLIVARES i SOLER, Mercè

Naix a l'Hospitalet (Barcelona), al barri de Collblanc, el dia 20 d'agost de 1941, filla de Valentín i Josefa, ella era la cinquena de sis germans.

Valentín Olivares, pare de la Mercè treballava a la companya de tramvies de Barcelona, era militant anarquista, i malgrat ser major hagué d'anar-hi a la guerra; en finalitzar se l'endugueren a un camp de concentració de França, i després a la presó del castell de Lleida, mitjançant la relació d'uns veïns franquistes, en l'any 1940 tornà amb la seua família.

Josefa Soler, mare de la Mercè féu el que pogué al llarg de la guerra, ja que aleshores tenia quatre fills, vivien al carrer Mas, cantonada al Joventut, on criaven animals, fins i tot un porc.

De xiqueta anava a l'escola nacional de nenes del carrer Progrés de l'Hospitalet, allí esperava arribara el dissabte, perquè eixe dia tenien cant tot el matí (can-

çons franquistes com *Cara el sol* i totes eixes, però també perquè sa mare la mudava amb la bata blanca i li posava un llaç verd al coll.

Als nou anys comença a treballar aprenent a cosir a casa d'una amiga prop de sa casa i per les nits a estudiar de 20 a 22 hores a l'Escola Pompeia, però abans havia de recollir escombraries per donar de menjar al porc.

Als catorze anys entrà a treballar a la Sastreria Merino, eren cinc treballadors/es, però cobrava tan poc, que a casa de Carlos Masmijtjà (sastreria més menuda) anava a fer-hi un poc més; al pis d'aquest últim sovintejava primerament amb el futbol, però després passaren a les converses polítiques, intercanvi de llibres, allí acudien altres amics, entre els quals el que seria el seu marit Felip Gómez, lloc on tenien una estona d'expansió.

A partir d'ací la Mercè comença amb la lluita compromesa, hi influïren les converses i reflexions familiars, sobretot la revolució cubana.

A poc a poc de la mà de Felip i de l'amic Àngel Rozas s'anava introduint en el món polític clandestí, fins que en l'any 1961 participà en la primera reunió de dones, a un pis de la Gran Via Sud de l'Hospitalet, una vintena de dones, d'entre les quals Manuela Carmena (seria després jutgessa i alcaldessa de Madrid), primerament es reunien per solidaritat amb aquelles que tenien els marits empresonats; ja en l'any 1964/65, entraren més en temes de dones, com els anti-conceptius, l'avortament, etc. tot açò dóna lloc a *l'Organización de*

Mujeres Democráticas, a la constitució assistiren 150 dones de tot Barcelona.

En l'any 1964, primerament en Comissions Obreres, imprimia fulls en la vietnamita, els quals a l'endemà repartia a l'empresa Seat; també aquest any acompanya el seu nuvi Felip (responsable del PSUC a Barcelona), a una reunió d'aquest partit a París, on conegué entre d'altres Gregori López Raimundo, i Antoni Gu-tierrez Diaz.

En l'any 1965 entra en Comissió de Solidaritat amb els presos polítics; en 1971 organitza l'Assemblea de Creació de l'Associació de Veïns de l'Hospitalet, dos anys després, en 1973 seria la bandera de reivindicacions per a la manca de places escolars al seu poble. Al IV Congrés del PSUC, a l'octubre de 1977, Mercè que ja era afiliada des de l'any 1963, seria elegida membre del Comitè Central del PSUC, i eixe mateix any també del Comitè Central del PCE (Partit Comunista d'Espanya), aleshores treballava a una empresa de químiques, malgrat les dificultats acudia a Madrid a les diferents reunions, on conegué Curiel, Azcárate, Cristina Almeida, Lertxundi, Solé i Tura, i tant altres; fou candidata per aquest partit al Congrés del Diputats a les primeres Eleccions Generals (15/06/1977), i elegida Regidora pel partit esmentat a l'Ajuntament de l'Hospitalet en les Eleccions Municipals (03/04/1979), en l'equip de govern format per socialistes i comunistes, s'encarrega d'una part de Sanitat, des d'on crea els Centres de Planificació Familiar Municipal, essent també la regidora del districte de Collblanc-la Tor-rassa fins l'any 1983.

A les Eleccions Municipals del dia 8 de maig del mateix any, con que els comunistes obtingueren sols 3 regidors i amb la renúncia del cap, hagué d'entrar Mercè, que anava la quarta de la llista, però com que no formava part de l'equip de govern, amb motius de la separació entre PSUC i PCC (Partit Comunista de Catalunya), estigué amb el càrrec fins les properes eleccions municipals del 10 de juny de 1987, que ja no es tornà a presentar mai més.

Al V Congrés del PSUC, on s'acordà l'escissió del PCE-PCC, ella ho passà molt malament, ja que

estava en la línia de l'eurocomunisme, però després de moltes voltes s'hagué de quedar en el PSUC.

El dia 27 d'octubre de 1963 es casa amb Felip Gómez Crespí d'Antella, amb el qual té una filla; des d'aleshores comença a venir a Antella en ocasions i llargues estones, deixant de vegades a la filla amb els avis del poble, allò que li crea un lligam entrañable i molt d'afecte al nostre poble; a hores d'ara, a part d'alguns viatges, passa a Antella els estius, la Pasqua i la Puríssima. Sense deixar el PSUC, amb el seu marit obriren un bar "*La*

Placeta", on treballaren de debò (anys 1984 a 2001), una vegada jubilada també milità en ICV.

Des de la seua jubilació segueix en la política activa, encara que no a primera línia, participa en gran nombre de tertúlies de ràdio i televisió; al 40 aniversari dels Ajuntament Democràtics, a l'abril de 2019, rebé al costat de la resta de regidors de la legislatura 1979-1983, un reconeixement molt emotiu; al novembre de 2019, seria anomenada presidenta del Consell de Síndics d'Exregidors de l'Hospitalet.

BIBLIOGRAFIA:

MERCÉ OLIVARES i SOLER.- Lectura del manifesta fundacional del grup (L'Antifranquista a l'Hospitalet). Quaderns d'estudi n.º. 12. L'Hospitalet, febrer de 1996.

MERCÉ OLIVARES i SOLER.- Recuperar la memòria antifranquista. Quaderns d'estudi n.º. 22. L'Hospitalet, any 2009, pàg. 132.

06 DONES DIVERSES

FRÍGOLS i BARBER, **Lupe**

Nascuda a Antella el 1962.

Gestora Cultural. Comissariat d'exposicions. Art Contemporani.

Des de 1988 fins a l'actualitat desenvolupa la seua activitat professional en relació amb el món cultural.

De 1988 a 1994 treballa com a tècnica d'art i coordinadora de sala en les galeries Rafael Samper i Rita García. València.

Des de 1995 al 2015, dirigeix i funda el Centre Cultural La Esfera Azul, espai cultural que aglutina diverses disciplines artístiques: Art

Gestora Cultural

Contemporani, Fotografia, Música, Teatre, Cinema/Vídeo, Literatura i Dansa Contemporània. Coordina la producció de la primera Biennial de València, amb Achille Bonic Oliva i Peter Greenaway, en l'I-VAM, Centre del Carme.

Fa treballs de gestió cultural i direcció de producció en l'Associació de Professionals de la Dansa de la Comunitat Valenciana. Coordina i programa concerts per a Prema Music Hal SL (Loco Club).

Del 2008 al 2011, dirigeix i comissària el Festival Observatori "Festival Internacional de Investigación Artística de València".

Comissària exposicions individuals en La Nau (València), Sala Parpalló (València), Fotoencuentros (Múrcia), Museu de Huelva (Huelva), Botànic (València), Institut Cervantes (Pequín), Octubre Centre de Cultura Contemporània (València), La Nau (València), Fairview Gallery (Pequín), Fundació Ibèria (Pequín), Institut Cervantes (Pequín), Fira CIGE (Pe-

quín), Universitat de València, Centre del Carme Cultura Contemporània, entre altres.

Dirigeix el projecte "Cabanyal Arxiu Viu". Subvencionat pel Ministeri de Cultura i premiat per Europa Nostra, Patrimoni Cultural Europeu.

Des del 2007 fins al 2016 coordina i dirigeix totes les activitats culturals de l'Institut Confucio de la Universitat de València.

Premi Bancaixa 2010 a la millor direcció de pràctiques d'empresa. Col·labora en el conveni d'intercanvi d'alumnat entre la Universitat de Belles arts de València i les Universitats CAFA, Tsinghua University i BIT (Pequín Institute of Technology), Pequín.

Especialista en art Xinès contemporani, treballa amb els artistes: He Chong Yue., Cang Xin, Lian Dongya, Gao Shiqiang, Maleonn Dt., Jiang Zhi, Kun Xiu, Yan Yun, Amy Chang, Tseng Wei-hao, Chen Xiong Wei, entre d'altres.

**GIMENO i ALVENTOSA,
Beatriz**

Naix a Antella el 30 de setembre de 2001.

L'etapa infantil i primària la feu el CEIP la Xarquía del seu poble,

on ja mostra un fort caràcter personal que més avant marcaria la seua vida; segueix els estudis d'ESO i Batxillerat al IES Càrcer, i ja des d'ací mostra el seu interès per la vida militar, on ella considera es precisa un rigorós caràcter allò que la caracteritza.

De jove tenia com hobbies els jocs d'ordinador, la informàtica i la pràctica d'esport, i arriba a l'entrenament del taekwondo; també li agrada molt viatjar.

En finalitzar el batxiller, sense perdre el temps, prepara oposicions a tropa i marineria en l'acadèmia CEOS de València, oposició que aprova en juny de 2020; el 24 d'agost d'aquest mateix any ingressa en el Centre de Formació de l'Exèrcit de l'Aire a la base aèria de Saragossa, coneguda com ETESDA. Jura bandera el 30 d'octubre amb els seus companys i companyes de la segona secció, tot en plena pandèmia

de la Covid-19, aleshores en aquest període de formació, la base pateix un fort brot d'aquesta infecció, d'entre altres, ella també agafa el virus, allò que l'obliga a confinar-se tot un temps a casa seua, des d'on finalitzar la seua formació mitjançant internet a febrer de 2021.

El 18 de febrer de 2021 s'incorpora per primera vegada al seu lloc de treball com policia militar de l'exèrcit de l'aire a la Base de Torrejón d'Ardoz (Madrid).

La seua il·lusió dins de l'exèrcit és accedir a una Unitat més operativa, on puguera eixir en alguna missió a l'estranger; entrar en la Guàrdia Civil, en la Unitat del SEPRONA, ja que els animals i la natura li encanten, doncs ella segueix una dieta vegetariana per tal de fer front a aquest tipus de preparació.

Beatriz és la primera dona militar d'Antella.

MONTOLIU i FELIX,
Carmina

Naix a València a la primavera, concretament al mes d'abril

Filla per línia materna de Fina Félix Martí, d'Antella, de família acomodada del poble, es cria entre València (d'on era son pare), Alberic i el nostre poble; recorda molt quan de menuda anava amb la seua iaia a regar plançons a poal a diversos camps de la seua propietat.

Passa totes les vacances al poble. Sa mare li va inculcar l'estima al poble d'Antella, encara que el iaio matern Andreu era d'Alberic. Tenia amics que recorda com Rosa, Begonya, Sonia, Sílvia, Odila, Bernardo, Pepe, ... amb moment divertits quan van passar la canaleta de ferro -que passava

per sobre la séquia Reial del Xúquer- amb tanta aigua.

Li agrada sempre anar a l'escola d'estiu, m'ho passava molt bé, eren bonics records. El poble per a ella era la llibertat al camp, i malgrat els anys li alegra quan està en el seu volgut i mai oblidat poble de les seues arrels antellenques.

Quan era al col·legi ja sent la vocació per la biologia, vocació un poc encaminada per diferents professors de ciències del centre, per això estudia a la universitat la carrera de biologia, però dins d'aquesta en sentir curiositat per l'enteniment del funcionament de la vida tria bioquímica, d'acís a la neurociència amb la qual té els primers contactes amb la investigació; endinsada amb més estudis passa a la tesi doctoral i a dedicar-se a la "Neurociència", ja que la va fascinar per les alteracions neurològiques associades a l'alcohol.

Al Centre d'investigació on realitza els seus estudis per arribar al doctorat estava dirigit per Santiago Grisolia, que després va estar de president en el tribunal de tesi. Va ser un any molt bonic per a ella; va finalitzar el doctorat amb premi extraordinari de doctorat per la Universitat de València, aleshores s'associa a la Societat Espanyola de Neurociència (SENC).

Ja doctora en l'any 1995, va continuar amb la investigació amb diferents tipus de beques d'entre

la principal, la de la Fundació d'Investigació de l'Hospital Clínic de la Universitat de València "INCLIVA", aleshores es dedica a realitzar una investigació caracteritzada en les alteracions cognitives, neuropsicològiques i cerebrals en malalts amb encefalopatia hepàtica mínima amb deteriorament cognitiu lleu.

L'any 2000 estaven creant-se contractes d'investigació del Ministeri a l'hospital Carles III de Madrid, als quals es va presentar i en va aconseguir un, tot pel fet d'estar en l'hospital Clínic de València, continua en la Fundació d'aquest mateix hospital des de l'any 2001. Posteriorment en 2008 va començar a donar classes en el Departament de Patologia en la Facultat de Medicina de la Universitat de València, en la qual compagina amb moltes hores de treball les classes i la investigació. Ha conegut alumnes brillants a qui els ha inculcat la investigació i han realitzat la tesi amb ella.

Carmina ens diu que ella es troba en un aprenentatge constant, i a una àrea perfecta per crear noves hipòtesis i objectius, perquè el cervell es tan complex, i el que coneguem es tan poc, que mai deixa de sorprendre'ns. Destaca que les persones que més l'han ajudat en la seua carrera científica han segut la seua família (son pare, sa mare i la germana), que són els que li han donat les ferramentes per exercir aquest treball, a més a més dels investigadors que s'ha anat trobant al seu camí, els quals l'han ensenyat

a qüestionar-ho tot i preguntar-se el perquè de tot, idea que transmet als seus alumnes investigadors que té al seu laboratori. Ens explica que no pot oblidar la seua última estada a Madrid que va coincidir novament amb la gran científica Margarita Salas la qual va tindre una conversació llarga i molt positiva, va ser una dona pionera deixeble de Severo Ochoa a qui també va conèixer Carmina. Recorda com Margarita Salas li va dir que continuara inclús amb les dificultats que tenim

les dones i que havien de continuar lluitant per totes aquelles dones que ens van precedir.

L'equip d'investigadors/res al qual pertany ha patentat un procediment per al diagnòstic del deteriorament neurològic lleu, concretament en malalts amb cirrosis hepàtiques amb encefalopatia hepàtica mínima.

Ens descriu que la carrera científica és molt competitiva i les dones comencen a tenir més di-

ficultats quan es complica la conciliació de la vida laboral i familiar, a causa de la forma de fer ciència en aquest país, que requereix jornades laborals llargues, i per altre costat que les dones segueixen suportant la major carrega de treball en l'àmbit familiar.

Llengua d'Esperanto

VILA i MAS, Maria

NOTA: Esperanto és un idioma universal creat pel metge rus Zamenohof en l'any 1887.

Nasqué a Antella el dia 5 de setembre de 1906, i faltà a Premià de Mar (Barcelona), el dia 21 de març de 2006; li faltaren uns mesos per ser dona centenària. Fou la filla major d'una família humil de llauradors de sis germans (4 xiquets i 2 xics), amb alimentació basada en l'arròs caldós, algun trosset de sardina, taronges i olives, aquestes últimes totes les que volien.

Maria, al disset anys, marxa amb son pare i una germana a Barcelona per buscar un pis i feina, ella va fer de minyona guanyant 40 pessetes al mes amb les quals tenia per a escudella i car d'olla al dinar i, mongetes i un tall de botifarra negra al sopar i, els dijous i diumenges dinava arròs de cassola. Son pare treballava d'obrer, vivien en un piset a Grà-

cia pel qual pagaven 18 pessetes al mes de lloguer, no tenia llum, ni gas, ni aigua, havien d'anar-hi a buscar aquest última enfront on vivien, a la plaça Nord, guisaven amb carbó, cosien a la llum del cresol que tenia quatre cantonades i, a cada una hi havia una metxa, n'encenien una o dos segons les necessitats, quan hi eren tots encenien la llum de carbur, però feia molt mal olor. Poc a poc i amb el temps milloraren la seua qualitat de vida.

La primera excursió que va fer, fou anar al Prat per veure els avions, aleshores no hi havia cap edifici, només la platja i pins, la gent pujava al avió i, per 20 pessetes donaven un vol per tot Barcelona, Maria no va pujar al avió perquè no tenia les 20 pessetes. Després d'un temps d'estada a Barcelona va trobar feina de planxadora a la tintoreria Francesa, on guanyava 18 pessetes a la setmana, després passa a altra tintoreria on guanyava el doble. Planxar ha sigut l'ofici de tota la seua vida.

En la segona tintoreria els amos eren esperantistes, els quals la introduïren en el club d'esperanto "Paco Kj Amo", que vol dir, Pau i Amor.

Abans de la guerra civil va patir la malaltia de la pleura, per la qual estigué tres mesos al llit, els esperantistes quan ho van saber feren donatius d'un quinzet, altres dos, així, així, fins arribar a les 50 pessetes cada mes que era el salari que guanyava de plan-

xadora a la tintoreria, per tal d'ajudar-la econòmicament.

En l'any 1968 marxa a viure a Premià de Mar, on tenia la seua pròpia tintoreria anomenada "La orquídia", aleshores era casada amb Pere Casanelles, un altre gran esperantista, encara que més avant es van separar.

Entre els esperantistes que va conèixer cal fer menció dels germans Alberich, del Dr. Rafel Herrero, el Dr. Felix de la Fuente, i Ramon Fernández, Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

La tasca d'esperantista li ha permès assistir a congressos de la major part de ciutats, Espanyoles, d'Europa i Àsia.

Maria Vila aconseguí de l'alcalde de Premià de Mar, lloc on resideix en l'actualitat, que una placeta plena de pins s'anomenara del "Dr. Zamenof", creador de l'esperanto i, en honor al moviment esperantista del poble.

El dia 20 de desembre de 2000, Maria va rebre un homenatge de l'Ajuntament de Premià de Mar pel seu 95 aniversari de natalici. Al llarg de la seua vida féu gran nombre d'amics esperantistes de tot el món, d'entre els quals podria destacar amb una alemany, un italià i un japonès amb els quals manté una correspondència contínua sobre les seues experiències de l'esperanto.

MISCEL·LÀNIA

EL CENS DE 1857. LA POBLACIÓ D'ANTELLA EN VESPRES DE L'ABOLICIÓ DEL FEUDALISME

ALEJANDRO CONEJERO NOGUERA

En los pueblos pequeños se ha encontrado ordinariamente más sinceridad que inteligencia.....¹

En aquest número d'enguany de LA LLOCA, anem a conèixer l'estructura de la població d'Antella als voltants de la segona meitat del segle XIX una vegada superades, aparentment, les primeres convulsions de la primera meitat del segle i les formulacions del nou estat liberal que “no democràtic”, ja que només una minoria molt restringida, per l'efecte del vot censatari, podia exercir el dret a vot. El liberalisme anava obrint-se pas, una vegada abolida legalment el mil·lenari

règim feudal, i anava promulgant-se a nivell estatal la seua pròpia legislació.

Unes quantes qüestions anaven prenent forma a nivell estatal, en aquest moment, com la promulgació de la **Llei Moyano²**, la llei bàsica d'ensenyament, que perduraria fins a 1970 i la primera fase de construcció de la xarxa de ferrocarrils de la Península amb els governs de la Unió Liberal³. Partit que volia tancar encara que d'una forma conservadora aquells signes més progressistes de

la primera etapa de la revolució burgesa espanyola. **A nivell local és d'importància la signatura de la carta de redempció de la Baronia d'Antella que trencava definitivament amb el règim senyorial, vint-i-dos anys després de la definitiva llei d'abolició dels senyorius de 1837.**

Però el “modern” estat que començava a caminar tenia moltes mancances en quant al coneixement reial de la situació econòmica, social i el número reial de la població espanyola i, sobretot, comptava amb una administració obsoleta i incapaç de resoldre els molts problemes del conjunt de la població d'aquell moment, **“després de segles d'obscurantisme”**, com deien els liberals més avançats de l'època.

Per a portar a terme aquesta transformació el govern d'aquell temps havia de conèixer aquella realitat del país tal com demanava el Reial Decret del 14 de març de 1857⁴, sota la presidència del govern de Ramón Maria Narváez: *“...de que para la buena administración y gobierno del Estado es indispensable conocer su territorio, su población y su riqueza (...) en todos sus pormenores”* (...) i, respecte a la població, continuava el Decret: *“Los Ayuntamientos suelen formar también todos los años sus padrones de vecinos para el gobierno de la administración local, pero obrando aisladamente, sin concierto y sin fiscalización superior, los datos que recogen son también inútiles por irregulares, por su poca uniformidad y por inexactes....”* i continuava dient sobre *“La extraordinària anomalia de atribuirse hoy a cada pueblo un número de habitantes puramente convencional y de notoria inexactitud”* que feia difícil els càlculs oficials del govern per a la nova administració que anava implantant-se. Hem de saber que l'últim cens disponible es va realitzar en 1787.

1. UNA BREU HISTÒRIA DELS CENSOS DE POBLACIÓ

Els moderns censos de població espanyols poden datar-se en el segle XVI, però amb moltes fluctuacions i, sobretot, *sense cap tipus d'uniformitat territorial i amb finalitats exclusivament fiscals i militars que comportava l'exclusió d'importants grups de població com la noblesa i els religiosos (exemptes de pagar impostos) i elaborats només en base als caps de família exclusivament.*

Només serà a la segona meitat del segle XVIII, amb les reformes administratives dels Il·lustrats, quan es faran els dos censos de població més fiables: El cens d'ARANDA (1768-1769) i el cens de

FLORIDABLANCA (1787), que volien tindre continuïtat en el temps, però que les circumstàncies històriques del moment van impedir.

Les innovacions que es portaran a terme respecte a la formació dels censos en aquest període, que anticipen els més moderns censos dels segles XIX I XX són:

1. **L'objectiu són exclusivament socio-demogràfics, es vol conèixer la realitat del país en els aspectes tant poblacionals com de la riquesa.**
2. **Evitació de l'ocultació de la informació. No es fiquen els noms dels censats.**
3. **La realització dels censos es fa a nivell nacional i en un dia concret.**
4. **L'individu és ara la unitat d'anàlisi., en lloc del veí (cap de família)**
5. **S'inclouen aquells grups que tradicionalment no constaven en els censos: la noblesa i el clergat.**
6. **La informació és proporcionada pels propis habitants i en els seus domicilis (calle-hita), de casa en casa i carrer per carrer.**
7. **La idea de continuïtat en el temps, amb una periodicitat establerta.**

1.1.- El cens d'ARANDA⁵, recompte fet pels Bisbats, davant de la nul·la capacitat administrativa de l'Estat: *“es el primer censo que enumera personas “almas” y no vecinos; el primero en abarcar el conjunto del territorio nacional”* (...) *y el primero en clasificar a la población por sexo y grandes grupos de edades”*.

1.2.-El cens de FLORIDABLANCA⁶, com indica l'Advertència preliminar, comentava que: *“Varios Cuerpos políticos y personas respetables del Reyno han hecho presente al Rey, quan necesario seria repetir la enumeración de gente que se hizo en 1768 para saber el estado de nuestra población”*⁷ És el primer cens realitzat amb una finalitat primordialment demogràfica a més de incorporar dades econòmiques: *“y que tiene ya mucho de las características modernas,*

como la de abarcar todo el territorio nacional. (...). La información que proporciona hace referencia a la distribución de la población por sexo, edad y estado civil. Se incluye la población eclesiástica y una incipiente clasificación socioprofesional” El cens fou realitzat exclusivament per les autoritats civils.

Ens hem d'esperar fins a 1857 per a la realització del posterior recompte de població entre altres causes a la inestabilitat política del moment i la incapacitat de l'administració per portar-lo a terme.

Una vegada superada la primera fase de la revolució burgesa espanyola (1833-1856) i encetada una organització administrativa especialitzada es va poder portar a terme el CENS DE 1857, també amb la *“creencia de la necesidad e importància de la información estadística propia de un estado moderno”* que donaria lloc a la promulgació de normes i la creació d'un aparat administratiu especialitzat en aquells assumptes.

Per a portar-lo a terme es va crear la *“Comissió de estadística General del Reino (1856)”* sota el regnat d' ISABEL II i la presidència del govern de **NARVAEZ**⁸, que aniria tenint diversos noms al llarg del temps: *la Junta General de Estadística (1861); Instituto Geográfico y Estadístico (1873)* y finalment el Instituto

Geográfico Catastral y Estadístico en 1931. En 1945, partint de les darreres institucions es crearien el Instituto Geográfico Nacional y el Instituto Nacional de Estadística, encarregat aquest últim de la confecció dels censos de població. Amb la creació de les autonomies, s'han creat en cada comunitat autò-

noma els seus corresponents instituts estadístics. En el cas valencià, l' IVE (Institut Valencià d'Estadística) que és l'encarregat de les estadístiques oficials de la Comunitat Valenciana.

2. EL CENS DE POBLACIÓ DE 1857

El cens de població de 1857 es va fer amb l'arrellegada de les dades, a nivell estatal, el dia **21 de maig de 1857**, atenent a les disposicions del Reial Decret de 14 de març de 1857 baix la direcció de la recent creada COMISSIÓ ESTADÍSTICA GENERAL DEL REINO, tot seguint les indicacions més modernes del moment respecte a les tècniques demogràfiques.

Encara que té les mancances d'un vertader cens de població representa l'inici dels censos contemporanis que aniran ampliant les dades en quant a grups d'edats, professions i característiques generals de la població.

Els resultats del cens es van publicar a l'any següent, en 1858. Continuarà amb els de 1860 *que millorava l'anterior*, per aquest motiu es va fer en poc de temps amb l'altre i novament la sèrie es trencaria fins a la confecció del cens de 1877⁹ *Any que inaugurava la sèrie de censos de 1887, 1897 i el de 1900*. A partir d'aquest moment es realitzarien de 10 en 10 anys en els acabats en zero: **1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960 i 1970**. La següent dècada i atenent al Reial Decret del 14 de novembre de 1980, que seguia les recomanacions de la ONU, es van realitzar els censos en els anys finalitzats en 1 i, d'ací els censos de **1981, 1991, 2001, 2011**. Per tant ara toca fer el cens general de població de 2021.

El Reial Decret citat contenia les instruccions per a la realització del cens i, entre les quals, manava la formació de les *Juntas Municipals* per a la seua formació a nivell dels pobles i els mecanismes per a la seua elaboració.

3. ANTELLA EN EL CENS DE 1857

L'arxiu de la Diputació de València conserva la llista nominativa dels habitants d'Antella en el moment de la realització del cens on consten els noms de tots, els dels transeünts que estaven aquell dia, 21 de maig de 1857 en el poble, a més de les professions d'aquell moment. Llista que ens ha proporcionat les dades per a la realització del present treball que presentem en LA LLOCA

d'enguany amb la finalitat de conèixer un poc més la història d'Antella.

La llista està signada pels membres de la Junta Municipal encarregada per la llei de la formació del cens i estava formada per: l'Alcalde com a President; els Regidors de l'Ajuntament; el Jutge municipal; el rector de la Parròquia; el metge; el cirurgià i el mestre de primera instrucció del poble. La Junta tenia com a missió la formació del padró d'habitants del poble en els vuit dies següents a la publicació de les instruccions en el Butlletí Oficial de la província. La inscripció es feia a través de cèdules individuals repartides entre "todos los vecinos, Cabezas de casa o Jefe de establecimien-

tos públicos, con la orden expresa de que no quedase vecino, casa, establecimiento ni habitación alguna sin su cédula correspondiente (...) con el encargo de que aquellos vecinos que no supieran leer ni escribir, serian los agentes censales, los encargados de rellenar las cédulas correspondientes".

Membres de la Junta Municipal d'Antella encarregada de la confecció del cens de 1857:

		EDAT	Professió
ALCALDE	SANTOS FAURA y CHULVI	28	Llaurador
REGIDOR	PEDRO SERRANO y PÉREZ	42	Llaurador
REGIDOR	FRANCISCO DOMENECH Y GINER	39	Llaurador
REGIDOR	JOAQUIN TORRES y CRUA	56	Llaurador
REGIDOR	JOSÉ ORTIZ y MARTORELL	54	Llaurador
REGIDOR	JOAQUIN GÓMEZ Y CRUA	50	Llaurador
REGIDOR	JOAQUIN INGLÉS Y ROCA	43	Llaurador
REGIDOR	FRANCISCO ORTIZ y SICHES	33	Llaurador
REGIDOR	JAYME TORRES y CRUA	51	Llaurador
METGE	EUSEBIO CANTOS Y COLOMER	45	METGE
ALBEYTAR ¹⁰	FRANCISCO PÉREZ Y MONZÓN	45	Veterinari
CIRUJANO	FRANCISCO CATALÁ Y FAUS	49	Cirurgià
RECTOR	SALVADOR RUBIO Y NADAL	40	Eclesiàstic
PRESBITER/CAPELLÀ ¹¹	VICENTE LLÁCER Y DAROCA	53	Eclesiàstic

3.1. EL RESULTAT DEL CENS DE POBLACIÓ DE 1857.

Els següents quadres ens mostren en xifres les dades de la població d'Antella atenent als resultats

d'aquell primer cens contemporani i, al mateix temps, algunes de les xifres dels pobles que en aquell moment comprenien el partit judicial d'Alberic, per veure comparativament la seua situació en 1857.

3.1. La Densitat i Població del Partit Judicial d'Alberic en 1857.

	Superfície del Terme Km ²	% Sup. Total Terme	Població al 21/05/1857	% Població	Densitat Població Habitants/Km ²	Població al 01-01-2020
Alberic	26,96	9,62	6.332	36,37	234,87	10.519
Alcàntera	3,89	1,38	404	2,32	103,86	1341
ANTELLA	17,57	6,27	1.037	5,96	59,02	1157
Beneixida	3,20	1,14	405	2,33	126,56	647
Càrcer	7,61	2,71	681	3,91	89,49	1827
Cotes	6,05	2,16	150	0,86	24,79	333
Gavarda	7,83	2,79	319	1,83	40,74	1042
Massalavés	7,48	2,66	453	2,60	60,86	1610
Pobla Llarga	10,09	3,60	994	5,71	98,51	4452
Sant Joan d'Ènova	1,86	0,66	260	1,49	139,78	507
Sellent ¹²	14,01	5,00	224	1,29	15,98	384
Senyera	2,03	0,72	334	1,92	164,53	1134
Sumacàrcer	20,09	7,17	1.009	5,80	50,22	1097
Tous	127,52	45,52	1.373	7,89	10,97	1287
Vva. de Castellón	20,30	7,24	3.434	19,73	169,16	7054
TOTALS	280,16		17.409			34391

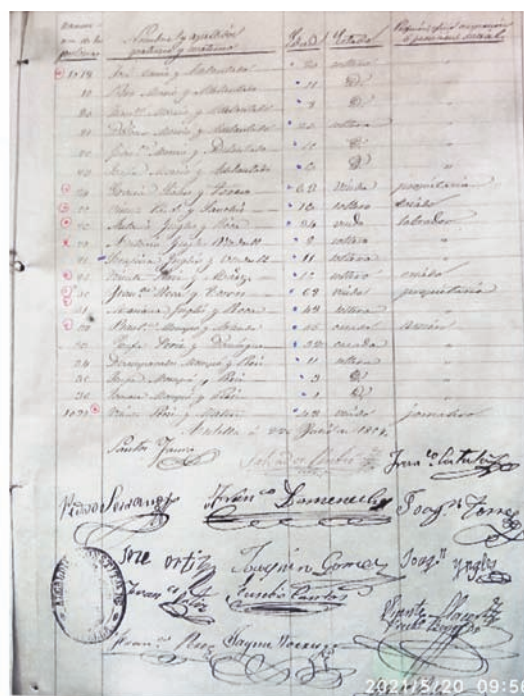
Com vegem en el quadre Antella superava en població als pobles de la vall, a qui li seguia Sumacàrker. Només Alberic, Tous i Villanueva va de Castellón superaven en població a Antella.

RESUM GENERAL DE LA POBLACIÓ D'ANTELLA.

	Població de Dret	%	Transeünts		Població Total
Homes	488	47,059	50	4,82	538
Dones	491	47,351	8	0,77	499

ESTAT CIVIL DE LA POBLACIÓ D'ANTELLA. 1857

	FADRINS FADRINES	%	CASATS CASADES	%	VIDUS VIDUES	%	TOTALS
HOMES	280	27,00	233	22,47	25	2,41	538
DONES	247	23,82	202	19,48	50	4,82	499

ANTELLA. ESTAT CIVIL I GRUPS D'EDATS DE LA POBLACIÓ.									
	Menors(1)	1 a 5	6 a 15	16 a 30	31 a 40	41 a 50	51 a 60	61 a 70	+ de 70
Casats	0	0	0	69	89	46	24	6	2
Casades	0	0	0	90	62	35	13	2	0
Fadrins	11	70	121	76	7	1	1	0	0
Fadrines	9	64	116	48	2	2	0	0	0
Vidus	0	0	0	4	4	5	8	2	0
Vidues	0	0	0	1	8	10	24	5	0
N/C									
	20	134	237	288	172	99	70	15	2

(1) Els menors del quadre corresponen a xiquets/xiquetes amb menys d' 1 any.

3.1.2.-L' ALFABETITZACIÓ.

Les dades d'alfabetització corresponen al cens immediat de 1860, on hi havia censats 1050 habitants en Antella. (El cens de 1857 no conté les dades de la població alfabetitzada.)

Respecte a les xifres que apareixen en el següent quadre hem de fer les observacions

pertinents per a la classificació dels tres grups que allí apareixen. Segons la Real Acadèmia de la llengua espanyola es consideren persones **alfabetes** al "conjunt de persones que saben llegir i escriure. Les persones **semialfabetes** cal considerar-les com "al conjunt de les persones que saben llegir però no saben escriure" I les persones **analfabetes** són el conjunt que no saben ni llegir ni escriure"

Quadre d'alfabetització dels pobles del partit judicial d'Alberic. (Les dades són del cens de 1860)

	Saben llegir i no escriure		SABEN LLEGIR I ESCRIURE		NO SABEN LLEGIR		TOTALS		Població Total, en 1860.
	H	D	H	D	H	D	H	D	
Alberic	36	46	491	151	1719	2006	2246	2203	4449
Alcàntera	2	5	32	2	136	158	170	165	335
ANTELLA	8	19	91	11	435	486	534	564	1070
Beneixida	3	1	11	"	161	168	175	169	344
Benimuslem	1	"	5	"	105	109	111	109	220
Càrcer	1	3	30	9	321	319	352	331	683
Cotes	2	1	4	"	97	87	103	88	191
Gavarda	6	4	9	1	174	161	189	166	355
Massalavés	"	"	12	"	207	203	219	203	422
Pobla Llarga	22	13	62	9	411	437	495	459	954
Sant Joan d'Ènova	"	"	19	9	112	98	131	107	238
Sellent (1)	8	"	6	"	120	96	134	96	230
Senyera	2	1	18	"	148	157	168	158	316
Sumacàrcer	12	11	63	10	430	480	505	501	1006
TOUS	9	7	27	1	640	727	676	735	1411
Vva de Castellón	59	78	284	66	1023	1239	1366	1383	2749
TOTALS	163	189	1158	269	6022	6735	7490	7193	14683

(1) Sellent, no perteneixia al partit judicial d'Alberic, en el moment de la realització del cens. Estava en el partit judicial d'Enguera.

ALFABETITZACIÓ D'ANTELLA.1860

ANTELLA							
	Saben llegir i no escriure	%	SABEN LLEGIR I ESCRIURE	%	NO SABEN LLEGIR	%	TOTAL
HOMES	8	0,75	91	8,50	435	40,65	534
DONES	19	1,78	11	1,03	486	45,42	516
	27	2,53	102	9,53	921	86,07	1070

ALFABETITZACIÓ PARTIT JUDICIAL D'ALBERIC. 1860.

	Saben llegir i no escriure	%	Saben llegir i escriure	%	NO SABEN LLEGIR	%	TOTAL POBLACIÓ
Homes	171	1,11	1.158	7,89	6022	41,01	7343
Dones	189	1,28	269	1,83	6735	45,87	7193
TOTALS	352	2,39	1.427	9,72	12.757	86,88	14536

EL CENSO DE POBLACIÓN. — DIBUJO ORIGINAL DE MANUEL ALCAZAR.

Tassa d'alfabetització espanyola en 1860.¹³

	POBLACIÓ	%	Alfabetitzats		SEMIALFABETOS		ANALFABETS	
HOMES	7.765.508	49,55	2.415.015	15,40	316.577	2,02	5.034.545	32,12
DONES	7.907.933	50,45	715.906	4,57	389.221	2,48	6.802.846	43,40
TOTAL	15.673.481	100,00	3.130.921	19,97	705.798	4,50	11.837.391	75,52

ANTELLA. EDATS

ANTELLA				
EDATS	Homes	%	DONES	%
< d' 1 anys	15	1,44	11	1,07
1-7 anys	89	8,50	92	8,87
8-15 anys	90	8,67	95	9,16
16-20 anys	50	4,80	42	4,05
21-25 anys	34	3,20	47	4,53
26-30 anys	62	5,90	48	4,63
31-40 anys	102	9,84	69	6,65
41-50 anys	51	4,91	50	4,82
51-60 anys	33	3,18	36	3,47
61-70 anys	8	0,77	8	0,77
71-80 anys	4	0,39	1	0,09
81-85 anys	0	0	0	0
86-90 anys	0	0	0	0
91-95 anys	0	0	0	0
96-100 anys	0	0	0	0
+ de 100 anys	0	0	0	0
TOTAL	538		499	

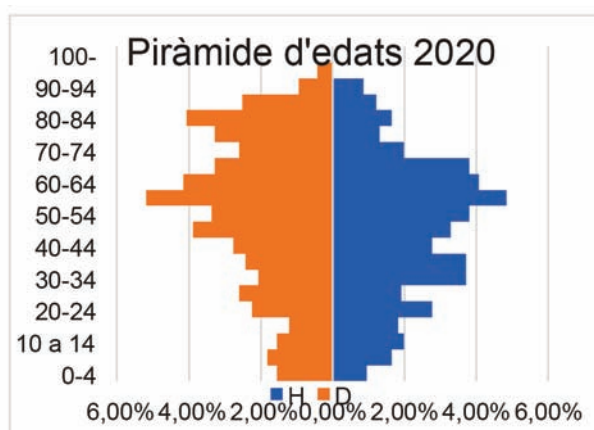
En els dos següents quadres podem veure les diferències dels grups d'edats entre els censos de 1857 i la població d'Antella actual, amb les dades confeccionades per l'Institut Nacional d'Estadística a partir del padró continu que faciliten els Ajuntaments amb data de l'1 de gener de 2020, on podem veure gràficament l'evolució dels diferents grups d'edats i, sobretot, els canvis produïts entre una població jove, majoritària en 1857, i l'envelliment de la població en els temps actuals.

Grups d'edats del cens de 1857.

		H	%	D	%	TOTAL	%
Població Jove	0-20 anys	244	23,53	240	23,14	484	46,67
Població Adulta	21-60 anys	282	27,19	250	24,11	532	51,30
Població Envel·lida	61 i més	12	1,16	9	0,87	21	2,03
TOTALS		538	51,88	499	48,12	1037	100

Grups d'edats 1 de gener de 2020.

		H	%	D	%	TOTAL	%
Població Jove	0-20 anys	78	6,74	76	6,56	154	13,30
Població Adulta	21-60 anys	316	27,29	279	24,09	595	51,38
Població	61 i més	163	14,08	246	21,24	409	35,32

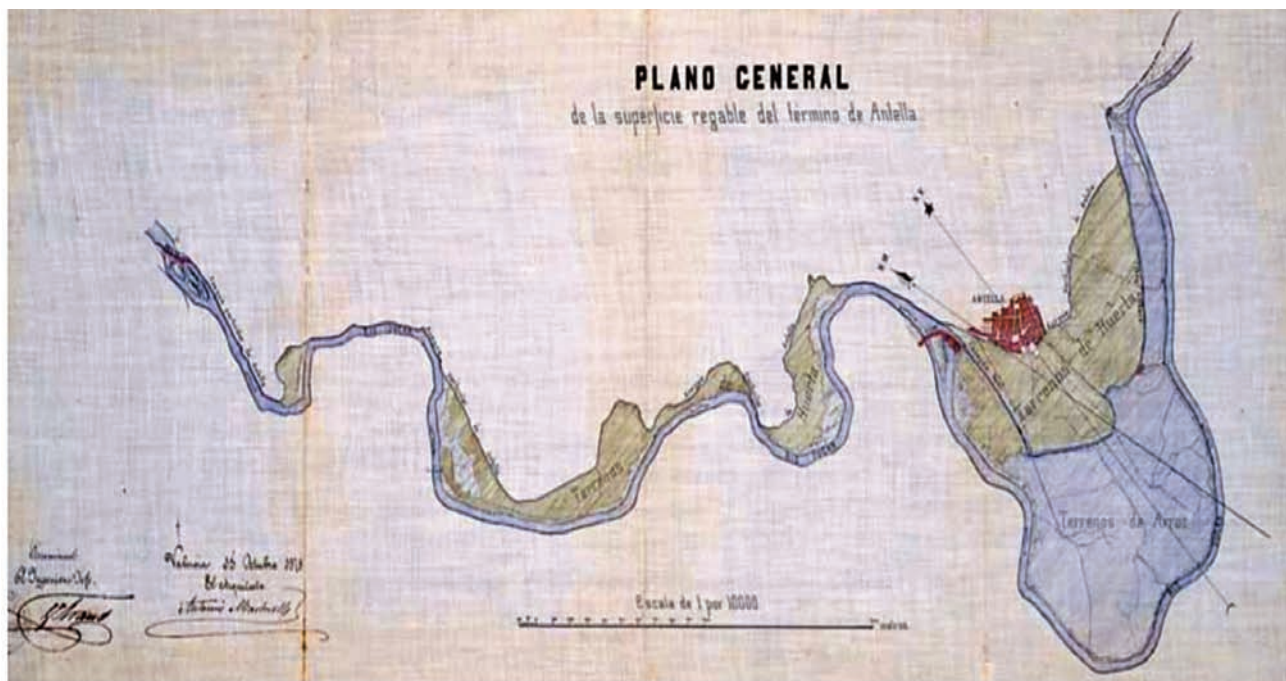

LA SITUACIÓ PROFESSIONAL D'ANTELLA EN 1857.

SECTOR AGRICOLA I RAMADERIA

	CASATS	FADRINS	FADRINES	VIDUS	VIDUES	TOTAL
LLAURADORS	74	7	2	8	1	92
JORNALERS	85	17	8	8	2	120
Jornalers transeünts	37	5	0	2	0	44
PROPIETARIS/PROPIETARIES	4	5	4	1	15	28
PASTORS	1	0	0	0	0	1
Jornalers de Pastors	1	0	0	0	0	1
CRIATS/CRIADES	4	43	48	0	11	102

Plànol de la zona de regadiu de la sèquia particular d'Antella en 1878 i on es distingeixen les zones d'horta, en gris i la zona del conreu de l'arròs en color blau. En la imatge de baix podem veure el poble ampliat.

https://www.chj.es/es-es/ciudadano/libros/Captulos/La%20presa%20de%20Tous/02_Capitulo_01.pdf

Plànol d'Antella de 1870 amb el carreratge existent en el moment de la realització del cens de 1857.
 Font: https://www.antella.es/sites/www.antella.es/files/17007_tomo4_vpPGE_catalogo.pdf

Piànol d'Antella en 1956. El poble s' ha estès fins a la muntanya respectant el perímetre d'horta marcat pel recorregut de la séquia del poble. A la dreta de la fotografia es pot apreciar la primitiva horta islàmica d'Antella i el camí vell de Gavarda.

PROFESSIONS: SERVEIS I INDÚSTRIA.

Professió	NOM	COGNOMS	ESTAT CIVIL	EDAT	FILLS	FILLES
Fornier	Vicente	Ubeda y Sanz	Casat	38	2	1
Fornier	Salvador	Angulo Estruch	Casat	30	2	3
Cirurgià	Francisco	Català Faus	Casat	49	1	
Cortante (Carnisser)	Rafael	Alvarez Garcia	Casat	33	3	
Teixidor	José	Garrigós Marchant	Casat	32		
Teixidor	Felix	Frances Ribes	Casat	47		
Cànter	Francisco	Escrivano Collado	Casat	54	1	2
Cànter	Tomás	Escrivano Gascó	Casat	26	1	1
Cànter	Bernardo	Cuenca Calafat	Casat	37	5	
Fornera	Josefa Maria	Hernandis Casanova	Casada	34		
Presbiter Capellà	Vicente	Llácer Daroca	Fadri	53		
Tavernera	Teresa	Bou Cervera	Vídua	60		
Teixidor	Domingo	Navarro Cuenca	Casat	58		
Alfarer	Matias	Verdeguer Garcia	Vidu	52	1	1
Albañil	Gabriel	Juan Boluda	Casat	50	2	1
Albañil	Vicente	Juan Garcia	Casat	27	2	
Albañil	Salvador	Juan Garcia	Casat	20		
Albañil	Bautista	Juan Montagudo	Casat	22		
Ferrer	Vicente	Garcia Mompó	Casat	40	1	1
Ferrer	Antonio	Hortega Domenech	Casat	40		1
Moliner	José	Alós Talens	Casat	23	2	
Moliner	Antonio	Micó Cuenca	Casat	40		2
Moliner	Francisco	Boluda Alventosa	Casat	27		
Moliner	Antonia	Serrano Soler	Casada	22		
Moliner	Maria	Villa Alberola	Vídua	50		
Metge	Eusebio	Cantos Colomer	Vidu	45	2	1
Sacrista	José	Peris Baldrés	Casat	38	2	2
Comerciant	Escolástica	Cruz Ribot	Vídua	40	2	
Sereno	Antonio	Calatayud Pons	Casat	60	2	
Mestre d'escola (xiquetes)	Mariana	Miralles Gascó	Vidua	57		2
Secretari de l'Ajuntament	Francisco	Sala Martinez	Fadri	30		
Estanquer	Bartolomé	Ynojosa Masip	Casat	26	1	1
Rector de la Parròquia	Salvador	Rubio Nadal	Fadri	40		
Albeytar (Veterinari)	Francisco	Pérez Monzón	Casat	45		
Blanquejadora	Teresa	Peris Blanquer	Casada	50		
Fuster	Miguel	Aparicio Estarlich	Casat	36	2	3
Fuster	Gonzalo	Serrano Colomer	Casat	38	2	4
Tartaner	Gaspar	Romeu Daroqui	Casat	34	1	1
Pastor	José	Giménez Mañez	Casat	26	1	
Empleada de la ARX	Vicenta	Baldovi Garcia	Vídua	60		
Barber	Juan	Baraja Casas	Casat	22		
Arriero	Bautista	Mompó Aranda	Casat	48		3

RESUM DE L'ACTIVITAT PROFESSIONAL D'ANTELLA EN 1857.(1)

SECTOR	POBLACIÓ DE DRET	TRANSEUNTS	TOTAL	%
AGRICULTURA	240	44	284	65,14
ALIMENTACIÓ	10	0	10	2,29
ADMINISTRACIÓ PÚBLICA	2	0	2	0,46
ARTESANS	1	3	4	0,92
ECLESIASTICS	3	0	3	0,69
EDUCACIÓ	1	0	1	0,23
EQUIPAMENT/MANTENIMENT	5	0	5	1,15
SÉQUIA REAL DEL XÚQUER	1	0	1	0,23
SALUT	3	0	3	0,69
COMERÇ	1	0	1	0,23
CONSTRUCCIÓ	7	0	7	1,61
TEXTIL	0	4	4	0,92
SERVEIS	1	0	1	0,23
SERVEIS DOMÈSTICS	102	0	102	23,39
TRANSPORT	2	0	2	0,46
RAMADERIA	2	0	2	0,46
CAPTAIRES	4	0	4	0,92
TOTAL	385	51	436	

(1) Les dades aportades al quadre corresponen només als caps de família.

PRINCIPALS NOMS DELS HABITANTS D'ANTELLA EN 1857.

NOMS DE HOMES.	Nº	NOMS DE DONES.	Nº	NOMS DE HOMES	Nº	NOMS DE DONES.	Nº
JOSÉ	126	JOSEFA	83	PEDRO	4	PASCUALA	3
VICENTE	64	VICENTA	61	GASPAR	3	JUANA	2
FRANCISCO	54	TERESA	49	SANTOS	2	YLARIA	2
ANTONIO	42	FRANCISCA	30	SERAPIO	2	ANTONIA	4
JOAQUIN	29	MARIA	29	DUARDO	2	RAMONA	4
SALVADOR	20	DOLORES	21	BLAS	2	BERNARDINA	2
BAUTISTA	15	MARIANA	13	OLEGARIO	2	YGINIA	2
JAYME	13	JOAQUINA	12	LUIS	2	RITA	4
MARIANO	12	ISABEL	9	JACINTO	2	EMILIA	2
TOMAS	12	ROSA	8	MATIAS	2	PAULA	2
MIGUEL	10	CARMEN	4	GABRIEL	2	SALVADORA	2
MANUEL	9	ISABEL	4	HERMENEGILDO	2	TIMOTEA	2
AMBROSIO	9	TOMASA	5	GONZALO	2	AMALIA	2
EUSEBIO	6	ROSARIO	4	FÉLIX	2	ADELAIDA	2
RAMON	6	ANGELA	4	ROSENDO	3	REMEDIOS	2
RAFAEL	5	BERNARDA	5	EUGENIO	2	YNES	2
DOMINGO	5	ANDREA	3	D'un sol nom.	44	BARBARA	2
CRISTOBAL	5	LORENZA	3	¿		D'un sol nom.	44
LORENZO	4	ESCOLASTICA	3				
BERNARDO	4	GABRIELA	3				
PASCUAL	4	MANUELA	4				
BARTOLOME	4	GRACIA	3				
JUAN	4	CONCEPCION	2				
FELIPE	4	LUISA	3				

RELACIÓ DELS PRIMERS I SEGONS COGNOMS MES NOMBROSOS.

HOME		DONA		HOME		DONA	
PRIMER COGNOM		SEGON COGNOM		PRIMER COGNOM	Nº	SEGON COGNOM	Nº
PERIS	50	PERIS	40	SANCHIS	61	SANCHIS	46
GARCIA	29	GARCIA	27	MATEU	32	MATEU	28
TORRES	25	TORRES	11	VIDAL	28	VIDAL	26
MARTINEZ	22	MARTINEZ	45	TORRES	25	TORRES	11
MONTAGUDO	21	MONTAGUDO	15	MARTORELL	21	MARTORELL	25
BENAVENT	16	BENAVENT	5	PARDO	17	PARDO	18
SERRANO	15	SERRANO	4	ROCA	16	ROCA	16
CRESPI	14	CRESPI	14	CALBO	15	CALBO	8
ALBAREZ	12	ALBAREZ	1	MAÑEZ	13	MAÑEZ	5
BARBER	12	BARBER	12	BOU	12	BOU	10
VENDRELL	12	VENDRELL	19	MICÓ	12	MICÓ	7
NADAL	11	NADAL	4	NOGUERA	11	NOGUERA	6
JUAN	11	JUAN	10	CUENCA	11	CUENCA	10
FRIGOLS	10	FRIGOLS	4	ORTIZ	10	ORTIZ	13
INGLES	9	INGLES	14	ALBEROLA	9	ALBEROLA	9
MORRIÓ	8	MORRIÓ	3	CATALÀ	9	CATALÀ	2
ALBUIXECH	8	ALBUIXECH	2	SALES	8	SALES	12
PERALES	8	PERALES	6	LLORENS	8	LLORENS	4
SANTACREU	7	SANTACREU	5	ANDREU	7	ANDREU	2
GOMEZ	7	GOMEZ	12	VICENT	7	VICENT	4
NAVARRO	6	NAVARRO	2	PLÀ	6	PLÀ	1
TARONCHER	5	TARONCHER	8	SANS	5	SANS	4
LOZANO	5	LOZANO	2	PASTOR	5	PASTOR	5
BAROCH	5	BAROCH	3	ADELANTADO	5	ADELANTADO	7
GINER	5	GINER	10	CLIMENT	5	CLIMENT	5
MÁS	4	MÁS	1	ARANDA	5	ARANDA	7
DOMINGO	4	DOMINGO	5	ARMENGOL	4	ARMENGOL	2
GONZALEZ	4	GONZALEZ	3	ESPLUGUES	4	ESPLUGUES	1
BALDRES	3	BALDRES	16	FAURA	4	FAURA	1
CHIRAL	3	CHIRAL	2	CEBRIÀ	3	CEBRIÀ	5
CHISBERT	3	CHISBERT	6	GIMENO	3	GIMENO	2
IBAÑEZ	3	IBAÑEZ	1	PASCUAL	3	PASCUAL	1
MOMPÓ	3	MOMPÓ	1	MOMPÓ	3	MOMPÓ	1
BELLVER	2	BELLVER	5	SEBASTIÀ	3	SEBASTIÀ	1
CORBERA	2	CORBERA	1	CARBONELL	2	CARBONELL	6
CORTES	2	CORTES	6	CALATAYUD	2	CALATAYUD	4
DOMENECH	2	DOMENECH	1	CASTELLÓ	2	CASTELLÓ	11
ESCALERA	2	ESCALERA	2	DAROQUI	2	DAROQUI	2
FABREGAT	2	FABREGAT	1	FRANCES	2	FRANCES	2
JUAREZ	2	JUAREZ	2	GADEA	2	GADEA	2
ROMEU	2	ROMEU	2	MARGARIT	2	MARGARIT	2
RUIZ	2	RUIZ	6	ROMEU	2	ROMEU	2
RUBIO	2	RUBIO	1	ROIG	2	ROIG	2
ALAPONT	2	ALAPONT	7	SANCHO	2	SANCHO	2
HERBÁS	1	HERBÁS	1	HERNANDIS	1	HERNANDIS	4
LATORRE	1	LATORRE	1	LOPEZ	1	LOPEZ	4
MASCARÓS	1	MASCARÓS	1	MASIP	1	MASIP	1
MOLLÀ	1	MOLLÀ	2	LLORCA	1	LLORCA	5

ALTRES COGNOMS.

PRIMER COGNOM		SEGON COGNOM		PRIMER COGNOM		SEGON COGNOM	
ALÓS	2	ALBENTOSA	1	CAMARASA	3	CLOQUELL	1
AZNAR	2	ALTABERT	1	RUMBO	3	CANTÓ	1
ASENSI	2	ARGENTE	1	BELTRÁN	5	CASAS	1
ALCARÀS	2	BISBAL	1	GALLACH	5	FUSTER	1
BALLESTER	1	BAEZA	1	SORO	5	FAUS	1
BOCH	2	BRIO	1	CONEGERO	5	GRAU	1
DE LA CONCEPCIÓN	2	BOLINCHES	1	CANTOS	5	GALLEGO	1
ESPARZA	2	BAÑÓ	1	ESCURIET	5	GARGORI	1
GALDÓN	2	BALDOVI	1	ARNAU	1	GARRIDO	1
MORENO	2	BARGAS	1	BOLINCHES	1	JULIÀ	1
RAMÓN	2	BAÑON	1	CUCARELLA	1	LACOSTA	1
CUCARELLA	2	BENITO	1	CANOVES	1	LORENTE	1
UBEDA	3	BRÚ	1	CAPILLA	1	MONFORT	1
PUIG	3	CORSI	1	CALPE	1	MONZÓN	1
ESPARZA	3	COLLADO	1	FAYOS	1	MARSAL	1
GARZÓN	1	MORAGUES	1	RUZ	1	RAMIS	1
GARRIGÓS	1	POVEDA	1	BARAJA	1	RIBOT	1
GALBIS	1	PINILLA	1	MAIQUES	4	SERRALL	1
GABRIEL	1	PRATS	1	SOTOS	5	SUCH	1
LLACER	1	PARASI	1	SARRION	7	SANO	1
MINGUEZ	1	PARRA	1	SASTRE	1	SANJUAN	1
MARIN	1	PALOP	1	SEGURA	1	SEVILLA	1
MIRANA	1	ORTS	1	HEREU	3	TENA	1
MATALI	1	OCAÑA	1	PIQUERES	4	TORTOSA	1
NOVERGUES	1	OLMO	1	TEGEDOR	1	TORMO	1
NOGUÉS	1	PAUSÀ	1	TERUEL	1	ESTELLÉS	1
PALENCIA	1	POLOP	1	SAYJÓ	1	ESTRUCH	2
ROSELLÓ	1	REY	1	APARICIO	6	BISQUERT	2
RONDA	1	RIERA	1	JORDÀ	1	BONANCIA	2

1. Acord del Consell de Ministres per a la presentació de les dades finals del cens de població de 1857 a la Reina Isabel II. (<https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=192130&ext=.pdf>)
2. Ministre d'Educació. (1809-1890) https://ca.wikipedia.org/wiki/Claudio_Moyano
3. Partit polític espanyol fundat per Leopoldo O'Donnell vigent entre 1858-1874. https://ca.wikipedia.org/wiki/Uni%C3%B3_Liberal
4. <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=192130&ext=.pdf>
5. Darrerries dels mesos de 1768 i els primer de 1769. El cens d'Antella és del 14 d'octubre de 1768.
6. Realitzat entre novembre i desembre de 1786. Les fulles censals estaven signades per l'alcalde, el rector de la parroquia i l'alcaide de fechos (el secretari de l'ajuntament).
7. FLORIDABLANCA. (1728-1808) Impulsor de les reformes ilustrades durant el regnat de CARLOS III.
8. RAMÓN MARIA NARVÁEZ, (1799-1868) Cap del govern en diverses ocasions, durant el regnat d'ISABEL II. <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/n/narvaez.htm>
9. La Gloriosa. Revolució liberal que va propiciar el destronament de la Reina ISABEL II en 1868 i donaria lloc al Sexenni Revolucionari entre 1868 i 1874).
10. Veterinari. *Del ár. hisp. albáy ar, este del ár. clás. bay ar o bay r, y este del gr. ππ hippíatros.* <https://dle.rae.es/alb%C3%A9itar>
11. **El Presbíter** és el representant del Bisbe en la parròquia. Té la facultat de l'administració d'alguns sacraments.
12. Perteneix al partit judicial d'Enguera. Alfabetización, semialfabetización y analfabetismo en España (1860-1991). <http://core.ac.uk/download/pdf/38821114.pdf>

BIBLIOGRAFIA:

- Llista Nominativa del cens de 1857 d'Antella. Arxiu de la Diputació de València.
- Dades oficials del Institut Nacional d'Estadística: Padró Continu i Cens de 1857. <https://www.ine.es/>
<https://www.ine.es/inebaseweb/71807.do?language=0>
- HENRY, Louis: "Manual de demografía Histórica"1983. Critica Editorial. Barcelona.
- FONTANA, Josep: HISTORIA DE ESPAÑA: La época del Liberalismo. Volumen 6. (2007) CRITICA/MARCIAL PONS. Barcelona
- Portada del cens oficial de la població d'Espanya. <http://biblioteca.galiciana.gal/pt/consulta/registro.cmd?id=8747>

FETS D'ANTELLA ANY 2019/2020

JOAN FRANCESC HERRERO I PIQUERES

FETS D'ANTELLA, any 2019

DIJOUS, 17 DE GENER DE 2019

EXPOSICIÓ BATECS d'ABEL DÀVILA SABINA.

Dins de la XXVII Setmana Cultural de la falla Plaça de la Malva d'Alzira, l'artista i poeta cubà resident a Antella, Abel Dàvila i Sabina, entre altres activitats que es van realitzar, s'ha presentat l'exposició *Batecs*, un combinat de pintura abstracta i escultura.

L'exposició està relacionada amb els batecs del cor, aleshores tenim de base el cor, apareixen diverses pintures lligades amb les constants que emet l'òrgan vital tant important de l'ésser humà, amb introducció de xicotetes escultures de diferents cors en bijuteria i coixinets de drap. Amenitzà l'exposició el so d'un cor bategant.

DIVENDRES, 18 DE GENER DE 2019

CREMA DE LA FOGUERA DE SANT ANTONI.

En la festivitat de Sant Antoni, hui s'ha portat a terme la benedicció dels animals pel rector del

poble. Aquest s'ha desplaçat on es trobava la foguera, a la confluència dels carrers la Puríssima, Dr. Marañón i avinguda del Xúquer; finalitzada aquesta benedicció s'ha botat foc a la foguera, la qual ha tardat més un parell d'hores a consumir-se, així gran nombre de persones a les brases han torrat carn i embotit, i a les taules del seu costat, preparades per l'Ajuntament, han sopat tots en harmonia.

DIUMENGE, 20 DE GENER DE 2019

HA FALTAT, A VALÈNCIA, EL PINTOR I IL·LUSTRADOR JAUME ARCOS REQUENA.

A mitjan vesprada d'aquest diumenge ha faltat, als 53 anys i de mort natural, el pintor i il·lustrador Jaume Arcos Requena. Ens ha deixat mentre descansava. La seua família se n'ha adonat perquè no s'havia alçat de la sesta de migdia.

Jaume Arcos, natural de Las Majadas (Cuenca), visqué a València en la seua adolescència i tenia una gran vinculació a Antella. Va fer una exposició de pintura a la Llar de Jubilats del poble en

desembre de 2017, i ha sigut el dibuixant i il·lustrador dels cinc darrers números de la revista La Llòca, que edita l'Associació Cultural Cilim. Descanse en pau.

DISSABTE, 2 DE FEBRER DE 2019

PRESENTACIÓ DE L'EQUIP CEC ANTELLA 2019 a L'AUDITORI. Aquesta vesprada a l'Auditori, s'ha presentat l'equip CEC Antella de l'any 2019, al qual s'han incorporat nous atletes, i s'ha consolidat l'equip de dones.

L'acte ha sigut presentat per la locutora de ràdio Amparo Piqueres, la qual féu una explicació de la trajectòria del Centre, que en l'actualitat compta amb 83 socis, tot seguit ha nomenat a cada un dels integrants que anaven pujant a l'escenari, eren acompanyat de les fotos corresponents exhibides a la pantalla, també s'ha fet repàs a les proves i resultats de l'equip en l'any passat, i es va anunciar les que se celebraran a Antella enguany, que començaran amb el Duatló el dia 17 de febrer.

Finalment ha intervingut el patrocinador nou del Club, Alejandro Sanz, del gimnàs d'Alberic, i el president, Josep Jaume Noguera, que donava les gràcies als atletes per la confiança depositada en el Centre, així com la consolidació de les proves a celebrar a Antella. L'acte es va tancar amb la foto de tots els components del CEC Antella.

DIVENDRES, 1 DE MARÇ DE 2019

SOLTA d'AIGÜES EN LA SÉQUIA REIAL. Al voltant de les 16 hores de hui s'han soltat les aigües en la séquia Reial, aquestes en un principi no podien ser més negres i brutes, ja que portaven plàstics, botelles, sacs d'adob, bosses, etc., fins a ramatges de taronger que havien caigut amb el vent després de la poda, i d'haver tallat algun camp, també gran quantitat de fullatge de caquis.

Cal dir que les aigües de la séquia Particular ja estan soltes des de finals del mes de gener d'enguany, ja que al terme en tot el que va dels mesos de gener i febrer no ha caigut una gota de pluja; aquesta solta ha sigut per a regar més que res el camps de taronges de les varietats *valència-late* que encara estan per collir; però gran quantitat de llauradors han aprofitat per a regar camps de tot arreu. També cal fer constar que a hores d'ara la casa del goteig situada en la partida del Viver, davant del pont de Massil ja s'ha finalitzat per la seua part exterior.

DISSABTE, 23 DE MARÇ DE 2019

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE VIOLETA i EL LLOP DE MÒNICA RICHART. Organitzat per l'Associació Cultural CILIM, en la sala d'actes de l'Ajuntament s'ha presentat al poble el llibre de Mònica Richart i Garcia, titulat *Violeta i el llop*, obra guanyadora del premi València Nova 2018, de la institució Alfons el Magnànim.

El presentador, Leonardo Giménez, primerament feia una introducció de la jove autora local, després incidia en el seu iaio José Richart Gasó que faltà feia unes quinze dies; tot seguit i després d'explicar les característiques de l'obra feia unes quantes preguntes a manera d'entrevista a l'escriptora, la qual continuà amb una explicació més exhaustiva i detallada de l'obra que es presentava, i contestava a una pregunta del públic que omplia la sala, ja que assistiren entre 60 i 70 persones. Cal dir que en aquesta presentació es vengueren 25 exemplars del llibre que es presentava.

DIJOURS, 18 D'ABRIL DE 2019

MEMÒRIA HISTÒRICA A ANTELLA. Organitzat per l'Associació Cultural CILIM, amb col·laboració de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, i l'Ajuntament d'Antella, en homenatge a tots els antellans que moriren en la guerra de 1936-1939, hui a l'Auditori Municipal s'han exhibit dos documentals, *Fills del silenci*, de la periodista Rosa Brines, publicat per la Diputació de València, i *Antellans morts a la guerra de 1936*, del lingüista local Joan Josep Conejero i Noguera.

Presentava l'acte el president de CILIM, Isaïes Minetto i Gozávez, seguia Joan Josep Conejero i Noguera, qui prèviament a l'exhibició explicava i comentava el contingut dels dos documentals; el més de dos-cents assistents a l'acte van sol·licitar la repetició del vídeo local, atès que el seu contingut va emocionar diferents descendents de les persones documentades.

DIMECRES I DIJOURS, 24 I 25 D'ABRIL DE 2019

I TROBADA DE CORRESPONSALS JUVENILS DE LA RIBERA ALTA 2019. En els dies esmentats a l'Alberg municipal l'Assut s'ha celebrat la primera Trobada de Corresponsals Juvenils de la Ribera Alta; aquesta concentració ha estat organitzada per l'IVAJ (Institut Valencià de la Joventut), Xarxa Jove i la Mancomunitat de la Ribera

Alta, amb la col·laboració especial de l'Ajuntament d'Antella i el suport dels col·laboradors dels Ajuntaments d'Alcàntera de Xúquer, Alzira, Benifaió, Carcaixent, Càrcer, Castelló de la Ribera, Gavarda, La Pobla Llarga, l'Ènova, Manuel i Montserrat. Les dos jornades han girat al voltant de reunions dels diferents participants representants dels pobles i associacions, on s'han debatut sobre les relacions sanes, bons tractes i sexualitat dins de la joventut.

DIVENDRES, 26 D'ABRIL DE 2019

PROGRAMA DE SALUT "ANTELLA CAMINA". Hui d'onze a tretze hores s'ha realitzat una exploració mèdica d'aquelles persones de totes les edats que s'han apuntat al programa *Antella camina*, programa que mira per la salut de tots els veïns d'Antella, ja que es pretén organitzar diferents grups per edats i salut per tal que a través de l'exercici les persones es troben millor, fent caminades i exercicis amb els aparells instal·lats al jardí de l'Asut. El divendres 3 de maig a les 19 hores continuarà la cita d'aquestes persones per tal d'organitzar els grups que en un principi aniran acompanyats pels practicants Salva Llopis de matí i Maria Verdeguer de vesprada.

ELECCIONS GENERALS A CORTS (CONGRÉS i SENAT) i AUTONÒMIQUES, 28 d'abril de 2019

DISSABTE, 13 D'ABRIL DE 2019

COMENÇA LA CAMPANYA ELECTORAL. PANCARTA DE COMPROMÍS A LA CARRETERA, i CARTELLS DE PSOE, PP i COMPROMÍS. Avui ha començat la campanya electoral de les Eleccions Generals a Corts (Congrés i Senat), i les Autonòmiques a la Generalitat Valenciana.

El grup Compromís ha instal·lat una pancarta travessera en l'avinguda del Xúquer a l'altura del carrer mestre Jarque Cervera, amb el nom del grup i l'anagrama de la cara somrient, a més a més, d'apegar cartells al cavallet de la plaça Major, enfront de la porta d'entrada de l'Ajuntament, també hi havia un altre panell jal costat de la porta de l'Auditori Municipal; els cartells contenien el retrat de la cara de Joan Badoví (cap de llista a diputat al Congrés per la província de València) i la paraula *Imparables*, i l'altre amb la cara de Mònica Oltra (candidata a la presidència de la Generalitat Valenciana), amb la paraula *Presi-*

denta. Per l'altra part el grup PSOE també ha apegat cartells al mateixos llocs, uns amb la cara del Pedro Sánchez (president actual i candidat a la presidència del Govern Espanyol), amb la llegenda *Haz que pase*, i l'altre amb la cara de Ximo Puig (president també ara, i candidat a la presidència de la Generalitat Valenciana), amb el lema de *Seguim sumant*.

DILLUNS, 15 D'ABRIL DE 2019

CARTELLS DEL PP A LA PLAÇA. Al panell corresponent al Partit Popular, s'han apegat hui quatre cartells, un amb *Vota PP* i l'anagrama de la gavina, un altre amb la cara de Pablo Casado (candidat del PP a la presidència del Govern), un altre amb la cara de Belén Hoyo (cap de llista al Congrés per la província de València), tots dos últims amb l'eslògan *Valor seguro*, i el quart amb l'eslògan *Correctament política*, amb la cara i paraula *Bonig*.

DIMARTS, 16 D'ABRIL DE 2019

PANCARTES TRAVESSERES DE CARRERS DEL PSOE. Hui al poble s'han instal·lat al voltant d'unes sis pancartes que travessaven els carrers, totes el PSOE, amb aquestes inicial i l'anagrama del puny i la rosa sobre fons roig, i en lletres blanques es podia llegir *Vota PSOE*. Els llocs d'instal·lació són tres al llarg de la carretera, en l'avinguda del Xúquer la Puríssima, en les confluències dels carrers Molí, Palleter i Pintor Sorolla, una altra als quatre cantons, confluència dels carrers la Puríssima amb Sant Vicent, una altra al principi del carrer Leopoldo Ortiz Sanchis i l'última al final del carrer Santa Bàrbara, quasi en la plaça del Rei.

CARTES AMB PAPERETES DEL PP, PSOE i COMPROMÍS. Gran nombre de cases del poble hui han rebut cartes dels tres partits esmentats, les quals demanen el vot al seu respectiu grup i acompanyen sobre i paperetes per a introduir a l'urna.

DIMARTS, 23 D'ABRIL DE 2019

CORRESPONDÈNCIA D'UNIDAS-PODEMOS i DE PSOE. Gran nombre d'adrees del poble, hui han rebut correspondència del grup *Unidas Podemos*, cartes bilingües amb les fotografies dels

líders, Pablo Iglesias i Alberto Garzón demanant el vot, així com altres del PSOE en el mateix sentit signades pel líder Pedro Sánchez, amb l'eslogan *La España que quieres*. Totes contenien també els sobres i paperetes per a introduir a les urnes.

DIMECRES, 24 D'ABRIL DE 2019

CORRESPONDÈNCIA DE CIUTADANS i COMPROMÍS. Hui una gran part de cases del poble han rebut propaganda electoral dels dos partits abans esmentats; de Ciutadans, amb la cara d'Albert Rivera i l'eslògan *Vamos ciudadanos* i *La España del siglo XXI*; i de Compromís amb les cares de Joan Baldoví i Isaura Navarro, candidats al Congrés, i de Mònica Oltra i Fran Ferri candidats a les Corts Valencianes, portaven l'eslògan *Imparables*. Tots els continguts dels dos partits porten les paperetes i sobres per a introduir-los a les urnes.

CARTELLS D'ESQUERRA REPUBLICANA DEL PAÍS VALENCIÀ. Als llocs habituals destinat a pegar cartells d'aquestes eleccions, al dia de hui s'han pegat uns d'Esquerra Republicana del País Valencià, amb fons negre i lletres grans deia: *República* i altres el nom del candidat a les Corts espanyoles, *Josep Lluís Albinyana*, en tots Vota al partit esmentat.

DIUMENGE, 28 D'ABRIL DE 2019

DIADA DE VOTACIÓ. Tal com estava previst, hui a la planta baixa de la llar de Jubilats s'ha procedit a votar a les Eleccions Generals a Corts (Congrés i Senat), i Autonòmiques, tots els veïns empadronats al poble. A l'efecte s'havien instal·lat les dos taules legals determinades segons la població d'Antella; han estat obertes des de les 9 hores fins a les 20; aquesta votació ha transcorregut en plena normalitat sense cap incident. El resultat ha sigut:

AL CONGRÉS

	Mesa "A"	Mesa "B"	Total
Cens electoral	436	559	995
Nombre de votants	343	463	806
Vots en blanc	6	2	8
Vots nuls	5	11	16

01. Compromís Bloc-Iniciativa-Verde (Compromís 2019)	52	73	125
02. Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	116	148	264
03. Esquerra Republicana del País Valencià (ERPV)	2	-	2
04. Ciudadanos Partido de la Ciudadanía (Cs)	33	44	77
05. Partido Animalista Contra el Maltrato Animal (PACMA)	3	6	9
06. Som Valencians en Moviment (UIG-SOM-CUIDES)	-	-	-
07. Partido Popular (PP)	67	87	154
08. Vox (Vox)	33	27	60
09. Partido Comunista de los Pueblos de España (PCPE)	2	-	2
10. Unidas Podemos (Podemos EUPV)	27	66	93
11. Recortes Cero-Grupo Verde (Recortes Cero-GV)	-	-	-
12. Avant Adelante los Verdes (Avant-Adelante los Verdes)	1	-	1

AL SENAT

	Mesa "A"	Mesa "B"	Total
Cens electoral	436	559	995
Nombre de votants	338	461	799
Vots en blanc	9	7	16
Vots nuls	13	22	35

01. Fernando de la Rosa Tomer (PP)	73	102	175
02. Rubén Fausto Moreno Palanques (PP)	70	100	170
03. Susana Camarero Benitez (PP)	70	99	169
04. Susana Ruiz Vives (Podemos-EUPV)	20	45	65
05. Ester Roca Laborda (Podemos-EUPV)	18	39	57
06. Luis Escobar de la Paz (Podemos-EUPV)	17	38	55
07. Dolors Pérez Martí (Compromís 2019)	45	72	117
08. Xavier Hervàs Martínez			

(Compromís 2019)	39	64	103
09. Raquel Vallés Navarro (Compromís 2019)	37	-	37
10. Javier Lucxas Martin (Independiente)(PSOE)	128	165	293
11. Mercedes Berenguer Llorns (PSOE)	126	164	290
12. Pedro Rodríguez Navarro (Independiente)(PSOE)	126	162	288
13. Pablo García Medrano (Cs)	17	32	49
14. Ignacio Cartagena Siniestra (Cs)	14	28	42
15. Inmaculada Ester Redondo Cebolla (Cs)	14	28	42
16. Ignacio Javier de Guzman Muñoz (PACMA)	7	5	12
17. Carlos Naranjo González (PACMA)	7	3	10
18. Maria Carmen Jachón Sánchez (PACMA)	6	5	11
19. Carlos Crespo Grau (UIG-SOM-CUIDES)	-	-	-
20. Ernesto Francisco Armañanzas Villena (Vox)	33	24	57
21. Ricardo Belda Valiente (Vox)	29	22	51
22. Delia Barral Navarro (Vox)	29	23	52
23. Ricardo Puchades Pérez (Recortes Cero-GV)	-	-	-
24. M ^a . José Salvador Pérez (Recortes Cero-GV)	-	-	-
25. Juan Luis Costa Zúñiga (Recortes Cero-GV)	-	-	-
26. Simón Lezcano errano (PCPE)	1	1	2
27. Roberto José Lázaro del Barrio (Avant Adelante los Verdes)	-	1	1
28. José Francisco Boix Yuste (Avant Adelante los Verdes)	-	-	-
29. Maria Desamparados Escobedo (Avant Adelante los Verdes)	-	-	-
30. Vicente Ruiz Navarro (ERPv)	4	2	6

AUTONÒMIQUES

CANDIDATURES	TAULA A	TAULA B	TOTAL
01. Compromís Bloc- Iniciativa-Verdsequo	92	123	215
02. Partido Socialista O brero Español (PSOE)	98	132	230
03. Falange Española de las JONS (FE de las JONS)	-	-	-
04. Esquerra Republicana del País Valencià (ERPv)	3	1	4
05. Ciudadanos-Partido de la Ciudadania (Cs)	25	41	66
06. Partido Animalista contra el Maltrato Animal (PACMA)	4	4	8
07. Partido Popular (PP)	72	89	161
08. Partido Comunista de los Pueblos de España (PCPE)	1	3	4
09. Som Valencians en Moviment (UIG-SOM-CUIDES)	-	1	1
10. Unides Podem-Esquerra Unida (Unides Podem-EUPV)	10	22	32
11. Vox (Vox)	23	26	49
12. Auna Comunitat Valenciana (AUNA-CV)	-	-	-
13. Avant Adelante los Verdes Ecopacifistas (Avant los Verdes)	-	1	1
14. República Valenciana/Partit Valencianista Europeu (RVPVE)	-	-	-
15. Poble Democràtic Podem (Poble Democràtic)	-	1	1
Núm. Electors	436	559	995
Núm. Votants	342	462	804
Vots en blanc	6	5	11
Vots nuls	8	14	22
Abstencions	80	88	168

DIVENDRES, 3 DE MAIG DE 2019

XERRADA COL·LOQUI AL VOLTANT DEL PROGRAMA DE SALUT "ANTELLA CAMINA".

A la sala d'actes de l'Ajuntament, els practicants Salvador Llopis i Maria Verdeguer han portat a terme una xerrada col·loqui per explicar el programa de salut "Antella Camina", projecte sanitari de la Ribera, que pretén que a través de caminar millore la salut de tots els habitants. S'han repartit uns butlletins on s'explica els avantatges de salut

que s'aconsegueixen amb caminar, i perquè s'apunten; per tal d'organitzar les caminades on els responsables guiaran i assistiran els caminants en un principi, fins que tots ells formen els respectius grups per portar endavant l'exercici. Començaran en els dies assenyalats al programa, des del dimarts dia 9 i diversos dies de maig i juny, els tècnics indicaran als grups les caminades adequades amb l'edat i malalties cròniques. Es descansarà als mesos de juliol i agost, i a partir de setembre es reprendrà el projecte i també els exercicis en els aparells del jardí de l'Assut i si és necessari en locals tancats.

ELECCIONS AL PARLAMENT EUROPEU i LOCALS, 26 de maig de 2019

DIVENDRES, 10 DE MAIG DE 2019

PRESENTACIÓ DE LA CANDIDATURA LOCAL DEL PSPV-PSOE. La campanya electoral per a les eleccions al Parlament Europeu i Locals a celebrar el dia 26 de maig, començà en el dia d'ahir; com en les anteriors, estaven els cavallets davant de l'Ajuntament i el panell al costat de l'Auditori per penjar cartells. En aquest dia cap partit va pegar cartells.

Avui a la llar dels Jubilats s'ha fet pública i presentat la candidatura local del PSPV-PSOE; estava previst que assistiren a l'acte Anna Gómez d'Alginet (candidata en la llista d'aquest partit en les eleccions autonòmiques) i Carles Arques (secretari d'organització de l'executiva comarcal del PSPV-PSOE), però a causa de la mort avui mateix d'Alfredo Pérez Rubalcaba, exsecretari general del PSOE, s'han suspès diversos actes electorals, aquests dirigents no hi han assistit.

A la sala, en cadascun dels seients hi havia un bolígraf i el programa electoral d'aquest partit a les eleccions locals; amb l'exhibició d'una projecció, obria l'acte Leonardo Giménez, sol·licitant un minut de silenci pel socialista que havia faltat, tot seguit ressaltava la figura d'aquest militant del PSOE; després mostrava la satisfacció de tots pels resultats del partit, tant a les eleccions Generals i Autonòmiques del passat mes. Entrant de ple en el parlament se centrà en dos temes principals, allò fet per la candidata del partit i alcaldessa Amparo Estarlich en l'Ajuntament amb la coalició PSPV-Gent d'Antella Unida, que ara tornava a presentar-se plena d'experiència, i la segona qualificava el partit

que representava com d'esquerres, moderat i el que ha construït a Europa l'estat de benestar, per això animava a participar en les eleccions europees, per donar una lliçó d'Espanya a Europa amb una victòria socialista.

Amparo Estarlich, al seu torn a la trona, primerament explicava el motiu de tornar-se a presentar, ressaltava la consecució de neutralitzar en l'Ajuntament en un 90 % les despeses deixades pel PP com a conseqüència del PAI que es va desestimar, però al poble li va costar molts diners que hagueren de fer front la coalició que entrà en les darreres eleccions; explicava el programa que tots tenien a les mans, sota l'eslògan Pel progrés i benestar d'Antella, seguia entre els temes de l'administració local de contestar a tots els veïns, la comunicació amb l'hospital de la Ribera, que més sovint que no abans, feia viatges la línia d'autobusos, etc. Demanava que li donaren el vot per tal d'obtenir majoria per a realitzar el seu projecte.

Seguidament i per ordre de posició anava cridant un/a els components de la candidatura, que anaven eixint i plantant-se al seu costat.

Tancava l'acte amb l'aplaudiment de la vint-i-cinquena de persones que hi assistiren, que passaren posteriorment al Pub la Hiedra per a degustar un vi d'honor.

DIUMENGE, 12 DE MAIG DE 2019

PANCARTA i CARTELLS DEL PP. Al número 16 de l'avinguda del Xúquer s'ha instal·lat una pancarta de color blau dalt del portal d'entrada, la qual porta l'anagrama del PP de la gavina amb la inscripció Vota PP, ambdós costat d'aquesta s'han posat un cartell amb el retrat del candidat a l'Alcaldia amb les inscripcions Donem-li valor, Vicent Benet candidat a l'alcaldia d'Antella i l'altre amb un retrat de peu de tots els que formen la candidatura local. Aquests mateixos cartells s'han pegat als llocs públics destinats per aquestes eleccions, al cavallet de la plaça Major i al panell de l'Auditori.

PEGADA DE CARTELLS DE COMPROMÍS.

També en aquest dia, el grup Compromís ha despegat cartells als llocs públics destinats, un amb l'eslògan d'Imparables, i un altre amb l'anagrama d'aquest grup de la careta somrient, i un tercer amb el retrat de Jordi Sebastià, candidat d'aquesta agrupació al Parlament Europeu.

DIMARTS, 14 DE MAIG DE 2019

PANCARTES DE COMPROMÍS A LA CARRETERA. El grup electoral Compromís ha instal·lat en la carretera (av. Xúquer i continuació del carrer la Puríssima), tres pancartes travesseres, i una altra a l'entrada per Gavarda; les quals porten la paraula Compromís i l'anagrama de la carretera somrient.

DIMECRES, 15 DE MAIG DE 2019

CORRESPONDÈNCIA ESCRITA DEL PSOE. Diverses cases del poble han rebut hui cartes del PSOE amb un escrit del candidat a Europa, Josep Borrell i del líder Pedro Sánchez, amb l'eslògan La Europa que quieres; i paperetes i sobres per a les eleccions Europees.

DIJOUS, 16 DE MAIG DE 2019

PANCARTES I CARTELLS DEL PSOE. A diferents llocs del poble s'han instal·lat diverses pancartes travesseres del PSOE, amb l'anagrama del puny i la rosa i la llegenda Vota PSOE, tot sobre fons roig. Al llocs destinats per a cartell n'han pegat aquests, uns amb la cara de la candidata a Alcaldia i altres amb tots els membres que integren la llista d'aquest grup a les locals.

DIVENDRES, 17 DE MAIG DE 2019

CORRESPONDÈNCIA I SOBRES DE PSOE, PP i COMPROMÍS. Els veïns del poble hui han rebut correspondència escrita amb sobres i paperetes per a introduir a les urnes dels grups esmentats, els qual al poble presenten candidatura Local, a més de la d'Europa; cadascun amb el seu eslògan La Europa que quieres, el PSOE, Centrados en el futuro, el PP, i Imparables de Compromís.

ACTE CENTRAL DE CAMPANYA DE COMPROMÍS. A l'Auditori Municipal l'Assut, al voltant de les 19,30 hores, el grup electoral Compromís desenvolupava l'acte central de campanya; al hall de l'Auditori estava el programa local, un ventall de cartó i piruletes.

Presentava l'acte la número tres de la llista local, Letícia Morrió Sanchis, la qual agràia la presència del cap de llista d'aquesta agrupació per Gavarda, així com alguns membres de la llista d'aquesta població, així com als presents; donava pas a Alberto Ibañez Mezquita (secretari autonòmic d'Inclusió i de l'Agència Valenciana de la Igualtat), natural de Vila-real, explicava els qua-

tre anys de Compromís en el govern de la Generalitat Valenciana, fent front a totes les emergències que havia deixat l'anterior govern del PP; en atenció a la normalitat en què viu la gent, havien aconseguit la igualtat d'oportunitats per a totes les famílies, lleis de la Renda, Infància, millorar la de la Dependència, la de Violència de Gènere i Domèstica, la de la LGTBI (que cadascú estime a qui li done la gana), i la recuperació gratuïta de la Sanitat Pública Universal. D'ara endavant, deia, 600 joves s'encarregaran d'atendre els municipis menuts per desenvolupar projectes arrelats al territori i garantir les oportunitats d'ocupació.

Finalitzava definint Compromís com un partit que defensava la valenciana, ací, a Madrid i a Europa, destacant la importància d'anar-hi a votar, per a evitar a l'extrema dreta que la tenim a tocar.

Letícia Morrió, seguia amb la seua presentació, definint el col·lectiu local com un grup preparat per a treballar pel poble, i donava pas a l'exhibició d'un vídeo amb tots els membres de la candidatura i vistes del poble, i cridava d'un a un a cada candidat/a a regidor de la llista, que pujaven a l'escenari amb aplaudiment d'una quarantena de persones que hi assistiren.

Agafava la paraula Josep Antoni Juan Mateos, candidat a alcalde d'Antella per aquest grup, expressava la seua emoció pel grup aconseguit a la seua llista de joves amb idees i amb ganes de treballar pel poble; explicava el programa que portaven per aquests quatre anys, en Agricultura, Joventut, Turisme, Cultura, Serveis Socials, Esports, educació, Medi Ambient i Obres Públiques; tot profunditzant en l'Agricultura com a motor econòmic local, on hi ha una bona terra per a qualsevol tipus de conreus, tenim l'aigua "entre cometes", tot veient-la passar, per això calia recuperar els drets històrics en matèria de reg; respecte dels plenaris deixaria parlar els assistents per escoltar crítiques i propostes. Finalitzava amb la lectura de la poesia d'Estelles La veu d'un poble dedicada al xiquets.

Tot seguit es passà al torn de paraules entre el públic, on es preguntà el tema de les aigües potables que podrien passar de ser municipals, a ser administrades per alguna concessionària; l'alcalde respongué que abans de fer tal adjudicació es faria una consulta al poble; també es tocà el tema de la reparació de les baranes dels ponts de la Séquia Reial, un perill greu i que no hi havia

forma de reparar. En finalitzar es feu una picadeta entre els assistents al hall.

DISSABTE, 18 DE MAIG DE 2019

CORRESPONDÈNCIA AMB SOBRES I PAPERETES PER A LES EUROPEES DE CIUDADANOS i UNIDES PODEM. Hui s'han rebut als domicilis del poble cartes de Ciudadanos i Unides Podem, tot demanant el vot, i adjuntant paperetes i sobres per a introduir a les urnes el dia 26 de maig dels respectius partits.

REPARTICIÓ DE SOBRES I PAPERETES DE COMPROMÍS, AMB TABALET I DOLÇAINA. Aquesta vesprada membres de la candidatura local de Compromís, han repartit per les cases del poble paperetes i sobres d'aquest partit, al mateix temps que entregaven el programa de les eleccions Locals, anaven acompanyats del tabalet de Mònica Richart i el dolçainer Vicent López.

DIUMENGE, 19 DE MAIG DE 2019

EL PP REPARTEIX PAPERETES AMB SOBRES I EL PROGRAMA LOCAL. Al matí d'aquest dia, membres del Partit Popular han repartit als veïns del poble paperetes del seu grup de les eleccions Local i Europees, així com el programa electoral del seu projecte a realitzar en el poble en aquests quatre anys següents si són elegits. Aquest dia s'ha col·locat una pancarta amb fons blanc a l'entrada del poble per Gavarda, amb l'anagrama de la gavina, i amb la llegenda Vota PP.

DILLUNS, 20 DE MAIG DE 2019

PARADETA DE COMPROMÍS AL MERCAT. Al mercat dels dilluns del poble, Compromís ha instal·lat una parada, on tots/tes que s'acostaven els obsequiaven amb una plana d'alfabega, donaven a tascar suc de taronja, i també hi havien ventalls amb l'anagrama del grup i piruletes.

DIMARTS, 21 DE MAIG DE 2019

REPARTICIÓ DE PAPERETES DEL PSOE. A la vesprada la candidata a alcaldessa i membres d'aquest grup han repartit per tot el poble paperetes amb sobres de les eleccions locals, perquè la gent vote el PSOE el dia 26 de maig.

DIVENDRES, 24 DE MAIG DE 2019

CAP DE CAMPANYA DELS PARTITS LOCALS. Aquesta nit tots els partit que es presenten a les

eleccions locals han fet el tancament de campanya amb els membres de la llista, afiliats i simpatitzants. El PP a la llar dels Jubilats, amb un picadeta per a tot el poble; el PSOE amb un sopar al bar Xato; i Compromís, amb una paella nocturna al bar Sol, aquests dos últims per assistir-hi s'havia d'adquirir el tiquet.

CANDIDATURES PRESENTADES A ELECCIONS LOCALS

PARTIT POPULAR (PP)

Vicente Benet García
María Isabel Capella Crespi
José Vicente Andrés Ferrer
Abraham I. Pascual Escribano
M. Isabel Giménez Candel
Sonia Serradell Vidal
María Andrés Plazas
Bruno N. García Giménez
Fco. Giménez Giner

Suplents

Juan Vte. Talens Noguera
IgnaciO Benet García
Belén García Gozalvez

COMPROMÍS

Josep Antoni J. Mateos
Juan Antonio Tovar Pardo
Leticia Morrió Sanchis
Sergio Cerdá Micó
Ana Maria Pascual Sales
Mònica Richart García
Gonzalo Pérez Sala
María Tovar Pérez
Isaïes Minetto Gozalvez

Suplents

Mario Andrés Donderis Solano
Bárbara Senso Vila
Antonio Benito Roca

PARTIT SOCIALISTA OBRER ESPANYOL (PSOE)

M. Amparo Estarlich Martorell
Eugenia García Giménez
Francisco Martínez Alberola
Salvador Chapí Puig
María Dolores Pascual Ubeda
Leandro Ortiz Noguera
Jordi Giménez Ferrer
Vicenta Maria Noguera Pardo
Amparo P. González Estarlich

Suplents

Sebastian Pérez Calvo
Virgilio Noguera Micó

PARLAMENT EUROPEU. RESULTATS

CANDIDATURES	TAULA A	TAULA B	TOTALS
01. Iniciativa Feminista (I. Fem)	1	-	1
02. Demòcrates Valencians -Coalició per una Europa Solidaria (D.V)	-	-	-
03. Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	131	167	298
04. Alternativa Republicana (Alter)	-	-	-
05. Centristes per Europa (CxE)	-	-	-
06. Ara Republicanes-Esquerra Republicana del País Valencià (Ara Republicana-ERPv)	2	-	2
07. Contigo Somos Democracia (Contigo)	-	-	-
08. Fe de las Jons Alternativa Española, La Falange, Democracia Nacional (ADÑ)	-	-	-
09. Partido animalista Contra el Maltrato Animal (PACMA)	9	5	14
10. Solidaridad y Autogestion Internacionalista (SATA)	-	-	-
11. Partit Comunista dels Treballadors d'Espanya (PCTE)	-	-	-
12. Foro Ciudadanos (FAC)	-	-	-
13. Partido Humanista (PH)	-	-	-
14. Andalucía Por Si (AxSi)	-	-	-
15. Actua (PACT)	-	-	-
16. Compromís -Compromís per Europa (CPE)	73	93	166
17. Movimiento Independient Euro Latino (MIEL)	-	-	-
18. Izquierda en Positivo (IZQP)	-	-	-
19. PCPE-PCPC-PCPA-Partit Comunista dels Pobles d'Espanya	-	-	-
20. Unidas Podemos Cambiar Europa/Unides Podem Canviar Europa (Podemos-EUPV)	13	36	49
21. Per un món més Just (PUM+J)	-	-	-
22. Movimiento Corriente Roja (MCR)	-	-	-
23. Ciudadanos-Partido de la Ciudadanía (Cs)	25	30	55
24. Lliures per Europa (Junts)	-	2	2
25. Vox (VOX)	18	2	20
26. Igualdad Real (IGRE)	-	-	-
27. Pirates-European Pirates (pirates.cat/ep)	-	-	-
28. Volt Europa (VOLT)	-	-	-

	TAULA A	TAULA B	TOTALS
29. Coalición Verde-Europa Ciudadanía (CV-EC)	-	-	-
30. Partido Popular (PP)	73	96	169
31. Recortes Cero-Los Verdes-Grupo Verde Europeo (RECORTES CERO-LV-GVE)	-	-	-
32. Extremeños Prex Crex (CEX-CREX-PREX)	-	1	1
Núms. Electors	446	570	1016
Núms. Votants	354	460	814
Vots en Blanc	1	3	4
Vots Nuls	6	11	17
Abstencions	85	96	181

LOCALS. RESULTATS

CANDIDATURES	TAULA A	TAULA B	TOTAL	REGIDORS	%
Partit Popular (PP)	88	112	200	2	25,98
Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE)	138	191	329	4	42,00
Compromís	108	147	255	3	32,52
Núm. Electors	447	572	1019	-	100 %
Núm. Votants	354	461	815	-	79,98
Vots en blanc	11	6	17	-	2,08
Vots nuls	9	5	14	-	1,71
Abstencions	73	100	173	-	20,02

DISSABTE, 15 DE JUNY DE 2019

CONSTITUCIÓ DEL NOU AJUNTAMENT. Avui d'acord amb els resultats de les Eleccions Locals portades a terme, es constitueix l'Ajuntament de la forma següent:

Alcalde: Amparo Estarlich Martorell (PSOE)

Tinent alcalde: Josep Antoni Juan Mateu (Compromís)

Regidors: Eugenia García Giménez (PSOE)
 Francisco Martínez Alberola (PSOE)
 Salvador Chapí Puig (PSOE)
 Juan Antonio Tovar Pardo (Compromís)
 Leticia Morrió Sanchis (Compromís)
 Vicente Benet García (PP)
 María Isabel Capella Crespí (PP)

DIVENDRES, 12 DE JULIOL DE 2019

EL GRUP GENT D'ANTELLA-UNIDA ES DONA DE BAIXA. Al barracó Al Fresc, el Grup Gent d'Antella-Unida, després de convocar tots/es les abonats/des de la seua loteria temporal, que ajudaven al finançament de l'agrupació electoral, ha anunciat la seua baixa com a Grup Municipal, i per això ha procedit a liquidar els diners disponibles; prèviament al berenar anunciat, s'ha procedit a la rifa de 10 lots de 50 € cadascun, entre col·laboradors amb la compra de loteria. Tot seguit s'ha convidat tots els assistents a un berenar-sopar en l'esmentat barracó.

DISSABTE, 13 DE JULIOL DE 2019

CONCERT D'INTERCANVIS DE BANDES JUVENILS. A la vesprada d'aquest dissabte, a l'auditori municipal, s'ha oferit al poble un concert de les dues bandes juvenils, la S.M. Lira i Casino Carcaixentí, sota la direcció d'Agustí Martínez i Caballero; i la Societat Protectora Musical d'Antella, sota la direcció de Sergi Albelda i Cardona. Aquests concerts estan dins de la 16 a Campanya de Concerts d'Intercanvis Musicals de la Generalitat Valenciana.

DISSABTE, 20 DE JULIOL DE 2019

30é. TRIATLÓ ANTELLA. Els triatletes apuntats al triatló Antella eren 562, d'entre els quals 78 eren dones, havien de recórrer 1,2 quilòmetres nadant, 31 en bicicleta i 8,2 a peu, tot al voltant de l'assut, on estaven situades les boxes, punt de partida per a cadascuna de les proves.

Finalitzaren la competició 458 triatletes, 17 es retiraren, 11 foren desqualificats i 76 no es presentaren. Els guanyadors en hòmens foren, primer Ramón Egea Medina, seguit d'Alberto Romero Esteve i de Víctor Benages Simó; en dones la guanyadora fou Saleta Castro Noguera, seguida de Sandra Piera Fortuna i de Sandra Gans Segrera. Del Club CEC Antella participaren 19 hòmens i 4 dones, d'entre els quals el primer local en homes fou Francisco García Micó, i en dones Selene Cuenta Peris.

En la classificació per clubs, fou primer CT Huracan The Bike Run, segon el CEC Antella, i tercer Duurs de Castelló.

DIUMENGE, 21 DE JULIOL DE 2019

CONCERT DE LA PROTECTORA MUSICAL HOMENATGE A L'ABANDERAT FLORENCIO PERIS MATEU. La banda de música la Protectora Musical d'Antella, en aquesta poqueta nit, a l'auditori municipal ha oferit un concert amb el títol "Solistes de Bandera", en homenatge al que

fou el seu abanderat Florencio Peris Mateu, tot sota la direcció de Gaspar Nadal Maronda.

El concert ha consistit amb onze tocatés, en cadascuna hi havia un solista, quasi tots ells eren familiars de més a prop o més lluny de l'homenatjat.

En saxo, Nicanor Villanueva Calvo, Cristina García Martínez i Nicanor Villanueva Peris; en clarinet Francisco Martínez Alberola, Yanira Talens Martínez, i José Sales Escribano; en trompeta, Paula Martínez Noguera, i Aída Talens Martínez; en marimba, José Sales Sarrión; en oboè Teresa Villanueva Peris; i en flauta Nora Peris Martínez. En finalitzar el concert d'entre grans ovacions i alguna llàgrima, la presidenta de la banda, Amàlia Martínez Alberola, feu entrega a la filla de l'homenatjat, Nora Peris Martínez d'un llenç amb la cara de Florencio Peris, amb la bandera de la banda.

SETMANA «MAERA» ANTELLA 2019

L'Associació Cultura Maeros del Xúquer d'Antella, ha organitzat enguany una setmana cultural dedicada a les davallades de fustades del Xúquer.

DIMARTS, 23 DE JULIOL DE 2019

PRESENTACIÓ DE LA SETMANA MAERA. A la Casa de les Comportes, a poqueta nit de hui s'ha presentat la Setmana Maera, i s'ha inaugurat una exposició fotogràfica sota el títol "Rius fusters", on s'exhibien fotografies de les diferents maerades celebrades al poble, i alguna altra d'altres llocs. Tot seguit s'ha exhibit la projecció d'"Els pastors del bosc flotant" de Salva Castillejos, i després, la pel·lícula "El rio que nos lleva".

DIMECRES, 24 DE JULIOL DE 2019

CONFERÈNCIA DEL PROFESSOR VALERIÀ BENETÓ FERRANDO. Al mateix lloc d'ubicació, el professor Valerià Benetó Ferrando impartí una conferència sota el títol "La conducció de fusta al Xúquer, Antella i la Ribera", on destacà la importació del desaparegut poble del Ràfol (poble desaparegut, estava entre Beneixida i Castelló de la Ribera), en la comercialització de la fusta i el d'Antella on emmagatzemaven els troncs quan el Ràfol estava ple, sense deixar de costat la resta dels pobles banyats pel Xúquer com ara Tous, Terranova, Sumacàrcer, Alzira, tot per citar-ne uns quants, tot aquest contingut des de l'època antiga fins a l'expulsió del moriscos, en l'any 1609. Tot seguit es passà a una xerrada col·loqui amb el conferenciant, el president de l'Associació Maera, Leo Part i la resta d'assistents, tot entrant també en l'ofici mil·lenari dels gan-

xers; es feren diverses preguntes contestades pels dos membres de la taula.

DIJOUS, 25 DE JULIOL DE 2019

MOSTRA AUDIOVISUAL DE LES MAERADES D'ANTELLA. Estava previst exhibir en la Casa de les Comportes una mostra de notícies audiovisuals titulades "La Maerà d'Antella, huit anys de camí cap a la Unesco", on s'havien recopilat gran nombre de fotos i retalls periodístics; i una altra vegada la pel·lícula "El rio que nos lleva"; però donades la falta de mitjans tècnics informàtics i el poc públic assistent, no es va portat a terme.

DIVENDES, 26 DE JULIOL DE 2019

SOPAR DE GERMANOR i BENVINGUDA DE GANXERS. En aquest dia es féu un sopar de germanor davant la Casa de les Comportes, on es donava la benvinguda a la recepció a tots els cavallistes, ganxers, raiers, i navaters i navateres que a l'endemà havien de participar en la 8a Maerà del Xúquer a Antella; ací es van ubicar els diferents destins i els llocs que cadascun havia d'ocupar per tal que la Maerà eixís bé.

DISSABTE, 27 DE JULIOL DE 2019

8a MAERÀ 2019 ANTELLA. A la matinada d'aquest dia, al voltant de les 7 hores del matí, es traslladaven els troncs que s'havien de tirar al riu, des del pàrquing municipal de l'entrada del poble fins a un quilòmetre riu amunt, en la primera revolta, només arribar a la partida de l'Oró; sobre les 10 hores ja en els troncs en l'aigua, al damunt dels quals els ganxer i ganxeres, van conduir la maerà fins a l'assut.

Van participar a més dels ganxers/res de l'Associació de Maeros del Xúquer d'Antella, altres austríacs i els de Val d'Echo (Osca -Aragó-); en arribar la fustada a l'assut els cavallistes de Castelló de la Ribera, amb un cavall tragueren els troncs del riu, els quals arrastraven des de la part alta fins al peu de l'assut.

En finalitzar es féu a la Casa de les Comportes, un dinar de germanor entre tots els participants i col·laboradors de la Maerà; la Muixeranga d'Alginet alçà una torre humana entre els barracons i la casa on havien acabat de dinar.

DIMECRES, 31 DE JULIOL DE 2019

23a VOLTA A PEU A ANTELLA. Aquesta volta es podria desglossar en dos, la infantil, amb un recorregut pel poble segons les edats, on participaren 95 xiquets i xiquetes; i l'absoluta, amb un recorregut de 8,100 metres, que amb eixida des

de l'auditori municipal, després de donar dos voltes per dins del poble, seguien pel camí de dalt fins la caseta d'Abel, tot baixant pel camí del Mig, el de la Barqueta, caixer de la Séquia Reial, i camí del Viver que finalitzava al mateix lloc de principi.

En la categoria absoluta van participar 265 corredors/res. No ens consta el resultat de la competició.

DIMARTS, 6 D'AGOST DE 2019

VISITA A L'ALBERG DE LA VICEPRESIDENT DEL CONSELL VALENCIÀ. La vicepresidenta i consellera d'Igualtat i Polítiques Inclusives de la Generalitat Valenciana. Mònica Oltra ha visitat avui hui l'alberg d'Antella, on estaven hostatjats diverses persones amb diversitat funcional intel·lectual i malalties mentals cròniques de l'IVASS que gaudien d'unes vacances d'oci.

DIJOUS, 15 D'AGOST DE 2019

ULTRAMARATÓ PIRAGÜÍSTIC ANTELLA-CULLERA, A BENEFICI DE LA CURA DE LA MALALTIA "SÍNDROME DE DRAVET". A les huit del matí des del peu de l'assut ha tingut eixida de diversos piragüistes per a fer el recorregut de 68 km., d'Antella a Cullera, tot a benefici del Centre d'Investigació Meida Aplica de la Universitat de Navarra, per buscar la cura de l'anomenat síndrome de Davet. Han hagut donacions dels participants així com de voluntaris que s'han ingressat en el compte i destinació de l'abans mencionat Centre.

DIUMENGE, 18 D'AGOST DE 2019

10ª. TRAVESSIA "XÚQUER XTREM". Avui, davant l'assut, al moll de piragües ha tingut lloc la 10a Travessia "Xúquer xtrem"; hi havien tres modalitats de competició; l'absoluta Xtrem, amb un recorregut de 5.000 m riu amunt i tornar; la curta de 2.500 m ; i la de promoció de 600 m.

En el 5.000 m de Xúquer Xtrem, participaren 88 nadadors/res; en homes foren els guanyadors Joan Muñoz Giner, seguit de Santiago Sancho Botas, i Josué Alcañiz Vega; i en dones el primer lloc fou per a Zoe Connolly, seguida de Kathleen Boulet i María del Mar Martí Blazquez.

En la prova de 2.500 m participaren 141 nadadors/res, la victòria en hòmens fou per a Pepe Guillem Navajas, seguit de José Antonio Vega Carrillo, i el local Jordi Pascual Sales; en dones fou la guanyadora Claudia Bresa Juan, seguida de Chloe Lara Segura Ferraso, i de Nerea Yubero Garcia.

En la prova dels 600 m, com que no era competitiva no va haver-hi classificacions.

DISSABTE, 14 DE SETEMBRE DE 2019

13é. CONCERT "IN MEMORIAM" DE CLARINETS A L'ESGLÉSIA. Al voltant de les 12,30 hores un grup de clarinetistes locals (Marta Expósito, Francisco Martínez, José Sales, Neus Richart i José Vicente Carbonell), sota la direcció del mestre clarinetista Salvador Vidal Perales, han donat un concert a l'església, la qual estava plena de gent, titulat In Memoriam, i han tocat huit tocats d'acord al programa establert, dedicat a tots els músics i familiars d'aquest difunts, aquesta vegada en especial al músic que havia faltat recentment, Bernardo Martínez Mateu.

Aquest concert es troba en la 13e edició, se celebra tots els anys a convocatòria de Salvador Vidal, d'entre clarinetistes de la banda de música la Protectora, unes vegades es fa al mateix cementiri i d'altres a l'església.

DIVENDRES, 27 DE SETEMBRE DE 2019

CREMAT A L'ESTRET. Al voltant de les 16 hores de hui una dona que baixava amb el seu vehicle des de Sumacàrrec, s'adona que al barranc de l'Estret eixien flames de foc de la muntanya sense control, quan arriba al poble avisa en les primeres cases de vora a l'alberg, les quals avisen a l'alcalde i als bombers que al moment estan al lloc de fet, tot seguit diversos helicòpters amb la saca per carregar aigua del riu, i s'aconsegueix en menys d'hora i mitja apagar el cremat.

Es desconeixen les causes de l'incendi, el qual fou ocasionat al quilòmetre i mig del poble al primer barranc de l'Estret, just al lloc que hi ha dues casetes d'eines del camp.

DIUMENGE, 29 DE SETEMBRE DE 2019

ACOMIADAMENT DEL RECTOR PEDRO GARCIA GARCIA. El rector titular de la parròquia del poble, Pedro Garcia Garcia, ha cessat hui en el càrrec per a anar-se'n destinat a la parròquia de Bonrepós (l'Horta).

DIVENDRES, 4 D'OCTUBRE DE 2019

PREMI DE POESIA A JOSEP MICÓ i CONEJERO. El poeta local Josep Mico i Conejero guanya el 23é Premi de Poesia Josep Maria Ribelles de la vila de Puçol, amb l'obra Vespres d'inventari; aquest poemari està dividit en cinc seccions, tres talaies i dos parastàtics (prestatges per a conservar, en aquest cas la síntesi de les talaies).

DIADA DELS VALENCIANS

DIMARTS, 8 D'OCTUBRE DE 2019

CONTA CONTES A L'AUDITORI. Tots els xiquets/es del col·legi públic la Xarquia, al voltant de les 16 hores, estaven a l'auditori municipal per escoltar "Contes disparatats" que oferia la companya Disparataro; en l'acte es donaren els premis de dibuix relacionats amb la diada, un primer (que era el cartell anunciador), i un segon. També es donà el premi al dibuix de moros i cristians, el qual donaria lloc al cartell d'aquestes festes a l'estiu, i en finalitzar una bosseta de llepolies a cada xiquet/a.

DIMECRES, 9 D'OCTUBRE DE 2019

CAMINADA POPULAR A BENEFICI DE L'ASSOCIACIÓ DEL CÀNCER. Al voltant de les 9 hores, els 143 apuntats a la caminada es concentraven a la plaça Major. En la vidriola que hi havia damunt taula dels dorsals, tots anaven introduint el seu donatiu (es recapta un total de 1015 €). Els caminants seguien el vehicle de Protecció Civil, el qual pel Raval, Creu Alta i carretera eixia del poble per continuar per camins dels camps, fins tornar al poble pel Molí i a la plaça de nou; tancava el grup el cotxe de la patrulla de la Policia Local.

El recorregut fou de 5 km.

Concentrats tots de nou a la plaça en finalitzar la caminada, en celebració de Sant Dionís (dia dels enamorats valencians), es donaren dos mocadorades a dos dones guanyadores, pels versos d'amor escrits de forma telemàtica a les xarxes informàtiques.

Tots els caminants foren obsequiats amb una planta i el llaç rosa de curació de la malaltia del càncer.

DESFILADA DE MOROS i CRISTIANS. D'acord amb la programació prevista per aquest dia, al voltant de les 18 hores, a la plaça Major, es concentraren representants de totes les comparses per a desfilat pel poble.

L'ordre fou el següent: davant les quatre comparses cristianes, després la banda de música la Protectora Musical, i seguien les tres comparses mores; tots pel carrer Sant Rafel, Molí, Carretera, fins al carrer Creueta Alta on finalitzava la desfílada.

DIVENDRES, 18 D'OCTUBRE DE 2019

PREMI LITERARI DE POESIA "Vila de Sagunt 2019" PER AL POETA ISAÏES MINETTO i GOZÁLVEZ. A Sagunt la capital del Camp de Mor-

vedre, s'ha lliurat hui en la seua 22a edició el premi de poesia "Jaume Bru Vidal", any 2019, el qual ha segut atorgat al poeta local Isaïes Minetto i Gozávez, per l'obra "La pedra del temps", obra d'un sol poema amb més de 1.300 versos alexandrins amb estructura circular que finalitza amb la mateix paraula que havia començat.

DISSABTE, 2 DE NOVEMBRE DE 2019

MISA OFICIAL DE PRESA DE POSSESIÓ DEL NOU RECTOR. El rector Jesús Alberto Durán Sánchez, al dia de hui ha pres possessió de la parròquia/rectoria del poble d'Antella, per allò que s'ha celebrat una missa en la vesprada, i tot seguit un berenar a la llar parroquial.

DIVENDRES, 8 DE NOVEMBRE DE 2019

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE Alginet, 125 anys amb la Societat Artística Musical DE JOAN F. HERRERO. A la vesprada de hui, al teatre Modern d'Alginet, el documentalista local Joan F. Herrero, ha presentat el llibre Alginet, 125 anys amb la Societat Artística Musical. Primerament s'ha realitzat un torn de toques musicals per diversos músics amb distints instruments; de seguit la poetessa Magda Añón Espert, presentadora de l'acte ha dedicat unes emotives paraules al autor en la seua tasca literària; amb la intervenció de l'autor que ha explicat el contingut del treball, han seguit les paraules del president de la Banda historiografiada, Voro López, com les del regidor de Cultura i alcalde d'Alginet.

ELECCIONS GENERALS A CORTS (CONGRÉS i SENAT), 10 de novembre de 2019

DILLUNS, 28 D'OCTUBRE DE 2019

CORRESPONDÈNCIA DE L'OFICINA DEL CENS ELECTORAL, PSOE i MÉS COMPROMÍS. Hui a les bústies de les cases del poble, s'ha començat a rebre per correu ordinari, de l'Oficina del Cens Electoral les inscripcions dels votants-electors del cens relatiu a Antella; també publicitat amb paperetes i sobres del PSOE, amb l'eslògan Ahora Gobierno, Ahora España; i de Més Compromís amb Acordar política útil.

DIMECRES, 30 D'OCTUBRE DE 2019

CORRESPONDÈNCIA DEL PP i PSOE. S'ha rebut al dia de hui correspondència escrita demanant el vot dels partits PP, amb l'eslògan Por todo lo que nos une; i del PSOE amb deu detalls d'allò que faran en cas de governar.

DISSABTE, 2 DE NOVEMBRE DE 2019

PEGADA DE CARTELLS DEL PP. Aquest matí als panells instal·lats a l'efecte de publicitat electoral de l'Ajuntament, el PP ha apegat dos tipus de cartells, un amb la cara del líder nacional Pablo Casado, i altre en blanc, amb les lectures ¿Ellos o nosotros?, todos, por todo lo que nos une, vota PP.

DIUMENGE, 3 DE NOVEMBRE DE 2019

CORRESPONDÈNCIA DE Cs, Vox i Unides-Podem. Malgrat ser festiu, els empleats de correus, hui han repartit correspondència escrita de Cs - Ciutadants-, amb l'eslògan Pongamos España en marcha; Vox España siempre; i Unides-Podem Continuem espentant el futur, aquest últim bilingüe, valencià/castellà, i els altres tot en castellà. Tots demanaven el vot i portaven les paperetes i sobres corresponent per a votar.

DIMARTS, 5 DE NOVEMBRE DE 2019

CARTELLS DE PSOE i COMPROMÍS/MÉS PAÍS. Hui han apegat cartells als llocs destinat a l'efecte, el PSOE i Compromís/Més País, tant uns com altres amb les cares del seus líders, els primers de Pedro Sánchez i l'eslògan Ara si, ara govern, ara Espanya; i els segons les cares de Joan Baldoví i Íñigo Errejón, amb l'eslògan Recordar, la política útil.

DIJOUS, 7 DE NOVEMBRE DE 2019

CARTELLS D'UNIDES-PODEM. Hui han apegat cartells els d'aquest partit, amb la cara de Rosen Maestro (candidata d'aquest partit al Congrés per València), amb l'eslògan Feministes Sempre!; el capitalisme és incompatible amb la vida i el planeta; tot el poder per allò públic.

RESULTATS A ANTELLA:

AL CONGRÉS

	Mesa "A"	Mesa "B"	Total
Cens electoral	441	552	993
Nombre de votants	324	421	745
Vots en blanc	1	2	3
Vots nuls	6	6	12

01. Partido Comunista de los Pueblos de España (PCPE)	-	-	-
02. Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	95	152	247
03. Ciudadados - Partido de la Ciudadanía (Cs)	16	17	33

04. Partido Animalista Contra el Maltrato Animal (PACMA)	4	4	8
05. Por un Mundo Más Justo (PUM+J)	-	-	-
06. Unidas Podemos-Unides Podem (PODEMOS-EUPV)	43	69	112
07. Som Valencians en Moviment (VIG-SOM-CUIDES)	-	-	-
08. Auna Comunitat Valenciana (AUNACV)	-	-	-
09. Vox (VOX)	46	42	88
10. Més Compromís (MÉS COMPROMÍS)	36	37	73
11. Esquerra Republicana País Valencià (ERPv)	1	3	4
12. Contigo Somos Democracia (CONTIGO)	-	-	-
13. Partido Popular (PP)	75	87	162
14. Recortes Cero-Grupo Verde (Recortes Cero-GV)	-	-	-
15. Avant Adelante los Verdes (AVANT ADELANTE-LOS VERDES)	-	1	1
16. Unidos Actuando por la Democracia (UNIDOS SI-ACPS-DEI)	-	1	1

AL SENAT

	Mesa "A"	Mesa "B"	Total
Cens electoral	441	552	993
Nombre de votants	322	419	741
Vots en blanc	1	10	11
Vots nuls	7	13	20

01. Javier de Lucas Martín (independent) PSOE	107	160	267
02. Mercedes Berenguer Llorens PSOE	104	163	267
03. Pedro Rodríguez Navarro (independent) PSOE	103	158	261
04. Fernando de Rosa Tomer PP	97	105	202
05. Rubén Moreno Palanques PP	95	105	200
06. Susana Camarero Benítez PP	82	95	177
07. Fernando Mulas Delgado Cs	18	18	36
08. Ignacio Cartagena Siniestra Cs	15	17	32
09. Inmaculada Ester Redondo Cebolla Cs	16	17	33
10. Susana Ruiz Vives UNIDES-PODEM	35	50	85
11. Ester Roca Laborda UNIDES-PODEM	31	46	77
12. Luis Escobar de la Paz UNIDES-PODEM	27	43	70
13. Ricardo Belda Valiente VOX	39	29	68
14. Dolores Pérez Martí MÉS COMPROMÍS	37	42	79
15. Xavier Hervás Martínez			

MÉS COMPROMÍS	36	37	73
16. Raquel Vallés Navarro MÉS COMPROMÍS	33	36	69
17. Valeri Esteban San Julián PACMA	1	4	5
18. María Carmen Jachán Sánchez PACMA	1	4	5
19. Carlos Naranjo González PACMA	1	4	5
20. Roberto José Lázaro del Barrio AVANT ELS VERDS	-	-	-
21. Manuel Mocholí Aznar SOM VALENCIANS	-	-	-
22. Ricardo Puchades Pérez RECORTES CERO-GRUPOVERDE	2	1	3
23. E. Veracruz Poquet Victoria RECORTES CERO-GRUPO VERDE	1	1	2
24. Mario De Juan Alemany RECORTES CEROI-GRUPO VERDE	1	1	2
25. Vicent Ruiz Navarro ESQUERRA REPUBLICANA DEL PAÍS VALENCIÀ	-	1	1
26. Simeón Lezcano Serrano PCPE	-	-	-
27. Enrique Terrado Martínez AUNACV	-	-	-
28. Ocran García Martínez PUM+J	-	-	-
29. Juan José Ramírez Pérez CONTIGO	-	-	-
30. José Manuel Alejos Tordera CONTIGO	-	-	-
31. María del Carmen Marín Pérez CONTIGO	-	-	-
32. Rafael Vélez Romero UNIDOS SI-ACPS-DEF	-	-	-

DIVENDRES, 15 DE NOVEMBRE DE 2019

FALTA LA CENTENÀRIA CARMEN PERIS CRESPI Carmeta. Avui faltà la dona centenària del poble Carmen Peris Crespí Carmeta, la qual nasqué a Antella el dia 19 de novembre de 1917, per tant, li faltaven quatre dies per a complir els 102 anys. A la missa del soterrar Mercé Olivares, en representació de la família pronuncià un discurs on destacà la seua humanitat, l'estima i l'afecte que tenia a tots els del poble, impartia calma, tranquil·litat i bondat a tot el seua voltant, era molt piadosa i prudent, s'aplicava el patir de tots.

DISSABTE, 23 DE NOVEMBRE DE 2019

ABEL DÀVILA, FINALISTA AL 1r PREMI GREGAL DE POESIA IL·LUSTRADA. Al dia de hui a la ciutat de Girona, i al teatre la Societat, s'han lliurat els Premis Gregal de Poesia Il·lustrada, el qual ha sigut adjudicat a Raquel Casas i Ivet Moreno, per l'obra Torcar la ferida.

El poeta Abel Dàvila i Sabina, d'origen cubà, domiciliat a Antella des de fa molts anys, ha quedat finalista en aquests premis amb l'obra Ciutat Interior, la qual també serà publicada al moment oportú.

DIJOUS, 5 DE DESEMBRE DE 2019

PRESENTACIÓ DE LA REVISTA la LLOCA Núm. 16, la Memòria Històrica a Antella. L'Associació Cultural CILIM d'Antella, a la vesprada de hui a l'Auditori municipal ha presentat la revista la Lloca núm. 16, la qual portava per monogràfic la Memòria Històrica a Antella; han assistit al voltant d'unes 60 persones. L'acte ha estat dividit en tres parts, les dues primeres amb la projecció de dos vídeos, el primer sota el títol Vinyetes 2019 de Joan Josep Conejero i idea de Joan Francesc Herrero, basat en la política espanyola d'aquest any, reflectida en vinyetes de diferents autors; el segon d'homenatge a Jaume Arcos Requena, que faltà en gener de 2019, i era el dibuixant de les cinc últimes revistes de la Lloca, el qual fou realitzat per Josep Micó i Abel Dàvila. La tercera part fou a càrrec del vicepresident Alejandro Conejero i Leonardo Giménez, els quals explicaren el contingut i el monogràfic de la Lloca d'enguany.

DISSABTE, 7 DE DESEMBRE DE 2019

EXPOSICIÓ DE PINTURA i HOMENATGE A ISAÏES MINETTO EN L'AJUNTAMENT. A poqueta nit del dia de hui, a la sala d'actes de l'Ajuntament, tenia lloc la inauguració d'una exposició de pintura dels artistes Pilar Bonacho i Isaïas Minetto. En realitat es tractava d'un homenatge al pintor Isaïas Minetto i Pla; se li havia de donar-

Isaïes Minetto

li una sorpresa de reconeixement de la seua obra portada a cap al llarg de la seua vida i a Antella, per les seues diferents participacions als actes culturals del poble; calia fer aquest homenatge donada la seua avançada edat; aleshores el regidor d'Educació, Francisco Martínez Alberola havia preparat una projecció biogràfica de la seua persona i obra, d'interès de quasi el centenar de persones presents.

Finalitzada la projecció l'alcaldesa Amparo Estarlich Martorell, feia obsequi a Isaïes Minetto d'una placa commemorativa, i a Pilar Bonacho d'un ramell de flors per la seua participació, tot després de pronunciar unes paraules emotives.

DISSABTE, 21 DE DESEMBRE DE 2019

CONCERT DE NADAL DE LA PROTECTORA i ACOMIADAMENT DEL DIRECTOR. A l'Auditori municipal l'Assut, a les 19 hores de hui tenia lloc el concert de Nadal que tots els anys la Protectora Musical ofereix al poble; començava amb la crida i imposició d'insígnies dels educands que passaven a engrandir la Banda; tot seguit agafava la batuta el director Gaspar Nadal Maronda, i els músics tocaven les peces establides al programa ("Las arenas", "Bastaixos", "Saraf Yedid", "El camino real", "Danzón núm.2" i "Sendes"), totes elles fortament aplaudides d'entre el centenar d'assistents, seguia amb l'exhibició d'un primer vídeo de felicitació nadalenc, en el qual estava inclòs el director; després d'emotives paraules d'acomiadament al tant repetit director per part de la presidenta de la Societat, Amàlia Martínez Alberola, aquesta li féu entrega d'un oli amb les signatures de tots els components de l'Agrupació, i seguia un altre vídeo d'adéu dels membres de la banda per grups d'instruments; Gaspar Nadal, agràia l'atenció que la Societat li havia prestat al llarg dels nou anys que havia estat en la direcció, i demanava finançament per a la banda i finalització de la casa de la Música, i el mateix tracte o millor que l'oferit a ell per al nou director, i sempre portaria aquesta banda al seu cor.

FETS D'ANTELLA, any 2020

DILLUNS, 20 DE GENER DE 2020

IRIS RICHART GUANYA EL PREMI DE DISSENY DE LA PRIMERA EDICIÓ D'IL·LUSTRACIÓ JAUME ARCOS REQUENA. Al palauet d'Aiora de València, avui s'ha inaugurat l'exposició homenatge de l'obra plàstica de Jaume Arcos Requena, organitzada per l'associació cultural Cilim, amb la col·laboració de l'Ajuntament de València i la Universitat Popular de la mateixa Ciutat, en la qual ha intervingut el cantautor i poeta Lluís Vicent, i ha estat guiada per Josep Micó.

Prèviament a aquesta exposició s'havia convocat la primera edició d'il·lustració sota el nom de l'autor, a la qual s'han presentat diferents il·lustradors/res; essent la guanyadora la il·lustradora local Iris Richart Garcia, amb el treball *El mur*.

DIUMENGE, DILLUNS I DIMARTS, 19, 20 I 21 DE GENER DE 2020

PLUGES A ANTELLA PER LA BORRASCA "GLÒRIA". La borrasca Glòria que als dies esmentats ha causat gran quantitat de danys a tota la costa Mediterrània, ací a Antella s'han registrat pluges de 122 l/m² el diumenge 19, 207 l/m² el dilluns 20, i 20 l/m² el dimarts 21; dades recollides de l'estació meteorològica -Antella Agrícola 8278-E-, ubicada a la plaça Major, 11.

DIJOUS, 23 DE GENER DE 2020

CANVI DEL SUPORT DE LES CAMPANES. Avui una grua de grans dimensions ha despenjat del campanar les quatre campanes, anomenades la Puríssima, Santíssim Sagrament, Santíssim Crist del Calvari i Sant Tomàs d'Aquino, tot per tal de canviar el suport que ara és de ferro per un altre de fusta com el de la seua instal·lació inicial, per tal que sonen millor. Aquesta tasca estarà dins del pla de la Diputació de València d'obres i serveis amb un pressupost de 27.467 €; l'empresa encarregada de portar a terme aquesta restauració es "*2001 Tècnica i Artesania, SL*".

Les campanes foren restaurades amb el suport de fusta el dimecres de cendra, dia 26 de febrer de 2020.

ELIMINACIÓ DE LA VORADA CENTRAL DE LA CARRETERA D'ENTRADA AL POBLE PER GAVARDA, i REFORMA DE LA FONT REDONA. En aquest dia també han començat les obres per eliminar la vorada central de la carretera d'entrada

al poble per Gavarda, en el tram comprés entre les dos redones, on a més d'aquesta vorada de més d'un pam d'alçada també hi ha una font allargada que fa joc amb la vorada, la qual ha funcionat poc o gens; aquesta obra es realitza per a fer un desaigüe central per a evacuar les pluges, s'aprofita l'obra per llevar les diferents illetes que es troben al voltant de la segona redona de la font circular de principi de l'avinguda del Xúquer, de la qual també s'eliminarà la bassa circular de la font. Cal fer constar que totes aquestes obres que hui s'eliminen foren fetes entre els mesos de novembre i desembre de 2010.

Aquestes obres finalitzaren el dissabte, 7 de març de 2020, a falta de posar l'arbre corresponent en la segona redona de l'entrada del poble. Estaven dins del pla de la Diputació de València, com a "*Mejoras de accesibilidad, pavimentación y reposición de imbornales en l'avinguda del Regne de València/IFS 2018/183*", les qual tenien un pressupost de 87.289,40 €, i foren executades per l'empresa ATG Desarrollos, 2011, SL.

DIUMENGE, 2 DE FEBRER DE 2020

DIADA DE L'ARBRE. Al voltant de les onze hores de hui s'han reunit gran nombre de xiquets del poble, tots acompanyats la major part del pare i la mare per tal de fer la plantació de huitanta arbres (pins quasi tots), al tram comprés des del Balcó d'Antella fins la Creueta; cadascun dels arbres portava una esfera circular per a posar el nom del xiquet/a, per tal que després pujaren a tirar-li aigua i així es fera gran l'arbre plantat, i no acabarà secant-se. En finalitzar tots junts es feren una foto a la Creueta. Aquesta activitat ha estat organitzada per l'Ajuntament d'Antella amb el suport de la Conselleria de Medi Ambient de la Generalitat Valenciana.

DILLUNS, 10 DE FEBRER DE 2020

OBRES DE PAVIMENT i EMPEDRAT DEL RAVAL, PLAÇA DEL REI i de LES MALVES. Hui han començat les obres per posar el paviment al carrer Raval (Santa Bàrbara i Pintor Lozano), així com la plaça del Rei, la placeta de les Malves començà més tard; aquesta pavimentació tracta d'empedrar el carrer de part a part, així com la plaça per poder llevar les voreres. El Raval (carrers Santa Bàrbara i Pintor Lozano), i la placeta de les Malves ha finalitzat la seua pavimentació el dia 15 de maig; resta, la plaça del Rei l'acabaran al 12 de juny.

Aquest empedrat està contemplat dins del pla de

la Diputació Provincial de València, "Pla de serveis i obres municipals SON 2018-2019", l'empresa que ha realitzat l'obra es Obra Civil y Edificación Escrimar, SL, pressupostades en 129.748,30 €.

DIMECRES, 1 D'ABRIL DE 2020

FINALITZEN LES OBRES D'INSTAL·LACIÓ DE DEGOTEIG I PAVIMENTACIÓ DELS CAMINS AFECTATS DE L'ANOMENAT SECTOR 1-C DE LA SÉQUIA REIAL.

Avui la Constructora Alpi, SA ha finalitzat les obres de degoteig i pavimentació dels camins per on passen les diferents canonades subterrànies que abastien d'aigua als camps compresos en les partides de l'Assut, Viver, Pla, Illes del Pla, Sorts Majors, Racó i Barranquet.

Aquesta obra ha sigut subvencionada en la totalitat per la Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat Valenciana, pressupostada en 1.979.998 €, dins de la Xarxa de Distribució per la modernització de la Séquia Reial del Xúquer, del Sector 1-C del terme d'Antella, però per a entendre-ho millor comprèn tot el reg a manta que fins ara rega o abasteix d'aigua lliure la Séquia Particular a les terres de regadiu compreses en les partides esmentades abans. L'encarregat i la persona que estigué al davant de totes les obres designat per la Constructora Alpi SA fou José Antonio Ortega Giménez, el qual amb 6 o 7 operaris, 5 o 6 maquinistes de diferents models de retroexcavadores i tres muntadors de canonades secundàries i terciàries realitzaren totes les obres que més o menys consistiren en el següent:

- La principal obra fou una casa de control i administració de l'aigua de degoteig i distribució de l'adob necessari ubicada en la partida del Viver, junt a la Séquia Reial, prop del pont de Massil.
- 4 sortidors d'abastiment d'aigua, per a motxilles i tancs de polvoritzar.
- 51 hidrants que parteixen de col·lectors principals i a la seua vegada eixien 16 escomeses de cadascun a diferents parcel·les.
- 12 desaiqües de fons de canonades secundàries per tal de traure'n l'aire de les generals.
- 12 unitats de desaiqües de fons.
- 5 arquetes de seccionament de rets principals registrables.
- Pavimentat de camins fins un total aproximat de 44.000 metres quadrats.
- 780 escomeses a parcel·les.

El general i conjunt de tota l'obra ha estat ben realitzada, ja que a la vista, els camins tenen un bon

paviment i el servei de degoteig és molt bo, tot en benefici del poble i dels propietaris de les parcel·les, però l'empresa constructora fa constar que en la realització d'aquesta obra ha perdut al voltant de 200.000 €.

PANDÈMIA DEL CORONAVIRUS o COVID-19

DIUMENGE 15 DE MARÇ DE 2020

ALARMA ESTATAL PEL CORONAVIRUS. El president del govern espanyol, Pedro Sánchez, des de hui ha decretat l'Alarma estatal, com a conseqüència i en prevenció de la pandèmia mundial ocasionada pel coronavirus, per això cadascú ha d'estar a casa seua sense poder eixir almenys en quinze dies, a excepció dels que hagen d'anar a treballar, comprar, assistència sanitària i altres necessitats d'emergència; queden tancats tots els bars, gimnasos, biblioteques, i centre d'oci (Illa de Jubilats). S'ha d'evitar el contacte físic entre persones (besos, donar la ma, etc.), el distanciament de dos metres per a les converses, llavar-se les mans a sovint amb sabó.

L'Ajuntament mitjançant els bans anuncia que fins el 25 de març s'adopten les següents mesures:

- 1.- Queda suspès el mercat ambulant dels dilluns fins a nou avís.
- 2.- Queden suspesos els permisos de crema de la poda per pre emergència nivell 3.
- 3.- Reduir les visites al centre de salut, únicament els casos estrictament necessaris i esperar torn al carrer, no a la sala d'espera, sempre respectant la distància entre persones de metre i mig. Les consultes del poble s'atendran a través del telèfon 962.458.090.
En el cas que notem símptomes de coronavirus, es telefonarà al 900.300.555, on un metge avaluarà la situació de la malaltia i haurà de quedar-se a casa evitar el contacte amb altres persones.
- 4.- L'Ajuntament atindrà el públic telemàticament <https://antella.sede.dival.es> o telefònicament 962 595 002), restringint l'atenció presencial, únicament per aquells casos excepcional i que no pugen ser ajornats.
- 5.- Queda suspès el servei de recollida de trastos vells fins nova comunicació, per tant, no se'n poden traure al costat del contenidors.

El Govern mitjançant el Decret 463/20 de 14 març, anuncia les sancions que regiran per

l'incompliment de la normativa, entre 601 a 30.000 € de multa, i d'incórrer en delictes de desobediència i resistència a l'autoritat de 3 mesos a un any de presó; i en cas d'atemptar contra funcionaris, fins a tres anys de presó.

En dies posteriors el Govern amb l'aprovació de les Corts Espanyola decretà fins a tres vegades l'estat d'Alarma, quinze dies cada vegada, que en total s'allargà fins a l'1 de maig. A causa dels resultats favorables d'haver-se quedat la gent a casa, s'aconsegueix una reducció de contagis de Covid-19, així com de curats i disminució de malalts a les UCI i hospitalitzacions, aleshores s'acorden quatre fases amb precaució per l'aixecada del confinament.

A Antella el dia 21 d'abril de 2020, el diari Levante-EMV i Antella3 TV, anuncien la mort de cinc persones del poble per Covid-19, malgrat aquest anunci al mateix dia faltava una altra persona més. Molts difunts per a una població que no arriba a 1200 habitants.

El dia 14 d'abril de 2020, es permet l'eixida dels seus habitatges als treballadors al quals els obliguen les empreses.

El diumenge 26 d'abril de 2020, des d'aquest dia i en dies successius, els xiquets/etes menors de 14 anys poden eixir de casa en un quilòmetre de distanciament d'on visquen, acompanyats d'un major al llarg d'una hora al dia.

El dissabte 2 de maig de 2020, s'alça el confinament per a la resta de persones, per donar un passeig als majors de 70 anys, practicar l'esport a l'aire lliure i caminar, per a les persones compreses d'entre edats de 18 a 70 anys, al llarg d'una hora diària i no més lluny del domicili d'un quilòmetre; per a poblacions menors de 5.000 habitants, com és el cas d'Antella, sense horari fix, des de les 6 a les 23 hores, per urbs de més de 5.000 habitants s'estableixen horaris per a les diferents edats, des de 0 a 14 anys, amb adult acompanyant, per als esportistes, els caminants i els major amb dependència amb un acompanyant.

El diumenge 1 de maig de 2020, el metge titular del poble, Javier Martí Botella, anuncia de forma telemàtica que està contagiats de Covid-19, per això que des d'aquest dia ha de guardar la quarantena preceptiva per tal de no contagiar ningú. Després d'haver guardat 15 dies de permanència a sa casa ha resultat una falsa alarma, en demostrar-se que no es va infectar de coronavirus; s'incorpora al consultori local el dia 18 de maig.

DIMECRES, 6 DE MAIG DE 2020

QUART ESTAT D'ALARMA. A proposta del Govern i aprovat per les Corts Espanyoles, avui, s'ha decretat el quart estat d'Alarma en l'Estat per terme de 15 dies, és a dir fins el dia 24 de maig, per això que tots els ciutadans espanyols hem de seguir a les cases sense eixir-ne amb les excepcions dites anteriorment.

Dies posteriors el Govern d'acord amb els assessoraments sanitaris, estableix l'anomenada davallada, és a dir la manera legal que les persones poden anar eixint al carrer i anar incorporant-se a la vida quotidiana de forma gradual, per autonomies i províncies d'acord amb els efectes de la pandèmia Covid-19, per això que s'estableixen les següents fases: FASE 0, tal com estem a hores d'ara (eixir a comprar menjar, passejos d'un hora, i alguna necessitat urgent); FASE 1, mobilitat sols per la província, reunions fins a 10 persones, bars i restaurants amb servei exclusiu a les terrasses, amb distanciaments de dos metres entre persones, i algun altra mesura); FASE 2, amb serveis de bar i restaurants en l'interior, amb aforaments del 50 % de la seua capacitat, desplaçament a altres províncies, etc., i la FASE 3 la qual de moment s'ignora a causa del confinament que a hores d'ara estem patint.

La obligatorietat de carasses a totes les fases són per a tots al usar els serveis públics, i sobretot, el transport de viatgers.

DILLUNS, 18 DE MAIG DE 2020

FASE 1 PER A TOTS ELS VALENCIANS.- Tot el territori valencià en aquest dia passa a la FASE 1 de la davallada, el que significa que ací a Antella, hi haurà serveis de bar a les terrasses amb el 50 % d'aforament i manteniment les distàncies de seguretat, torna el mercat ambulants al carrer del consultori, tenim mobilitat particular per tota la província, entre altres mesures de menys rellevància.

DIMECRES, 20 DE MAIG DE 2020

CINQUÈ ESTAT D'ALARMA. Hui a les Corts Espanyoles s'ha tornat aprovar el cinquè estat d'Alarma per combatre la pandèmia del Covid-19; tot a estat a sol·licitud del Govern de la nació per tal de controlar la davallada del confinament de les persones de les seues adreces, així evitar contagis del virus; demanaven un mes, per a tot el mes de juny, però a no tenir suficients recolzaments amb els pactes han aconseguit quinze dies més, és a dir que el Govern controlara la *davallada* fins al 7 de juny.

Ací a Antella continuem amb la FASE 1; l'Ajuntament tancat de forma presencial obrí les portes el dia 25

de maig, encara que amb restriccions, ja que s'atendrà al públic prèvia cita que es sol·licitarà telefònicament (fins ara s'ha atés a porta tancada telemàticament).

Des del dia 21 de maig de 2020, fins a noves fases, el Govern ha decretat l'obligatorietat que de tots hem de portar mascareta als llocs públics i carrer sempre que no es pugui mantenir la distància de seguretat de dos metres entre persones.

El diumenge 24 de maig de 2020, telemàticament l'Ajuntament anuncia la normativa per a la pràctica de la natació al Xúquer, formes d'accedir-hi, ús del neoprè amb barret, pràctica individual, i es permet únicament a federats esportius, però també està prohibit prendre el sol d'entre altres mesures.

DIMECRES 27 DE MAIG DE 2020

DOL DE DEU DIES A TOT L'ESTAT PER LES VÍCTIMES DEL COVID-19. El Govern de la nació ha decretat deu dies de dol oficial a l'estat espanyol per les més de 27.000 víctimes mortes al País, aleshores onegen les banderes a mitjan asta; a les dotze hores ha eixit el personal a les portes dels seus domicilis, per respectar un minut de silenci; la Casa Reial, el Govern i les Corts han fet actes de condol en aquest sentit.

DILLUNS, 1 DE JUNY DE 2020

FASE 2 DEL RETORN A LA ANORMALITAT A TOT EL PAÍS VALENCIÀ. Des d'aquest dia s'ha decretat la FASE 2 de la recuperació de la pandèmia Covid-19 a tot el País Valencià, el que significa que ací a Antella es pot entrar als interiors dels bars amb un aforament del 40 % de la seua capacitat i respectar les distàncies de seguretat o amb carasseta.

En aquesta fase es permeten reunions fins a 15 persones; com l'anterior fase, mobilitat per la província, s'obrin centres i parcs comercials a les ciutats, actes socials (museus, teatres, cinemes, biblioteques, etc.), tot amb un terç del seu aforament; es permet el bany a les platges i piscines (per l'aigua salada els primers, i cloració les segones), però no als rius i embassament d'aigua dolça, tot amb el manteniment de les distàncies de seguretat de 2 metres, i és d'ús obligatori al carrer i llocs públics de la carasseta.

DIMECRES, 3 DE JUNY DE 2020

SISÈ i ÚLTIM ESTAT D'ALARMA. Avui les Corts Espanyoles han aprovat per quinze dies més l'estat d'Alarma de la pandèmia del Covid-19; aquesta concessió a proposta del Govern s'estén fins al dia

21 de juny, perquè aquest determine el retorn a la normalitat segons l'evolució de contagis i morts d'acord al criteris sanitaris.

DIVENDRES, 5 DE JUNY DE 2020

TANCA DELS ACCESSOS A L'ASSUT. Hui s'ha instal·lat una tanca metàl·lica a tots els accessos de l'Assut, tant a les escales des del barracó, com les tres rampes que segueixen pel camí de l'Assut; aquesta mesura de tanca és a causa de la prohibició del bany als rius i llacs per la pandèmia del Covid-19. Cal tindre en compte que enguany el barracó de l'Ajuntament està tancat, únicament dona servei el barracó Al fresc.

DILLUNS, 15 DE JUNY DE 2020

FASE 3 DE LA RECUPERACIÓ PER LA PANDÈMIA "Covid-19". En aquest dia al País Valencià s'ha decretat la Fase 3 de la recuperació per la pandèmia Covid-19, el que significa mobilitat de persones per a les tres províncies valencianes, soterrar amb un màxim de 50 persones a l'aire lliure i a espais tancats 25; s'obrin auditoris, cinemes, teatres biblioteques, etc., amb límits d'aforament, tot açò el més important que afecta al poble d'entre altres mesures.

Si tot segueix com fins hui, el dilluns 22 de juny de 2020, s'alçarà l'estat d'Alarma, per tant hi haurà mobilitat per tot el territori nacional; i també està previst l'1 de juliol obrir les fronteres de l'estat per a turistes sobretot, i també per als afers de les persones.

DISSABTE, 15 D'AGOST DE 2020

PRIMERA COMUNIÓ AMB PANDÈMIA COVID-19. La Primera Comunió dels xiquets del poble sempre s'ha celebrat el primer diumenge de maig; enguany com a conseqüència del confinament dels veïns per la pandèmia del Covid-19 s'hagué de suspendre en aquella data. Després d'estudiar per a quin dia s'hauria de dur a terme, d'entre setembre o agost, s'ha decidit l'últim, per això que hui dia de l'alba i la Mare de Déu d'Agost, quatre xiquets i quatre xiquetes han fet la Primera Comunió amb tota la pompa de costum, vestits dels xiquets i de les mares i pares, baixada de l'ermita, cercaviles amb la banda de música, convits de familiars.

DIMARTS, 10 DE NOVEMBRE DE 2020

SEGONA ONA DE LA PANDÈMIA COVID-19. L'Ajuntament d'Antella mitjançant whatsapp/bans informa al poble que el total de casos de contagis de

coronavirus a Antella ha segut de tretze, tots aquests des de l'inici de la pandèmia, i en el dia de hui hi han dos contagis al poble, no informa dels morts per aquesta causa.

DIVENDRES, 1 DE MAIG DE 2020

DONA CENTENÀRIA, GABRIELA MAS PERIS.

Hui ha arribat a l'edat de 100 anys la veïna del poble Gabriela Mas Peris, la qual, a causa del confinament de la *covid-19*, ha hagut de celebrar l'aniversari en la residència de majors d'Anna on es troba ingressada.

Sense quasi poder acomiadar-se dels seus fills i familiars, així com celebrar el seu aniversari de natalici, Gabriela va faltar divendres, 22 de maig de 2020, al lloc on es trobava ingressada.

DILLUNS 4 DE MAIG DE 2020

SOLTEN DE NOU LES AIGÜES. Després de tindre moltes pluges, al llarg de quasi tot el mes d'abril (plovía dos o tres dies i en parava un), i d'haver-se tancat les aigües, hui al voltant de les 8 hores s'han soltat de nou les aigües en les séquies Reial i Particular, tot sense fer cap acte oficial, a causa del confinament de les persones per la pandèmia del Covid-19.

DISSABTE, 25 DE JULIOL DE 2020

CONFERÈNCIA I PRESENTACIÓ DE LA REVISTA LA LLOCA Núm. 17 A L'AUDITORI.

Organitzat per l'Associació Cultural CILIM, hui a poqueta nit en l'auditori municipal, s'ha presentat la revista La Lloca núm. 17, amb monogràfic "*El riu Xúquer i la qüestió de l'aigua*", la qual ha estat a càrrec del president de l'Associació, Isaïes Minetto; seguidament Joan Josep Conejero exposava el treball del col·lapse de l'aigua d'una forma tècnica i preocupant sobre la falta i administració futura que pot patir aquest bé públic i humà.

El professor Roger Pons (president de Xúquer Viu), finalitzà l'acte amb la conferència "*El Caroiç i els afluent del Xúquer*", auxiliat d'una projecció telemàtica, explicava amb detall tots els afluent, rambles, barrancs, etc., del Xúquer, des de l'entrada d'aquest riu al territori valencià fins a la seua desembocadura a Cullera.

Assistiren entre 50 a 60 persones, tots i totes amb careta, i deixant dos seients buits i inutilitzats, i en l'entrada es llavaven les mans amb gel desinfectant, tot en prevenció de la pandèmia del Covid-19. En finalitzar l'acte es repartí la revista als socis assistents.

DILLUNS, 10 D'AGOST DE 2020

SUÏCIDI D'UN HOME AL PASSATGE DE LA CREU. Al voltant de les set de la matinada de hui, a la finca núm.4 del Passatge de la Creu, Juan José Pavia Morales s'ha llançat pel balcó del tercer pis on vivia, i després de deixar la porta d'accés a la casa oberta, amb una nota per a la seua filla que havia d'anar-hi, on entre altres coses havia anotat els seus deutes; sembla que volia penjar-se d'una corda, però no era suficientment forta, s'ha tallat i ha caigut al carrer. Aquest home vivia sol, estava divorciat i tenia una filla i dos fills.

DIVENDRES, 14 D'AGOST DE 2020

TROBAMENT D'UN CADÀVER A LA CASA DEL CARRER PINTOR SOROLLA, 29.

Després de diversos dies sense veure eixir de la seua casa al carrer esmentat a José Serra Hidalgo "Pepelu", al voltant de les 19,45 hores de hui una veïna aguaità per la finestra del carrer, després d'haver tocat la porta, i a través de la tela metàl·lica li pareix veure el cos de Pepelu, després de cridar-lo i no contestar, alarmà el veïnat, que cridà a l'alcaldeessa, Amparo Estarlich, aquesta avisà els bombers, Guàrdia Civil i urgències de l'ambulatori d'Alberic; tots presents, els bombers intenten l'entrada a l'habitatge, arranquen la tela metàl·lica de la finestra, que seguia sense accés, mitjançant una escala entren pel corral de la casa, obrin la porta del carrer i accedeixen la Guàrdia Civil i la metgessa de l'ambulatori, la qual certifica la causa de la mort de José Serra Hidalgo, que es trobava gitat al llit de l'habitació al costat de la finestra tantes vegades nomenada; tenia l'historial mèdic del difunt, era públic que havia estat operat dos vegades de tumors al cap; avançada la matinada vingué el furgó funerari públic a fer-se càrrec del cadàver ja que el finat en vida havia deixat signat que el seu cadàver fóra aprofitat per a estudiar la ciència; per motius de la pandèmia no fou admès per la ciència i fou soterrat al cementeri municipal d'Alzira a una caseta d'una cosina.

José Serra Hidalgo, era natural d'Alzira, havia exercit al poble de fontaner empleat de Dionís Benet, però en patir des de feia temps una discapacitat vivia en parella amb Manolita la Sora, tot després d'haver-se divorciat i tindre dos filles i un fill amb la primera dona.

DIVENDRES, 21 D'AGOST DE 2020

PRESENTACIÓ DEL POEMARI "VESPRES D'INVENTARI" de JOSEP MICÓ CONEJERO. Organitzat per l'Associació Cultural CILIM, hui al vol-

tant de les 20 hores en l'auditori municipal, i amb totes les mesures de seguretat establides per combatre la pandèmia, s'ha presentat el poemari *Vespres d'Inventari* del poeta local Josep Micó Conejero, el qual va guanyar el 23é. Premi de poesia Josep Maria Ribelles de la vila de Puçol, editat per Onada Edicions. Presentat per Leonardo Giménez Giménez, que féu un breu resum de la vida poètica de l'autor i a mena d'entrevista, es comentava el poemari per tots dos; una vegada intervingué l'autor que llegia diversos poemes, era seguit pel flautista Dídac Cuenca Peris i per l'exhibició en pantalla de diverses il·lustracions amb els texts dels poemes. Assistiren un total de 39 persones, de les qual algunes adquiriren el llibre que dedicava Josep Micó als interessats.

DIVENDRES, 28 D'AGOST DE 2020

XI FESTA ESTELLÉS A L'AUDITORI.- A les 22 hores de hui a l'auditori municipal s'ha celebrat l'XI Festa Estellés, organitzada per l'associació cultural Cilim, després d'anunciar-se per bans, cartells i de forma telemàtica tant sols han assistit una vintena de persones, en tot moment s'han adoptat les mesures de seguretat per la pandèmia del coronavirus.

L'acte ha començat amb l'actuació del grup *The Little's One Studio*, conjunt local compost per tres membres, Toni Benito Roca (guitarra), Sílvia Martí Vinyó (baterista) i Natxo Villanueva Ferreres (contrabaix), tots tres també cantants; aquest últim no ha pogut actuar per motius personals. Actuaven per primera vegada i ho feien a Antella, ja que la seua adreça social i lloc d'assaigs és aquesta població. Les cançons que van cantar eren totes en anglès, molt boniques i de gran gust al públic.

A la mitjanja de l'acte, presentat pel president de l'associació, Isaïes Minetto, es llegiren diversos poemes de Vicent Andrés Estellés i altres poetes; ho feren el mateix presentador i Joan Josep Conejero.

L'última part corregué a càrrec del cantautor Óscar Briz de l'Alcúdia, que primerament cantà assistit de la seua guitarra i després acompanyat de la bateria de Sílvia Martí, que en algunes cançons feia a mena de cor. Foren interpretacions molt aplaudides pel públic.

DIJOUS, 8 D'OCTUBRE DE 2020

LLEVADA DE LES TANQUES D'ACCÉS A L'ASSUT. Operaris de l'Ajuntament al llarg del matí de hui han llevat les tanques que impediën l'accés a l'assut i el seu voltant, ja que aquest paratge només accediën alguns veïns del poble, no es l'afluència de visitants que hi ha al llarg de l'estiu.

DISSABTE, 21 DE NOVEMBRE DE 2020

PRESENTACIÓ DEL POEMARI *La pedra del temps* i DEL LLIBRE *De la Vega, un pilotari*. L'Associació Cultural CILIM, a l'auditori municipal hui, ha organitzat la presentació del poemari *La pedra del temps*, d'Isaïes Minetto i Gozávez, ha estat a càrrec de Joan Josep Conejero i Noguera, el qual a més a més de prologar aquest poemari, va explicar el seu contingut; seguia l'autor d'aquesta obra, guanyadora del 22é. premi de poesia Jaume Bru i Vidal de la ciutat de Sagunt, any 2019; Isaïes Minetto donava a conèixer amb gran extensió i detall cadascun dels poemes que formaven part d'aquesta obra. Tot seguit es presentà el llibre *De la Vega, un pilotari*, Leonardo Giménez Giménez, que parlà del pilotari biografat, de la il·lustradora del llibre Carme Orellana Martín i de l'autor, Joan Francesc Herrero i Piqueres, aquest últim explicà breument el contingut de l'obra, i a continuació s'exhibí un vídeo amb tota la trajectòria del pilotari local Lluís de la Vega i Herrero, el qual no estigué present a l'acte perquè al mateix temps jugava una partida del campionat Individual d'Escala i Corda al trinet de Pelaio de València, contra Giner, al qual guanyà per 60 a 35, i passà a semifinals d'aquest Campionat Individual Bankia de la Generalitat Valenciana, any 2020.

Cal dir que l'acte de presentació i per motiu de la pandèmia del Covid-19, fou realitzat amb les mesures de prevenció d'identificació a l'entrada del local, distància de seguretat (2 metres entre assistents i seients), careta i llavat de mans. En l'entrada del local hi havia una exposició del pilotari homenatjat de 28 panells; assistiren un total de vintiquatre persones entre les quals sis xiquets/tes que estan començant a jugar a la pilota valenciana.

DISSABTE, 5 DE DESEMBRE DE 2020

HOMENATGE ALS XIQUETS EVACUATS A ANTELLA EN LA GUERRA CIVIL 1936-1939

VISITA DE LA CONSELLERA DE PARTICIPACIÓ, TRANSPARÈNCIA, COOPERACIÓ i QUALITAT DEMOCRÀTICA DE LA GENERALITAT VALENCIANA, ROSA PÉREZ i GARIJO. Al voltant de les 18,45 hores de hui arribava la Consellera Rosa Pérez i Garijo, acompanyada del cap de gabinet Jaume Giner a l'Ajuntament, era rebuda per la senyora alcaldessa Empar Estarlich, dos regidors (Josep Antoni Juan i Salvador Chapí), el president de l'Associació Cultural Cilim, Isaïes Minetto, (entitat organitzadora de l'acte), i unes trenta de persones.

VISITA A L'ESTUDI-TALLER D'ABEL DÁVILA.

Tota la comitiva una vegada realitzada la recepció i presentació es dirigí cap a l'estudi-taller d'Abel Dávila, al carrer Sant Cristòfol núm. 6, al que accediren únicament la consellera, alcaldessa, l'artista resident en l'immoble i algun fotògraf, per tal que les autoritats s'adonaren *in situ* de l'escultura de fang que havia realitzar el referit artista de grandària natural d'un xiquet de l'època amb una maleta, al·legòrica a aquells xiquets evacuats a Antella en la guerra civil, tot inspirat en el menut Carlos Benito Casado, per tal que més avant es fera de bronze i s'instal·larà a la plaça del Rei.

DESCOBRIMENT DE DOS PLAQUES METÀL·LIQUES AL PIS DE TERRA EN LA PLAÇA DEL REI.

Tot seguit i ja al voltant de les 18,30 hores, les autoritats i el públic assistent en la plaça del Rei, es procedí al descobriment de dues plaques metàl·liques col·locades al pis de l'esmentada plaça, una en la vorera i molt a prop del cantó amb el raval, la qual feia referència a l'escola-llar que hi hagué en la Casa del Rei, que deia:

*“En esta casa estigué ubicada
la Colonia nº. 1 de la Escuela Hogar
de Antella, dirigida per Manuel
Huerta Naves.*

Antella, 1937-1938”

Aquesta placa patia de l'error d'haver indicat el nom del director, *Manuel*, quan realment l'Associació Cilim, havia sol·licitat a l'Ajuntament el nom de *Luis*, que havia de ser el correcte de la persona que estigué al front d'aquesta Colònia Escola Llar, s'ignora el motiu d'haver posat *Manuel*, que l'entitat promotora d'aquest acte sempre havia indicat el correcte de *Luis*.

L'altra placa més al centre de la plaça, deia:

*“En esta plaça es porta a terme
l'entrega dels xiquets i xiquetes
evacuats de Madrid a les famílies
acollidores del poble.*

Antella, 1936-1939”

Una vegada inaugurades per la consellera i alcaldessa, el president de l'Associació Isaïes Minetto dirigí unes paraules al·lusives a aquells xiquets que en època passada passaren per ací; agafada la paraula, la consellera Rosa Pérez feu nomenament a la recuperació de la història dins de la memòria de l'ésser humà.

ACTE CULTURAL A L'AUDITORI. Amb l'assistència de 53 persones, totes amb carassetes, distància de seguretat, identificades a l'entrada, tot per motiu de la pandèmia del coronavirus, primerament es repartia als socis de l'Associació Cultural Cilim la revista núm. 18 de La Lloca, la qual tenia com monogràfic *“Antella, i els xiquets de la guerra, 1937-1938”*.

A la mateixa entrada de l'auditori es trobava l'exposició titulada *“Abel Dávila, soc ocell”*, exposició d'una vintena de panells de diferents volums relacionat amb els ocells i la pandèmia que estem vivim; la qual fou explicada a la Consellera per l'autor.

L'acte començava amb la presentació del president Isaïes Minetto de la Consellera Rosa Pérez, la qual fou obsequiada amb diversos exemplars de les publicacions de l'Associació, i es dirigí al públic en un emotiu discurs relacionat amb la Llei de Memòria Històrica centrant-lo en aquells xiquets/tes que per motiu de guerra foren desplaçats dels seus llocs on vivien i acollits en zones més segures.

Amb la marxa de la Consellera per motiu d'agenda, continuava l'acte amb la presentació i contingut de la revista núm. 18 de La Lloca per l'esmentat president.

Agafada la paraula Joan Josep Conejero i Noguera, autor del vídeo del mateix títol, explicava les seues set parts en què es dividia la projecció que es veuria més avant.

Leonardo Giménez feia menció a l'entrevista que realitzava en la publicació que es presentava i recordava l'homenatge que es feu en l'any 1997 a aquests xiquets/etes quan ell era alcalde del poble.

Es projectava el vídeo relacionat amb aquests xiquets/tes, el qual emocionà i inclús feu plorar algun assistent, que repassava amb imatges la història més recent d'Espanya, des d'Alfons XIII fins al franquisme i postguerra, centrades en la infància i l'educació, on apareixien fotografies d'aquests xiquets/tes que estigueren a Antella.

Abel Dávila i Sabina, autor de l'escultura abans mencionada explicava com s'havia realitzat aquesta, la qual anava a servir de motle per a portar a cap la de bronze per tal l'Ajuntament la col·locarà en la plaça del Rei; tot seguit s'exhibia un altre vídeo de curta duració on es podia veure l'estàtua de fang.

Ja per rematar l'acte el grup local *The Littles* (Toni, Silvia i Natxo), ens amenitzava amb cançons al voltant de la guerra, composta pels *The Beatles*, i amb una cançó nadalenca del mateix grup tancava l'acte.

EL TESTAMENT MORISC:

VALERIA BENETÓ I FERRANDO

«*Vull e man que tots sapiguen
ma darrera voluntat*»

L'intent del Cardenal Cisneros de convertir la població musulmana en cristiana va estar contestada el 18 de desembre de 1499 amb la rebel·lió de L'Albaicín, a Granada. El poder va reaccionar-hi amb les conversions massives al catolicisme tot provocant una situació tensa i de pau precària. Després, Carles I regnaria sobre la premissa de facilitar la conversió, però problemes a l'altre cantó de l'imperi li ho van impedir i va haver de postposar una solució radical al conflicte, el qual no tan sols no es va calmar sinó que va anar empitjorant. L'acusació d'afavorir els Turcs es va convertir en l'excusa ideal per reprimir i controlar els musulmans que poc a poc veien com els seus pactes i privilegis amb la monarquia anaven caducant i no es renovaven; també cal destacar la revolta de les Germanies, un escenari confús en el qual es produeixen una sèrie de disturbis

superposats sense poder saber què va moure la situació, si la disputa contra la noblesa amb els moriscos dependents i sostenidors, o contra l'Emperador; el ben cert és que el resultat fou la conversió total i obligatòria dels musulmans anomenats des d'ara Nous Convertits a la fe Cristiana. Més avant, al Consell de Lisboa de 1582, es va prendre la determinació que tan sols cabia l'Expulsió, però problemes de la corona, a més de l'impacte negatiu en forma de repercussions econòmiques tornà a allargar la decisió, que ja de forma inevitable va arribar el 1609. I en aquest ambient, en el qual la normalitat era el menys normal dels estats, vivien els moriscos a les nostres terres, petjaven els nostres paisatges, parlaven, vestien com nosaltres, i fictíciament, sotmesos i vigilats, abraçaren la religió imposada. A partir d'ara els calia viure una simulació, ser perpètuament el perdedor, ni poder fer les coses com déu mana, perquè a déu ens l'han canviat. Ni parlar ni vestir-se, ni celebrar les festes, ni morir-se. Quan les acusacions no es poden rebatre, quan

et condemnen sense jutjar-te, prepara't els fardells que ràpid començarà el viatge.

Seguien naixent i l'home era circumcidat, d'amagat celebraven els rituals i les festes, mataven el corder segons la forma musulmana, es casaven, si volien, entre cosins germans però ara havien de sol·licitar llicència matrimonial, però el més difícil de superar era morir-se i ser soterrat de manera cristiana. S'arriscaven a fortes penes, la discreció no era suficient, estaven rematant garbes, ben bé que ho sabien, però calia viure, convenir matrimonis, casar-se, testar... Açò és el que anem a veure, com testava un morisc, per veure de comprendre com de controlat es trobava, què sentia, com vivia sense llibertat. Serà un acte sincer o fictici, com tot el que hem nomenat?

Sabem que el dret valencià és afavoridor i protector de la dona tot propiciant la "separació de bens" com a sistema econòmic matrimonial. El dot aportat per la dona al matrimoni és la seua salvaguarda econòmica en cas de dificultats per una separació o per la mort del marit, no obstant això, els musulmans a les seues cartes nubes mai deixaren d'emprar el seu sistema que si bé era diferent al valencià no era contrari als furs. Mentre que en aquests la dona aportava exclusivament el dot al matrimoni, i passava a formar una unitat entre tots els béns de la família, en els casos abans esmentats se li retornava amb el *Creix* en cas que hagués arribat verge al matrimoni. En el mode musulmà s'aplica "*L'Açidac*" consistent a aportar el marit la "*Hadilla*", una dotació econòmica que en ajuntar-ho al que aportava la dona, la suma total serà el dot de la dona, de la mateixa forma que en casar-se, a la fi de la celebració cristiana, a recer de la casa particular, començava el ritual musulmà.

El mateix ocorria als batejos, en acabar la cerimònia i albergar-se a casa, amb raspalls fregaven el cap on havia rebut l'aigua beneïda, convençuts que la llevaven i no quedava resta de la celebració que havien acabat de viure.

Però en morir-se, com complien el ritual musulmà? Intentaren per totes les maneres possibles de mantenir els seus cementeris, allunyats dels poblats, en lloc erm i ben ventilats, les seues cerimònies i els seus ritus, però com veurem acabaren lliurant-se i optaren per no dificultar més la situació, ja difícil, i optaven pel lacònic: vull ser soterrat on ho són el veïns d'aquest lloc, i *aquest lloc* era un fossar prop de l'església o al seu interior.

Aquest últim apunt és extret d'un testament. Anem a veure amb més detall el contingut d'uns

quants exemples, però abans d'entrar-hi, només em queda dir que de testaments n'hi havia de dues classes: el corrent, en el qual l'interessat li exposava al Notari què i a qui anirien els seus béns, les seues darreres voluntats, una cosa que no pots canviar, encara que si ho fas no es diu tornar a testar sinó "*Codicil·lar*"; i l'altre tipus s'anomena *Nuncupatiu*, que es fa mitjançant testimonis que declaren davant del Justícia i el Notari, i que tenen el valor idèntic que si l'hagués fet la persona interessada.

Començarem per un d'aquests, on veurem com voluntàriament i prèvia sol·licitud, uns veïns i coneguts de la difunta **Àngela Diner**, vídua de Francesc Sartall "*apel·latus*" Borró, es presenten per a fer deposició del testimoni el 8 d'agost de 1595, uns dies després que ha faltat la dita Àngela sense testar, i òbviament es presenta el problema de saber què se n'ha de fer, dels seus béns, i si es possible conèixer les disposicions i voluntats darreres. Per a la qual cosa es presenten Joan Sartall "*apel·latus*" de la Granja, Lluís Axor, Lluís Panxet "*apel·latus*" Marig, i Lluís Alamí "*apel·latus*" Patdon. Cal dir que el testimoni del primer serà determinant per a la resta ja que convenientment interrogats, per separat, d'un en un i sota jurament, les respostes vendrien condicionades per preguntes induïdes, i poc podien aportar els testimonis dels altres.

Coincideixen tots els testimonis a dir que Àngela Diner estava malalta en el llit i els havia comentat les seues darreres voluntats que eren deixar a l'església d'Antella deu sous i declarar les seues dues filles hereues universals de tot govern dels béns mobles i sitis, a saber:

"La casa que està al carrer del forn - La casa vella d'enfront del forn. El Bancal de moreres de la partida del Rocau amb marge en mig per lo regant. Dos corralos de Colmenes en terme d'Antella partida del Camí de Valencia. Les altres terres de les que tenia possessió tant les d'horta com les de secà ja les havia donat a ses filles en contemplació de matrimoni, quan es casaren. A cadascuna de la seua part de la manera que les partiren quan es casà la segona filla ab dit Alamí feia quatre o cinc anys ja que elles posseïen la les dites terres des de dit temps."

Com podem apreciar, no hi ha floritures, és directe, els testimonis han parlat, està tot legal, els hereus ja saben de què disposar.

L'altre exemple que anem a veure a continuació és d'eixos de literatura notarial recargolada i molt adient per a un creient cristià catòlic i apòstolic Romà, que en el cas que ens ocupa, el testament fet per **Joan Carta** no trobe que fóra molt

d'acord amb el pensament de qui el pagava. Diu així la introducció:

“En nom de nostre senyor Deu Jesús present y de la puríssima y gloriosíssima verge nostra dona Santa Maria mare sua advocada de tots els pecadors y mia Amen, com algú en carn posat a la mort corporal escapar no puixa y de la persona sàvia se pertanyga pensar en lo esdevenidor, per çò que lo nostre senyor deu Jesucrist en aquest mon acomanar li a bon compte lin puixa donaren, E per amor de açò jo Joan Carta Nou Cristià del Lloc d'Antella habitador estant per gracia de nostre Deu Senyor Jesucrist sa de cos i de pensa fas y orden lo meu present últim testament...”

Manuscrit amb el testament de Joan Carta

Després d'aquesta magnífica entrada només queda disposar dels béns i ordenar les disposicions habituals, com *“Cessar i Revocar qualsevol testament fet anteriorment”*. Ser soterrat al fossar del lloc d'Antella és la darrera oportunitat que té per ser soterrat com a musulmà, ja que si demanés de ser soterrat dins l'església no tindria possibilitat de fer-ho. Deixa cinc sous per a les necessitats de l'església local. Aquesta quantitat és una arma de doble tall. Els cinc sous són la quantitat mínima perquè una persona, col·lectiu o entitat es considere beneficiada per un testador, ja que en rebre'ls, acceptes l'acte i invalides qualsevol protesta, per tant et quedes sense la possibilitat de recórrer el testament; en canvi, si no hagués cobrat res, ni els cinc sous, permetria exigir el que ara coneguem com la Legítima. Nomena el seu germà Gaspar Carta, usdefruitari i marmessor al mateix temps, una elecció no gens habitual, però senyal que es fiava del seu germà, i nomena hereus universals els fills d'aquest, és a dir, Pere, Baptista i Maria Carta, curats pel seu pare fins complir els 20 anys, que serà quan rebran l'he-

rència del seu oncle, amb una disposició important i que diu molt del testament que estem veient, en cas de demanar comptes a Gaspar, que li siguen *“demanats pels bens no mai per l'usdefruit”*.

El mateix dia testava Catherina Mostall, muller de Phelip Collaret, la qual bàsicament fa el mateix testament que Joan Carta. Revoca els seus anteriors testaments, si els hi havien, dóna cinc sous a l'església, demana ser soterrada al fossar d'Antella, però no hi ha marmessor ni hereus sinó el seu senyor marit.

Els bens sitis i mobles a què es referia la literatura del testament, què i quants solien ser? Ho veurem en el testament de **Lluís Sartall**, de l'inventari *post mortem* d'una casa de les que tenien i podien, perquè si no hi havia res per a llegar no es feia testament, perquè què havien de repartir?

El 10 d'abril del 1595 per facilitar el repartiment dels béns entre els hereus, Francesc Amira, curador de Lluís Sartall, requereix el notari de Castelló, Josep Casanova, perquè vinga a fer inventari dels béns que disposava el difunt i que són els següents: *“d'una casa situada i posada en el lloc d'Antella, en la plaça, baix domini directe del senyor del Lloc, al cens ordinari, amb lluïsmè i fàdiga, confrontada amb casa de dit curador, ab casa de Pere Amira y a les espatlles al hort del Senyor y defront de la plaça”* dins la qual casa es trobà:

Bens trobats a la casa morada de Lluís Sartall:

Primo: Una caixa gran vella

Una poca de llana

Una stora d' espart

Uns ferros

Un llibrell

Una cistella

Dos paelles una gran y un altra xica

Un altra caixa vella

Un fes sense mànec

Un cresol y un sedàs vell

Un morter per pelar arròs amb mà de morter

Quatre Jinetes

Una post del forn

Una somera

Dos barcelles i dos almuts de daccsa groga, ço es una barcella en espiga y la demes en gra

Un bany de fusta

Un llit ab cinc taules y dos petges

Una màrfega

Un caixó romput

Un garbellat d'arròs amb un llibre y unes pasqueres

Un falsó vell

Una fllaçada vermella que estava en poder de Làzaro

Una taula que estava en poder de Làzaro Banegas

En una caixa de la casa de la mare de Lluís Sartall del Rafalet fou trobat lo següent:

Primo: Una cortina de paret de tres palms d'ample que te tres pessetes de satí vert y altres tres de coloret de seda, franjada de seda verda. Un cortinatge de tafetà groc y vermell a teles, cadascuna del seu color que te cinc pessetes, franjat tot de tela de les mateixes colors, que te vint i dos teles de deu palms de lar poc mes o menys. Quatre camises de dona a la morisca de seda y fil les tres ab llistes de colors y una blanca. Un parell de manegues de dona de vellut carmesí ab cadenilla d'or i trepades. Dos vels de Seda blanca biades de set palms de llarg casuna, franjades. Un sel de cortinatge de groc y vermell ab faixes blaves usat que tria tres alnes d'ample y sis alnes i mitja de llarg. Un davantal de tafetà morat amb una faixa de carmesí y un cosset de tafetà blau roin.

Foren atrobades recaure en dita herència les terres y possessions següents:

Quatre fanecades y mitja de terra campa situada y posada en lo terme del present lloc d'Antella en la partida dita de la Barca. Afronta ab terra de Mohydar y ab lo riu de Xúquer y ab la sèquia del rei. Set fanecades de terra campa en lo mateix terme d'Antella en la partida dita de Libana afronta ab terra de Lluís Carig als Patdon, de cequia del lloc y ab lo riu de Xúquer. Cinc fanecades de terra moreral en lo mateix terme y partida de l'algoletja de Mariano que afronta ab terres de Joan Sartall als Bolsa y ab lo riu de Xúquer y ab sèquia del rei. Dos fanecades y mitja y un quartó de terra moreral en lo dit terme en la partida del pla y que afronten ab terra d'Antoni Paddon y terra de Lluís Sartall. Dos fanecades de terra campa en lo mateix terme en la partida de les Algoletges que afronten ab terres de Gaspar Sequení y ab terres del Pobill de Francesc Sartall.

De la molta, rica i variada documentació d'Antella a l'Arxiu Històric de Castelló hem vist hui, més detalladament que en altres ocasions, una de les actes notarials de més importància en la vida quotidiana de les persones, el Testament, però sense buscar en les profunditats que, convenientment adornada per situacions, disposicions i curiositats, fan d'aquests actes uns bells exemples d'un ofici que qui el realitzava es guanyava l'apel·latiu de "Discret". Un acte que, no ens

enganyem, ple de fórmules i frases fetes pot resultar increïble. És un risc que hem de córrer, però endinsant-nos-hi apreciarem, jo crec, un poc més aquells que ens han precedit, persones com nosaltres, amb inquietuds, pors i projectes de vida, com nosaltres, que patiren en carn pròpia el pes d'una decisió injusta, ruïnosa i cruel. El seu sacrifici va donar pas a un nou poble, amb uns nous pobladors, però el seu esperit encara està present en les paraules, en alguns edificis i, potser, inclús en la disposició del paisatge.

Addenda:

Estant el present treball ja en la impremta i sense possibilitat de poder-lo ampliar, l'editor ha trobat al llibre *Protocol Signatura – 2008* a l'Arxiu de Castelló, a la solapa de la tapa del qual en tinta corrosiva una nota seguida de sis versos amb una anotació, a més, la signatura dels testimonis que, malauradament, hom no pot llegir:

Nover. Univers. a 28 d'octubre de 1609 Constituïts davant la meua presència al camí reial de València Alí Biarí de Tous i Hieroni Alamarat d'Alcantera "apel·latus" "Lo músic", agarens, de grat i a ciencia certa. De present acorden que'ls faça una certificatoria d'un cant per ells imaginat i que tota la Aljama ha cantat abans de la seua marxa al Grau de Valencia per a embarcar a Berberia:

*Vaig nàixer a la Xàrquia enfront de Sumacàrcer i orgullós, més no puc estar-ho
xiquet a Beneixida, i per guanyar-me la vida, Alcàntera, Cotes, i les peanyes del Ràfol.
Ma muller de Gavarda i la meua casa al Rafalet.
els meus fills i nets viuen a Càrcer i Sellent.
Tots marxem expulsats, d'esta terra d'Antella
mal auguri es, no poder morir en ella.*

Sindicats per la seua Aljama, volen que quede escrit "per haver memòria en l'esdevenidor" tant del cant com del desig, pregant que Alà el just ens permeta tornar, aleshores direm: Alà és gran. En demanar-me què valia la certificatòria, els he respost que: Jo el notari done fe de que com un bri d'herba van a ser arrancats de quall, que la present acta sempre me la deuran, que si tornen, me la liquidaran i si no tornen, el deute i el cant, en el aire quedaran".

Testimonis foren d'estos actes:/ hi ha unes signatures il·legibles/

TOT RECORDANT L'AMIC BENJA

ROGER PONS VIDAL

Benjamí Cerdà Garcia i jo vam nèixer a Sumacàrcer el mateix any, el 1951; ell a principis de juliol i jo acabant març. Era la postguerra i el menjar no sobrava, però ja no es patia la fam d'uns anys abans. Sols hi havia 3 o 4 cotxes al poble, i els xiquets jugàvem lliures pels carrers, encara de terra, i pels barrancs. De menut *Benja* vivia a *Darrecaes*, el barri més alt del poble; jo a la part baixa, al costat del llavador.

Quan devíem tindre 5 o 6 anys inauguraren les escoles noves, on ara és el Musical. Eren aules amb uns finestrals molt grans. Amb un pati per als xiquets i un altre per a les xiquetes, que aleshores anaven en aules separades. Eren molt nombroses de més de 30 alumnes.

Devia ser l'any 1960 quan vingué un nou mestre que li deien *D. Hipólito*. Era de Conca, molt treballador, i fundà una mena d'acadèmia on estudiàrem el batxiller elemental una trentena d'infants, xics i xiques, entre els quals *Benja* i jo. Al juny anàvem a examinar-nos a l'institut de Xàtiva, l'únic que hi havia a part dels de València.

Quan acabàrem els estudis elementals, ni *Benja* ni jo continuàrem estudiant, volíem anar a guanyar diners, i per molt que aquell bon mestre ens féu precís i recomanacions perquè seguírem, els dos abandonàrem i ens posàrem a collir taronja. Així passàrem uns anys, els dos collint en la mateixa colla, i anàvem al lloc en bici, o a peu si no era lluny.

Mai agrairé prou, els meus coetanis i jo, la tasca que inicià *D. Hipólito*, fruit de la qual eixiren un gran nombre de mestres i llicenciats al poble. Però *Benja* i jo encara li devem més, perquè l'home no parà d'insistir als nostres pares i a nosaltres mateixos que si volíem, podríem estudiar el Magisteri lliure, sense abandonar ni el poble, ni la feina; que no importava si en lloc de tres anys ho fèiem en quatre... Finalment ens va convèncer i començàrem l'experiència. Així, alternant el treball de matí i anant de vesprada unes hores amb aquest home, *Benja* i jo ens férem mestres.

Una vegada aconseguit el títol, Àngel, un amic nostre, ens digué que demanàrem plaça a Cata-

Cantàbria

lunya, que allí els mestres tenien treball segur i a València no era fàcil per als nous; i així ho férem. Recorde que anàrem els dos a fer els tràmits amb son pare en el seu *Citroën 2* cavalls. Travessàrem la Serra de Pàndols, per una carretera tan empinada que jo pensava que el vehicle no la podria pujar. A mitjan port va fer una parada perquè el cotxe no es rescalfava tant i son pare ens contà que allí havia estat combatent en la batalla de l'Ebre un home del poble, crec que era Paco Matamoros. En arribar a Gandesa vam esmorzar i ens serviren un pitxer de vi daurat i saborós, i com estava fresquet entrava fi com l'aigua. Però quan ens vam alçar de la cadira ens adonàrem que era un vi traïdor, amb molta graduació alcohòlica, i ens n'haguérem d'anar a pegar una passejada pel poble perquè ens passara el marejol.

A la província de Tarragona *Benja* va treballar a Sant Jaume d'Enveja (Delta de l'Ebre), a Flix i a Gandesa (Terra Alta). Ací va estar tan a gust que recordava el paisatge i aquells pobles amb gran estima i li agradava molt tornar-hi. Allí feu bons amics que, anys després, en algun dels viatges de tornada que anàrem els dos, ell tenia gust de visitar i recordar els temps passats junts.

Després vingué la mili, una experiència que en aquella època era obligatòria per a tots els xicons. Va fer el servei militar a Paterna, en la companyia d'Artilleria. Més d'un any sotmès al règim militar, amb ordres de vegades irracionals, però, sobretot, molt rutinària i avorrida. El millor de la mili era que coneixies gent d'altres llocs i feies nous amics.

Amb l'autor de l'article

Després de la mili Benjamí aprovà les oposicions de mestre a Terol l'any 1976 i va exercir uns anys en aquella província. Estigué en el poble miner d'Utrillas, a Andorra i a Sarrión.

Es va casar amb *Paqui* l'any 1979 a Antella, i en començar el curs es traslladaren a viure a Santa Coloma de Gramenet (Barcelona) on havia obtingut plaça en el concurs de trasllats. Allí romangueren dos anys, d'on es traslladà a Castelló (el de la Ribera) i finalment, l'any 1983 obtingué plaça a Antella, on estigué treballant fins la seua jubilació en 2011. El matrimoni visqué primer en una caseta dels mestres, al carrer del Centre de Salut, i finalment passaren a viure a la casa actual, davant del parc de l'assut.

Benjamí era una persona amb sòlides conviccions ètiques, polítiques i ideològiques, les quals formaven un entramat de pensament tan consistent que li permetien ser un hàbil polemista, ja que els seus arguments eren sòlids i contundents. A això cal sumar-li que no li agradava gens callar cap crítica que tinguera elaborada; això de ser políticament correcte no era de la seua corda, i quan venia l'ocasió la soltava, ja fóra algú del seu costat ideològic o del d'enfront. Ni l'associació Xúquer Viu s'escapava de la seua crítica; ell solia censurar-nos que l'associació havia criticat les enormes transformacions agràries de la Manxa i en canvi no havíem criticat d'igual manera les que també s'havien fet al nostre territori.

Una de les coses que més li agradava era estar raonant amb la gent, allí les hores se li'n passaven volant. Al bar, tenia com afició l'esport preferit dels valencians: punxar algú per generar polèmica i estimular la reunió. Era com encendre la metxa d'una traca i durant una estona s'animava l'ambient i ja tots participaven entusiastament en el debat.

Els amics i coneguts també solíem provocar-lo, i una de les coses que més vegades li abocaven és que era «lloca», i ell sempre recalrava que era «rus», de Sumacàrcer; però és innegable que per tot el que ha fet i viscut, Antella era també el seu poble, allí on va dedicar més esforços, tant per qüestions de treball com per afició o compromís. Així va participar 21 any en la Junta Directiva del Club de Piragüisme i durant molts anys acompanyà l'equip a competir per tota Espanya. També va estar 7 anys en la Junta Directiva del Club de futbol i 3 en l'Escola de Futbol, en el temps que l'equip estigué federat.

Compartir amb *Benja* unes hores, igual dóna si era esmorçant, com visitant un paratge natural o en una manifestació i que en tot eixe temps no fera cap incursió al món eròtic, això no passava; o era com quan un xiquet ni el sents ni diu res, un mal senyal. Ell tenia l'habilitat per a trobar un camí que derivara de la conversa que estava produint-se a una anècdota o acudit verdós i clavar una pica en Venus, fent esclatar les rialles de tothom.

Li agradava molt llegir i comprava molts llibres, però no era el que s'entén com un devorador de llibres, els llegia amb parsimònia, degustant-los lentament i profundament, i molt sovint marxava en el cotxe a un racó solitari per gaudir-hi més. Però la seua afició lectora era, sobretot, de revistes de motos i cotxes, i per això en tenia un domini increïble i actualitzat de tot el món del motor.

En el tema religió era on possiblement fou més radical, sobretot, per les incongruències que es donen a l'estat espanyol. Solia recalcar que la Constitució diu que som un estat aconfessional i en canvi es donen medalles i distincions polítiques a una Verge o a Sants, els alcaldes presideixen les processons, l'Estat paga les classes de religió i, a mi, la nota de l'assignatura puntua... Va ser pioner a eliminar els signes religiosos que presidien encara moltes aules, inclús després que s'aprovara la Constitució.

Políticament era radical, i criticava no solament els partits de dretes, que això era evident; sinó també els d'esquerres perquè no eren prou purs

quan governaven, o perquè s'acovardien a l'hora de fer les reformes que esperava la gent treballadora que els havia votat i es deixaven dominar massa per la pressió dels grups econòmics.

A nivell escolar cal destacar els 27 anys que va exercir de mestre a Antella, motiu pel qual gran nombre de veïns el tingueren com a tutor. Així mateix, que fou 22 anys director del col·legi i va intervindre de manera destacada en la construcció del nou centre escolar. Com a director va participar activament en la Comissió N-340, en què els directors de la zona es reunien amb l'inspector per actualitzar-se i coordinar aspectes de la gestió educativa.

Pel que fa a l'educació cal remarcar-ne dos aspectes: un l'estima per la nostra cultura i l'ensenyament del valencià a l'escola, fins i tot quan no estava massa reconegut; l'altre el gust i rigor que tenia a l'hora d'ensenyar la història, una matèria que li encantava i sobre la qual havia llegit molt. I encara que els llibres de text acabaven al segle XX amb l'adveniment de la II República, ell ho completava amb aquest període tan negre que hi va seguir: el colp d'Estat de Franco, la terrible Guerra Civil i els 40 anys de franquisme, perquè tothom coneguera també el passat recent.

Tenia gran estima pel medi ambient i gaudia de veritat visitant els paratges naturals que solia conèixer en els desplaçaments amb el Club de piragüisme o en els viatges de plaer. Li encantava el Nord, la verdor, les muntanyes, els boscos, els rius i també la mar.

Tenia una gran afició a la pesquera. De jove anava a pescar al Xúquer, després ja a la mar, també al pantà de Tous i darrerament a la presa d'Escalona. Un indret que recordava amb molt de plaer i definia com un lloc paradisiàc, era el riu Villaher-

Activista de Xúquer Viu

mosa, a Ludiente, on havia anat a pescar truites amb un amic d'aquella zona. Moltes vegades em convidà a fer-hi una excursió, però lamentablement no ho vam fer realitat.

Amb la mentalitat d'amant de la natura no és gens estrany que l'any 2001, quan a La Ribera i la Canal de Navarrés començà a créixer la preocupació pel PHN (Pla Hidrològic Nacional) per tots els problemes que anava a generar en aquelles comarques, *Benja* participava en les reunions de la Coordinadora riu Xúquer, el moviment ecologista que lluitava en contra del transvasament Xúquer-Vinalopó. En aquesta defensa del riu coincidírem els dos una altra vegada i durant molts anys ens hem retroalimentat en aquesta lluita, ens hem animat l'un a l'altre.

El 2003 es va crear Xúquer Viu i els dos entràrem a formar-ne part com a membres fundadors, on hem continuat en la Junta des de la seua formació. Primer lluitant per anul·lar el projecte de transvasament que pretenia emportar-se l'aigua del Xúquer des de Cortes de Pallars; després bregant per aconseguir que el riu Xúquer recobre un bon estat de salut ecològica, lluita en la qual encara estem instal·lats. I solament la seua prematura mort ha impedit que continue la tasca en Xúquer Viu, on era molt estimat perquè era una persona activa i compromesa.

El Premi Aigua Clara 2020, que Xúquer Viu dona anualment a alguna persona que ha lluitat pel riu, es va atorgar a títol pòstum a Benjamí. Habitualment el lliurament d'aquest guardó es fa durant el Sopar-Festa que cada any celebrem a un poble, però enguany, a causa de la pandèmia no es va celebrar l'acte i s'entregà a la família en la intimitat. Després es va fer difusió del premi pels mitjans de comunicació habituals.

Però un dels valors que en destacaven ara, el de l'amistat, i en el seu cas destacava tant per la quantitat com per la intensitat de la relació que hi mantenia viva. El nombre d'amics que tenia «en plantilla» era marcadament alt, perquè feia valdre el principi de «qui ha sigut amic meu un temps, ja

ho és per sempre», i a tal finalitat dedicava temps i es preocupava perquè eixa amistat no morira. Dels variats grups d'amics que tenia, solia ser *Benja* l'encarregat d'organitzar la trobada, generalment gastronòmica, perquè la gent se n'hi confiava: *Benja, a vore quin dia berenem...?*

Un viatge que anàrem ell, jo i dos amics més a fer un «tour» pel Priorat de Tarragona, ens féu parar a posta a Móra d'Ebre per veure un amic dels seus primers anys de mestre, que no havia tornat a veure des d'aleshores, i recorde com van gaudir els dos de reveure's.

Pegant un repàs als records comuns em vénen al cap les incomptables vegades que ha passat *Benja* a per mi, quan jo vivia a Alberic, i darrerament jo a per ell quan anàvem a alguna reunió o un acte de protesta, una conferència, una manifestació, etc. de Xúquer Viu! Gràcies a la seua companyia he tingut ànims per assistir a tants compromisos, ací a prop, i sobretot, quan eren lluny. Junts hem fet molts quilòmetres, hem estat per terres molt variades, hem anat a actes diversos: musicals, polítics, culturals, esportius, turístics... Han sigut tants anys d'amistat i l'àmplia coincidència interessos que teníem el que feia que tinguérem tanta afinitat i que comptàrem tant, l'ú amb l'altre.

Per tot això, ara quan passe en cotxe cara a Sumacàrker per davant de sa casa, encara gire el cap a vore si el veig, com solia fer sempre, però ja no s'hi troba. El trobe en falta quan m'abellix anar a algun lloc natural apartat que solia cridar-lo per vore si li abellix i m'acompanyava. I cada diumenge, quan anem a esmorzar, els amics notem la seua falta i enyorem les seues bromes...

Han sigut tantes vivències junts, que l'hàbit de comptar amb la seua presència per a tantes coses em costarà de trencar. No ha desaparegut en 19 dies (com deia el nostre estimat Sabina en una cançó), i crec que costarà més de 500 nits. Amic, te n'has anat massa prompte i ens has deixat un buit molt gran.

Que la terra et siga lleu.

1

LA DERIVA VIOLENTA DE LA COBDÍCIA

DAVID MONTESINOS GARCÍA

Per poc que observem la realitat percebem com moltes formes de violència del nostre entorn tenen com a mòbil els diners. Per esmentar-ne només algunes: els conflictes en les herències familiars, els robatoris, els segrestos, l'explotació laboral, el tràfic de drogues, armes i persones, els homicidis dels sicaris, la matança d'animals per arrencar alguna de les parts de seus cossos (banyes de rinoceronts, ullals d'elefants, closques de tortugues), l'abocament de productes tòxics a l'ecosistema (sense invertir en depuradores) i els conflictes armats i guerres per recursos naturals.

També cal al·ludir a la plaga de la corrupció que assola els nostres sistemes democràtics. Sobre açò, cal indicar que la corrupció neix en la seua essència de la cobdícia (Ban, 2012; Olier, 2013: 10). El papa Francesc ho va expressar clarament en el seu missatge per a la Quaresma de 2017:

L'apòstol Pau diu que «la cobdícia és l'arrel de tots els mals» (1 Tm 6,10). Aquesta és la causa principal de la corrupció i font d'enveges, plets i recels. Els diners pot arribar a dominar-nos fins convertir-se en un ídol tirànic. En lloc de ser un instrument al nostre servei per fer el bé i exercir la solidaritat amb els altres, els diners pot sotmetre'ns, a nosaltres i a tothom, a una lògica egoista que no deixa lloc a l'amor i impedeix la pau.

Al llarg de la història, nombrosos pensadors (Ciceró, Maquiavel, Volney, Fromm, Aisenso Kogan, Huxley) han esmentat directament la relació causa-efecte entre la cobdícia i la violència. Altres pensadors i escriptors han esmentat aquesta relació de forma indirecta tot assenyalant formes de violència derivades. Per assenyalat-ne alguns: Lao-

tse (fam); Aristòtil (delictes i guerres); Dionísio d'Halicarnaso (saquejos); Sèneca (danys posteriors); Agustí d'Hipona (crueltat); Tomàs d'Aquino (furt, robatori i estafa); Dante Alighieri (misèria); Erasme de Rotterdam (guerres, furts, especuladors, rapinyes i lladronicis); Bartolomé de les Cases (mort i destrucció); Maquiavel (guerres); La Boétie (servitud i guerres); Shakespeare (danys i guerra); David Hume (destrucció); Kant (inclinacions hostils); Gandhi (armamentisme); Sartre (Guerra i mort).

En general, aquesta inclinació hostil de la cobdícia, al costat d'altres factors com l'afany de prestigi, la por o la set de poder, cristal·litza en la competitivitat agressiva per l'adquisició de béns (que el subjecte vol per a si mateix) i acaba generant conflictes, enfrontaments humans i, en no poques ocasions, alimenta la bel·licositat de les guerres. No debades aquest factor d'anàlisi ha cobrat rellevància en la dialèctica *greed or grievance* (Collier, 2000) relativa a les causes dels conflictes armats.

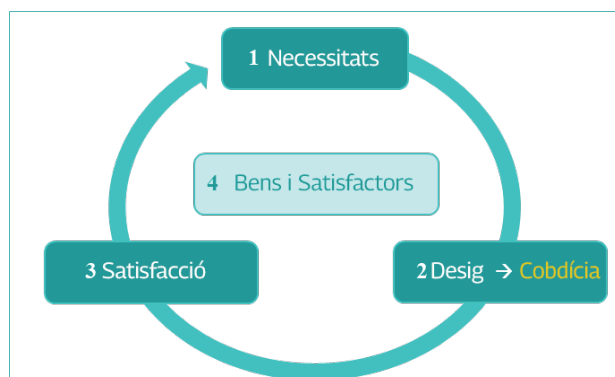
D'altra banda, en el context actual, la cobdícia - en la seua versió actualitzada de el «màxim benefici» en el menor temps possible- és un dels motors de el sistema econòmic. Sobre aquest assumpte, Max-Neef i Smith (2014: 116) recullen en el seu llibre un eslògan de J.K. Galbraith, del seu llibre *La societat opulenta* (1999), que sintetitza el pensament neoliberal: «competeix agressivament, produeix més» vinculant-lo a la cobdícia. Les dades sobre el repartiment de la riquesa a nivell mundial ratifiquen aquesta idea. Segons l'informe d'Oxfam Intermón titulat *Una economia per al 99%*, 8 homes posseeixen la mateixa riquesa que la meitat més pobra de la població mundial (OI, 2017: 2).

Aquest nivell d'adquisició deixa sense reserves suficients als més desposseïts i, consegüentment, sorgeixen moviments socials que es fan ressò del sentiment d'indignació que, consegüentment, busquen revertir l'ordre existent.

Cobdícia

A. Fonament antropològic. La cobdícia es comprèn millor dins del cicle antropològic «necessitats-desitjos-satisfacció», ja que aquest cicle permet interpretar millor el seu arrelament antropològic.

En esquema: L'ordre que se segueix és paral·lel al de la satisfacció d'una necessitat, com podria ser el simple fet de beure aigua. Primer apareix la «necessitat» (hidratació / subsistència), que origina una sensació (set), i que, al seu torn suscita l'apetència o «desig» d'algun «bé» (aigua). A continuació, per mitjà de la capacitat (beure), es realitza la «satisfacció» (sacietat). Passat el temps torna a aparèixer la necessitat i es repeteix el cicle. Dues raons, al menys, justifiquen aquest esquema. La primera és que el primer element, les necessitats, ha estat important i recurrent en les teories del Desenvolupament i en la Investigació per a la pau. Johan Galtung (1981: 96-97), a mitjans de la dècada dels seixanta, ja va vincular els conceptes de pau i violència a la satisfacció de les necessitats bàsiques. Entenia la violència com allò evitable que obstaculitza l'autorealització humana, entesa

com la satisfacció de les necessitats bàsiques, materials i no materials.

La segona raó és que la cobdícia es defineix substantivament com un «desig», en concret, es tracta d'un desig excessiu de béns materials o de la seua garant: els diners. En moltes ocasions, els desitjos són manifestacions d'una necessitat, tot i que cal dir que no tots els desitjos procedeixen de les necessitats. Des del punt de vista neuropsicobiològic, Eric Kandel distingeix dos grups de desitjos: 1) aquells que sorgeixen a partir de les alteracions de les condicions físiques internes com la fam, la set i la temperatura (necessitats), i 2) aquells que tenen a veure amb les aspiracions personals o socials adquirides per l'experiència (Gil-Verona i altres, 2002: 230). Mark Platts (1998), en el seu llibre *Realitats morals*, classifica els desitjos atenent al seu arrelament: 1) a les necessitats vitals; 2) en els capricis, i 3) en desitjos intermedis (Araujo Martínez, 2007: 224). Des d'un punt de vista ètic-relacional, el filòsof argentí Mario Bunge distingeix entre desitjos legítims i il·legítims. Segons ell, els desitjos d'un ésser humà són legítims i poden ser lliurement perseguits només en la mesura que no impedeixen la satisfacció de les necessitats d'altres éssers humans (Riechmann, 1998: 17-18).

Finalment, cal considerar que en la realització o vivència de les necessitats i dels desitjos apareix sempre el factor de la satisfacció. Generalment, es parla de necessitats satisfetes / insatisfetes. De fet, un dels trets peculiars de la cobdícia és el sentiment perenne d'insatisfacció, tant en la quantitat com en la qualitat dels béns que es pretenen adquirir. L'element dels béns no s'ha inclòs directament en el cicle antropològic perquè, com assenyala Antonio Elizalde, «els béns són expressió d'exterioritat, alguna cosa extern a nosaltres» (Elizalde i altres, 2006: 13). Ja Aristòtil en la seva Ètica Nicomàquea, sostenia que la felicitat exigeix proveir-se de suficients béns externs, i no ja durant un lapse més o menys llarg, sinó durant tota la vida (1985: 150-151).

B. Etimologia, substantivació i adjectivació. Segons el drae, la paraula cobdícia procedeix del vocable llatí *cupidit a* (de cupiditas, -tis) i té quatre accepcions. La primera és «afany excessiu de riqueses» i la segona «desig vehement d'algunes coses bones». Al costat dels substantius «afany» i «desig», altres substantius que s'utilitzen freqüentment per referir-se a la cobdícia són, per exemple, «set», «avidesa» (Aisenso Kogan i Hoffer, 2005) o «anhel» (Bordelois, 2006: 125). Aquests substantius remarquen clarament la seua dimensió desidera-

- El rinoceronte es hoy el animal más cruelmente perseguido y se encuentra en grave peligro de *extinción*. La razón es económica y falaz: se adjudican a su cuerno propiedades medicinales casi mágicas y por eso el kilo se cotiza a 100 000 dólares, más que el oro y la cocaína. Si pensamos que el *cuerno* de un rinoceronte adulto puede pesar hasta siete kilos, el animal se convierte en un botín viviente de casi un millón de dólares (Pini, 2014).

tiva. En el llibre *Etimologia de les passions*, escrit per la lingüista argentina Ivonne Bordelois (2006: 125), apareixen diverses expressions que al·ludeixen a la cobdícia en el sentit de desig apassionat, excessiu, violent i instintiu:

El nom de la cobdícia prové de *cupio*, que Ernout i Meillet defineixen com un verb de caràcter afectiu i que significa en llatí desitjar, tenir ganes de. *Cupiditas*, derivada d'aquest mateix verb, podria significar també ambició i parcialitat. [...] Cobdícia descendeix del baix llatí *cupiditia* -que en francès va donar *convoitise* i en anglès el verb *to covet*. *Concupisco* i *concupio* -formes intensificadores de *cupio*- signifiquen ser pres del desig en forma apassionada i ardent. Es tracta d'un desig violent i instintiu, un ansiós anhel sensual que es veu representat en tota la seua plenitud per Cupido, déu llatí de l'amor, fill de Venus, que tradueix el grec Eros.

Pel que fa a l'adjectivació, nombrosos pensadors, amb diversos matisos i variades imatges, han assenyalat el tret psicològic de la insaciabilitat de la cobdícia. Aristòtil (1988: 115) ha referit que la naturalesa del desig és no tenir límits. De fet, sol passar que, després de la consecució de l'objecte (diners) pretès, la satisfacció es torna efímera i, consegüentment, reapareix un sentiment de carença i descontent que mou al subjecte a la recerca en bucle del mateix objecte. D'aquesta manera, es torna en una addicció obsessiva que pot desbordar el subjecte. Així doncs, apuntem tres parells d'adjectivacions d'aquest desig: 1) excessiu i vehement; 2) il·limitat i insaciable, i 3) infeliç i desgraciat.

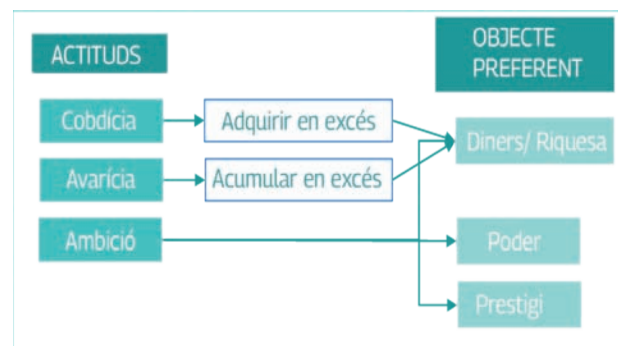
C. Diferències i similituds. La cobdícia conflueix habitualment amb altres desitjos, com l'avarícia i

l'ambició en l'experiència quotidiana. Serveix de referència aquest fragment d'Aisenson Kogan:

Doncs bé, tal productivitat generalitzada per a gaudi igualment generalitzat només podrà instituir si aprenem a refrenar els grans originadors d'injustícies que habiten en la nostra psique: la cobdícia, l'avarícia, juntament molt freqüentment amb el desig de dominar (2005: 110).

Alhora, són grans variants de l'esclavitud que imposa l'addicció als diners (2005: 80). La cobdícia al·ludeix més a les conductes adquisitives, mentre que l'avarícia es refereix preferentment a les conductes acumulatives. En un altre dels seus llibres titulat *Resolució de conflictes*: un enfocament psicossociològic, aquesta autora denomina la cobdícia immoderada, la set de poder i les ansies de prestigi «obstacles irrenològics» o, dit en altres paraules, impediments per a la pau (1994: 56 -57).

L'ambició s'orienta més cap al poder, és a dir, a l'afany de monopolitzar la capacitat de decidir i influir. Però com s'ha dit, les actituds conflueixen en la pretensió dels tres objectes de desig als quals ens hem referit: diners, poder i prestigi.

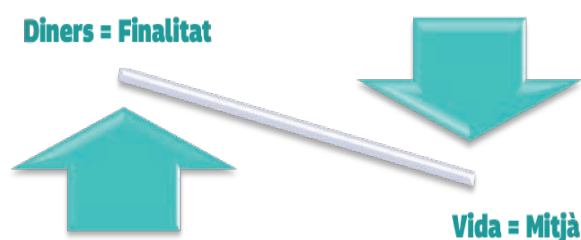
La cobdícia difereix de l'ànim de lucre en el «nivell d'intensitat». La cobdícia pressuposa l'ànim de lucre, però aquest no necessàriament es transforma en cobdícia. Es pot dir que, al el menys, dos indicis apunten a la presència de la cobdícia: quan hi ha un «caràcter obsessiu» per adquirir béns (salaries desorbitats, ànsia per acumular patrimoni, obstinació pels diners ...); i quan el subjecte sobrepassa certs límits ètics i exerceix «danys a tercers» (robatoris, homicidis) o lesiona el bé comú, com en els casos de corrupció amb delictes econòmics.

D. Causes. A l'almenys tres factors culturals induïxen a la cobdícia: 1) una sobrevaloració o estima desmesurada dels diners; 2) l'associació de la vàlua personal a «tenir»; i 3) la pretensió de luxe. El primer factor s'explica en part perquè els diners són un mitjà polivalent que garanteix l'accés a gairebé tots els béns materials. Culturalment s'ha convertit en un símbol o sinònim de seguretat i felicitat pròpia i per al clan familiar. Quan el subjecte atribueix als diners un valor desmesurat, el converteix progressivament en una fi en si mateix i aquest perd la seua funció mediatra o instrumental. Referent a això, Kant (2005: 110-111) va atribuir importància als diners, però com a mitjà de satisfacció de les diverses necessitats humanes, mai com a fi en si mateix.

Els diners tanca una inclinació molt notable a esdevenir un «absolut», és a dir, en alguna cosa que val per si mateix i tendeix a subordinar qualsevol altre bé. Quan això passa, freqüentment s'instrumentalitza la vida de les persones o de qualsevol ésser vivent, amb el que es transgredeix l'imperatiu categòric kantian de tractar les persones sempre com un fi i mai només com un mitjà (Kant, 2007: 68)

Si el subjecte prioritza el valor dels diners, per compensació devalua i relega a un segon pla altres valors més importants, ja fos, per exemple, la vida de les persones o d'altres éssers vius amb qui com-

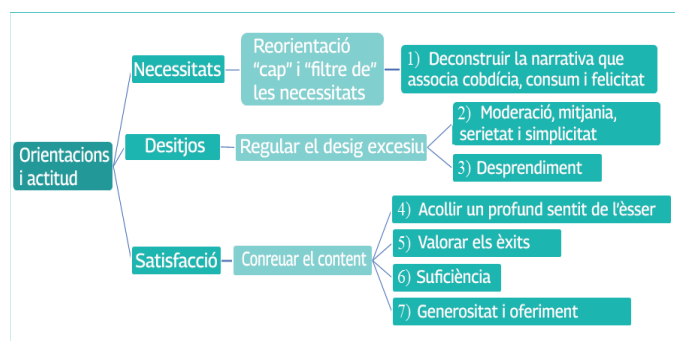
parteix el planeta. De resultes, es deshumanitza i bloqueja progressivament la seua sensibilitat humana davant les desgràcies dels semblants.

Un segon factor és l'associació de la vàlua personal amb la possessió que cristal·litza en l'axioma «tant tens tant vals». Aquest principi, que formaria part de l'«estructura de tenir» (Fromm, 1978) és projectat en la cultura pels mitjans de comunicació de masses de múltiples formes i fomenta en el subjecte una recerca incessant de béns materials o de la seua abstracció: el diners.

II. Orientacions i pautes de canvi

Per prevenir o temperar la cobdícia i la violència derivada assenyalem 3 orientacions generals i 7 pautes concretes que s'assenten en l'esquema antropològic abans esmentat:

La primera orientació és relativa al nucli de les necessitats i té dos vessants. A escala social, correspondria reorientar l'economia cap a la satis-

facció de les necessitats; a escala personal, es podria filtrar les autèntiques necessitats.

Nombrosos autors actuals insisteixen a reorientar l'economia cap a la satisfacció de les necessitats «genuïnes» (Bellamy i Holleman, 2010: 19). Max-Neef i Smith (2014: 100-107) han reparat en la distorsió de l'propòsit fonamental de el sistema econòmic, que s'ha traslladat des de la satisfacció de les necessitats cap a la «producció per la producció». En aquest sentit, gairebé tota la indústria publicitària se centra en la tasca de fer que la gent vulga coses que no necessita, i instal·la una actitud de «sempre més» (cobdícia) en la ment del públic, tot servint-se per a això de l'estratègia de la «emulació».

Davant aquesta proliferació artificial de necessitats, des d'un pla personal, se suggereix el filtre o depuració de les necessitats, en el sentit d'intensificar la comprensió del que realment necessitem. Per a això, cadascú ha de fer el seu propi procés d'identificació de les necessitats genuïnes, tot podent-se valer dels avenços teòrics d'autors avesats en la matèria. Per exemple, els següents:

Autors	Delimitació de necessitats
Abraham Maslow (1943)	Fisiològiques, seguretat, afiliació, reconeixement i autorealització
Johan Galtung (1980)	Benestar, Seguretat, Llibertat i Identitat
Agnes Heller (1981)	Existencials, Alienades, No Alienades, Radicals
Manfred Max-Neef (1994)	Subsistència, Protecció, Afecte, Enteniment, Participació, Oci, Creació, Identitat i Llibertat
Len Doyal e Ian Gough (1994)	Salut Física i Autonomia Personal

Convé, doncs, *deconstruir* la narrativa que associa cobdícia, consum i felicitat; i, com a alternativa, encoratjar un relat que associarà la felicitat a la qualitat de les relacions humanes. Amb Riechmann (1998: 18) i Mario Bunge, subratllem que la satisfacció de les necessitats ha de tenir prioritat

sobre la satisfacció dels desitjos o preferències, atès que causar un dany objectiu per insatisfacció de les necessitats és pitjor que no concedir un benefici relatiu als desitjos.

La segona orientació general és regular el desig excessiu, atès que la cobdícia és un afany «excessiu» de riqueses. En aquesta línia, s'aconsella reorientar el desig cap a la satisfacció de les necessitats més que a la consecució il·limitada de béns (diners). Convé doncs saber estimar correctament els diners, és a dir, ni sobreestimar (més del compte) ni subestimar (menys del compte). En aquesta línia, suggerim tractar d'entendre sempre els diners en qualitat de mitjà, al servei de la vida, per humanitzar i ennobrir.

Per temperar el desig excessiu de diners / riquesa, plantegem un quartet d'actituds que estan relacionades: la moderació, la mitjanja, la sobrietat i el despreniment. Per ser moderats convé discernir el que és útil de l'inútil i aprendre a fer servir tan sols els béns que necessitem per viure, sense acaaparar-ne de manera insolidari el màxim. Amb Aristòtil apuntem la virtut de la mitjanja (1985: 168) en relació amb les passions i accions. El principi de la toxicologia *Dosi sola facit venenum* que va enunciar Paracels, dóna compte de la importància de la dosificació correcta, també pel que fa a les conductes adquisitives i acumulatives. També convé recordar el principi grec (res en excés). En una imatge: poca llum deixa en la penombra; molta llum enlluerna i cega.

La sobrietat requereix prescindir del superflu i autoimposar-se límits. Referent a això, ve com oli al cresol, el principi de Sant Agustí segons el qual «és millor necessitar poc de tenir molt», però sense caure per defecte en un ascetisme que limita la qualitat de les condicions de vida (Elizalde i altres, 2006 : 17). La sobrietat defuig el luxe que, sovint, indueix a la violència.

Ciceró (1995: 60). Per aquest motiu, s'aconsella no admirar ni deixar-se fascinar pel luxe superflu

i sibarita. En canvi, s'advoca per admirar i valorar el senzill, recuperar la bellesa de «*El comú*» i del que està a l'abast de tots.

En quart lloc proposem l'actitud de l'esllavissada, en el sentit d'establir una relació amb els objectes que refusa l'exclusivitat. L'actitud de «possessió despresa» pot prevenir una *possessivitat* perjudicial i insolidària que bloqueja actituds humanitzadores com la generositat, compartir o l'ús col·laboratiu dels béns.

La tercera orientació és exercitar-se i practicar l'«acontentament» en la satisfacció de les necessitats. Spinoza (1984: 247) va argumentar que el content és fruit del coneixement de la veritable utilitat dels diners i d'una proporció adequada de les riqueses a les necessitats. Tal orientació cobra valor en el context capitalista neoliberal en el qual, segons Clive Hamilton, «el creixement econòmic del sistema capitalista es sustenta gràcies a la insatisfacció de la societat» (Vilaseca, 2007).

Davant d'una personalitat basada en l'«estructura de tenir» i la vàlua personal depèn de l'objecte posseït, proposem albergar i conrear un profund sentit de l'ésser. Moltes persones han comprès a temps l'absurd de viure sota l'aclapament de «tenir més» i han optat per una vida més senzilla, més austera i ecològicament raonable. Huxley (1971: 42) al·legava que els que contemplen són menys propensos a la cobdícia i a l'ambició i, per regla general, prescindeixen de predicar la into-

lerància, fer la guerra, robar, estafar o explotar els pobres.

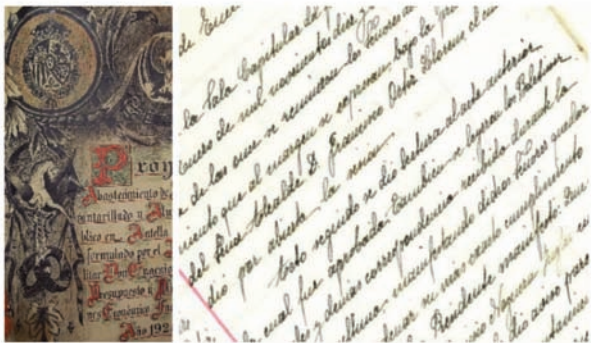
Una altra pauta és la d'«apreciar els èxits», ja fos les possessions disponibles o els reptes assolits, encara que foren mínims o exigus. També és important el criteri de la «suficiència», saber «prou amb poc». Fromm (1978: 92), enfront de l'«estructura de tenir» i l'associació de la vàlua personal a «tenir», suggereix associar la manera de ser i la identitat personal a l'ofertament». Ho explicava gràficament amb una imatge:

Potser la millor manera de descriure la forma de ser fos un símbol que em va suggerir Max Hunziger: un vidre blau sembla blau quan la llum brilla travessant-lo, perquè absorbeix tots els altres colors i no els deixa passar. És a dir, anomenem «blau» al vidre precisament perquè no reté les ones blaves. No se l'anomena pel que posseeix, sinó pel que ofereix.

Aquesta actitud, pel fet de compartir els béns, facilita la satisfacció de la comuna necessitat de subsistència i, en conseqüència, també l'autonomia i la llibertat d'aquells que són partícips dels béns compartits i redistribuïts. L'ofertament generós és l'actitud contraposada a la d'«acaparar». Lao-tse ha posat de manifest que el do o ofertament reporta, paradoxalment, beneficis psicològics al subjecte que la pràctica. És més, Aristòtil (1985: 209) va posar en relleu que l'ofertament desinteressat canalitza la bondat i la bellesa.

L'ARXIU MUNICIPAL D'ANTELLA

BEATRIZ MORA MOYA

L'Arxiu Municipal és el departament de l'Ajuntament encarregat de custodiar, conservar, organitzar i difondre la documentació generada per l'Ajuntament, com a resultat de la seua activitat, així com d'aquella donada per altres institucions i per particulars.

Amb la seua classificació, ordenació i catalogació es vol donar un millor servei, tant a la institució de la qual s'origina, com a la localitat a què pertany. És en definitiva, el servei responsable de la salvaguarda del patrimoni arxivístic i documental local, i per tant, on es formarà la memòria col·lectiva d'Antella.

A diferència d'altres arxius de la comarca, no s'han localitzat testimonis documentals que ens indiquen que en èpoques de revoltes l'Arxiu Municipal d'Antella patirà pèrdues documentals, però sí que hi ha testimonis orals dels nostres majors que ens indiquen que s'extravià tanta documentació parroquial com municipal¹

La documentació històrica es va custodiar, dins d'armaris, en el Saló de Plens de l'Ajuntament

fins l'inici de la reforma que es va realitzar després de la *Pantanada de Tous* en 1982, moment en què es va depositar en un immoble del Carrer Molí fins el seu trasllat al magatzem municipal, edifici ubicat al costat de la Séquia Reial del Xúquer.

De 1996, es conserva un esborrany d'inventari de la documentació història, elaborat per un becari.

En 2001, el llicenciat en Història i Geografia, Alejandro Conejero Noguera, ateses les pèssimes condicions que presentava la documentació en aquest immoble, mostra la seua inquietud a l'Alcalde Jesús Leonardo Giménez Giménez, i en el mes de juliol s'inicia el trasllat de la documentació històrica a la Casa de l'Arrossera, on també s'incorporarà la documentació de l'extingida Cambra Agrària. En el mes d'agost inicia una classificació provisional de la documentació històrica, tot instal·lant-la en caixes normalitzades, i recupera aquella documentació que es trobava en bon estat, ja que una part s'havia vist molt afectada per la humitat i brutícia existent en el magatzem municipal²

En 2003, sent Alcaldessa Ma Isabel Giménez Candel, davant dels problemes d'humitat que presentava la Casa de l'Arrossera i que començaven a afectar la documentació, trasllada tota la documentació a dependències de l'Ajuntament.

En octubre de 2004, l'Ajuntament d'Antella s'incorpora a la fase experimental del **Servei Mancomunitat d'Arxius** (octubre 2004–març 2005), moment en què les tècniques d'arxiu mancomunades, Ma Carmen Garrigues Garcia i Beatriz Mora Moya, elaboren un inventari general de la documentació existent, així com un informe de l'estat de l'Arxiu Municipal.

1. ESTARLICH CANDEL, R. / ESTARLICH MARTORELL, M. *La Baronia y la iglesia de Antella*. Valencia: R. Estarlich, 2004.

2. CONEJERO NOGUERA, Alejandro: Escrit elaborat en 2016 a petició del personal del Servei Mancomunitat d'Arxius per a completar la història de l'Arxiu Municipal d'Antella en el Cens del Patrimoni Documental.

El Servei Mancomunitat d'Arxius es consolida a partir de mitjans d'abril de 2005, i s'adhereix en el mes de juny amb un mòdul mensual (4 hores), sent la tècnica d'arxiu mancomunada encarregada Beatriz Mora Moya. Aquests mòduls es veuen incrementats al llarg dels anys, fins als actuals quatre mòduls presencials (16 hores mensuals) i un mòdul no presencial (4 hores mensuals).

Amb la idea de promoure i desenrotllar la utilització social dels arxius i del patrimoni documental que es conserva, i promoure la divulgació i foment de la investigació, en 2015 es crea l'apartat d'*Arxiu Municipal* a la pàgina web de l'Ajuntament (<https://www.ante-lla.es/pagina/arxiu-municipal>), on consta informació de l'Arxiu Municipal i els seus Fons documentals, el calendari anual de visites, així com la recopilació de material que pot ser d'interès per als investigadors i ciutadans amb inquietuds per conèixer la història de la seua localitat.

També es realitzaren altres campanyes perquè els ciutadans col·laboraren en l'ampliació dels fons existents i creació de nous fons incorporats, tot donant o prestant el material per a la seua digitalització.

Concretament en 2011, des del Servei Mancomunitat d'Arxius, es va sol·licitar la col·laboració dels ciutadans per ampliar els fons documentals; i en 2016, des de la Regidoria de Cultura amb la col·laboració del Servei Mancomunitat d'Arxius, es va llançar la campanya "*Anima les teues fotografies*", que no obtingueren el resultat desitjat.

En 2018 s'integra en SAVEX³ (Servei Arxivístic València en Xarxa), gestionat per la Direcció General de Cultura i Patrimoni. Es tracta d'un sistema d'informació i gestió integral comuna a tots els arxius del Sistema Arxivístic Valencià per a dotar-los d'una única eina de treball que els permet treballar en xarxa. Això suposa no solament la normalització dels procediments de treball arxivístic, sinó també una major protecció, organització i difusió del patrimoni documental valencià. Té una doble funcionalitat:

- D'una banda, és una eina de gestió per al personal d'arxius que els ajuda a la descripció, emmagatzematge i transferència de la documentació.
- De l'altra, permet l'accés lliure i gratuït de la ciutadania als fons documentals dels arxius del Sistema Arxivístic Valencià.

Durant aquest temps s'han continuat realitzant les tasques de catalogació, actualització d'inventari i manteniment periòdic de l'arxiu, que actualment es troba dividit en dos ubicacions: Ajuntament i Casa de l'Arrossera. També cal destacar, la gran rendibilitat del Servei, ja que les visites periòdiques concertades es completen per satisfer les demandes de recerca de documentació i informació del personal de l'Ajuntament i dels particulars.

Fons documentals i serveis que l'integren són:

Fons Ajuntament d'Antella.

Accés lliure, amb les excepcions establertes per la legislació vigent.

Documentació des de 1847. Destaquem: Llibres d'actes des de 1874, correspondència des de 1859, comptes municipals des de 1929, escoles des de 1847, etc.

Fons incorporats.

Fons Cambra Agrària. Accés restringit, per motius de catalogació. Reuneix els documents creats per la Germandat Sindical de Llauredors i Ramaders d'Antella i per la Cambra Agrària Local fins a la seua dissolució.

Fons *Falange Española (FET y de las JONS)*. Accés restringit, per motius de catalogació. Documentació des de 1939.

Fons Jutjat de Pau. Accés restringit, amb les excepcions establertes per la legislació vigent. Documentació des de 1871.

Col·lecció de cartells. Accés lliure. Sobre activitats realitzades a la localitat.

Hemeroteca. Accés lliure. Integrada pel Butlletí d'informació Municipal, i per publicacions periòdiques.

Biblioteca Auxiliar.

Integrada per publicacions que fan referència a la localitat, tant editades per l'Ajuntament com per altres entitats.

Servei d'Arxius - Mancomunitat de la Ribera Alta
arxiu3@manra.org

3. Informació de la web: <https://ceice.gva.es/va/web/archivos/descripcion1>

LA MENT ENCANTADA

JOSEP MICÓ CONEJERO

Les persones creixem, madurem i ens desenvolupem com a individus diferenciats, tant en l'aspecte personal i social com en el professional, ajudats, entre d'altres factors, pel suport i l'enriquiment en coneixements i experiències que ens aporten la família, els amics i amigues i les relacions socials en general.

Aquest llarg procés, que de fet dura tota una vida, ens portarà, amb tota mena de vicissituds, a aconseguir una relativa satisfacció humana i professional que, certament, serà diferent en cada persona, però socialment considerada en la majoria dels casos.

Si a les persones que pateixen alguna malaltia mental, a més d'haver de suportar aquesta pesada càrrega, els hi posem tot tipus de dificultats perquè no puguin tindre un accés sense cap restricció a aquest contacte fonamental amb el medi social, els estem condemnant a la soledat i a l'ostracisme, a més de crear-los obstacles innecessaris perquè puguin desenvolupar amb plenitud les seues capacitats.

La soledat escollida pot ser creativa, tanmateix, quan la soledat és imposada perquè se'ls tanquen portes, provoca sentiment de rebuig i dolor i no afavoreix que aquestes persones se senten part de la societat ni els ajuda en el seu procés de millora o curació.

Les institucions públiques han de promoure aquestes actituds positives i hi cal que inverteixen més diners per fer-les possibles però nosaltres, els

Jaime Arcos Requena

ciutadans i ciutadanes del carrer, creiem que també hem de col·laborar-hi amb la nostra actitud responsable i humana.

Cal trencar tabús sobre aquestes malalties. Probablement no totes ni tots els malalts podran realitzar determinades activitats, cosa que també ocorre amb persones que no tenen aquestes circumstàncies, però del que es tracta és de fer factible i potenciar que tots i totes puguin arribar al límit de les seues possibilitats professionals i humanes. Si les condicions són ben favorables ens hi trobarem amb sorpreses molt agradables.

Aquesta és la història personal de Jaime Arcos Requena, un estudiant que treballava per sufragar-se els estudis, que els anava superant amb escreix i que va veure truncada la seua trajectòria per l'aparició sobtada d'una dura malaltia mental.

Públic el dia de la inauguració de l'exposició i lliurament del 1r Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Requena.

Obra guanyadora del 1r Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Requena, l'autora de la qual va ser Iris Richart Garcia, natural d'Antella, amb la il·lustració El Mur.

No obstant això, mai no va renunciar a finalitzar els seus estudis ni tampoc a treballar en la seua vocació, amb la realització de pintures murals, quadres, il·lustracions i dissenys per a revistes i llibres. Segur que no li va resultar gens fàcil perquè els embats de la malaltia hi eren presents sempre, però en Jaime predominava la voluntat de superació i l'afany de crear.

Aquesta mentalitat de lluita, de superació i de creativitat, aquesta voluntat de ser-ne, un més entre els altres éssers humans, és el que va voler ressaltar l'Associació Cultural Cilim amb l'exposició-homenatge a Jaime Arcos Requena, que es va inaugurar

Presentació de l'acte inaugural

el 20 de gener del 2020 (un any després de la seua mort) al Palauet d'Aiora de València (Universitat Popular) i amb la instauració d'un premi anual d'il·lustració que portarà el seu nom, Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Requena. S'hi ha volgut valorar el seu esforç, un cas que pensem que es dona també en moltes persones que viuen semblants circumstàncies.

Malgrat l'oratge diluvial d'aquell vespre de gener del 2020, la sala on es va celebrar l'acte es va anar omplint, a poc a poc, de manera total. Hi vingueren molts amics de Jaume, les seues germanes Gloria i Amada (aquesta des de Conca), així com les seues nebodes Carol, Andrea i Lucia.

Hi havia també Iris Richart Garcia, natural d'Antella, guanyadora del 1r Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Requena amb la seua obra *El mur*, una obra on segons el jurat "la tècnica i el concepte de la qual es conjuguen per tal d'aconseguir un exquisit paral·lelisme entre ells, una obra que cita referents universals de la

La guanyadora del 1r Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Requena, Iris Richart, i els membres del Jurat, Carles Alós, Abel Dávila i Anna Pérez

pintura contemporània, i crea una nova realitat. Com-mou per la seua sensibilitat i alt nivell de poetització de fenòmens d'indole social, és crítica i reflexiva, és un mur que es forada perquè hi traspasse la llum i sobretot és una il·lustració plena de bellesa”

Entre el públic es trobaven els membres del jurat: Carles Alós, Anna Pérez i Abel Dávila, així com alguns dels participants en el concurs.

Ens hi va acompanyar la directora de la seu Palauet d'Aiora-Universitat Popular, Eva Such, a qui agraïm el seu suport.

A l'acte es va reivindicar la inclusió en la societat dels malalts mentals en general, i dels esquizofrè-nics en particular, i s'hi va reclamar informació i trencament dels estigmes d'aquestes malalties ja des de l'escola, així com l'ús d'una informació i llenguatge adequats als mitjans de comunicació per tal de desfer estereotips falsos que provoquen dolor en les persones que pateixen alguna d'a-questes malalties. S'hi va exigir més atenció i do-tació per part de les administracions públiques envers aquesta problemàtica: ajudes en formació i orientació a les famílies, detecció precoç de les afeccions, més temps d'atenció professional als malalts, etc.

La Directora de La Universita Popular -Palauet d'Aiora, Ana Such, el cantautor Lluís Vicent amb la guanyadora.

L'exposició-homenatge va comptar així mateix amb l'actuació del cantautor i poeta Lluís Vicent, que va cantar algunes de les cançons del disc *Segon Origen*, a més d'alguna cançó que va adaptar per a aquest esdeveniment.

L'acte va finalitzar amb el lliurament del 1r Premi i amb la projecció d'un vídeo sobre la vida i obra de Jaime Arcos Requena.

HOMENATGE

jugaven els camins de la pluja descalça,
al barri de les caminades lluminoses,
a ensorrar les espieres substancioses
del mural de mestria que el teu nom exalça.

vel·leïtós capvespre que l'aiguat encalça
damunt les correnties dels deures de l'ànima,
l'arrel de les passes que adobaren magnànima
florirà en un esclat de colors que embalça.

carícies de retorn fonen la cascada
i files de claror cerquen el punt de fuga,
neguen el signe i copsen la ment encantada.

buguenvil·lies d'Aiora miren el cel,
fa un any que reben l'esclat de l'estrella nova,
que al Palauet sona com un violoncel.

Josep Micó, 20 gener 2020

Obra guanyadora del 2n Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Re- quena, l'autor de la qual ha estat Florenci Oriola Flores, natural de Bagà, amb la il·lustració Surt!.

D'altra banda, la convocatòria del II Premi d'Il·lustració Jaime Arcos Requena ha aconseguit una alta participació malgrat la persistència de la pandèmia.

S'hi han presentat 175 obres, un nombre molt alt de participants, als quals l'Associació Cultural Cilim agraeix el suport al projecte. Cal subratllar, segons el jurat, l'alta qualitat de la majoria d'il·lus-tracions participants.

Ha resultat guanyador Florenci Oriola Flores, natural de Bagà, amb l'obra *Surt!*, una plàstica poesia de la lluita que duen els agents interns i externs contra la malaltia.

El guanyador ha rebut la recompensa però l'acte de lliurament del II Premi s'ha suspès en dues ocasions a causa de la pandèmia i no s'ha pogut dur a terme de moment.

ASSOCIACIÓ CULTURAL DE MAEROS DEL XÚQUER ANTELLA, PATRIMONI CULTURAL IMATERIAL DE LA UNESCO. UNA LLUITA DE DEU ANYS

LEO PART – EDUARDO PART

El diumenge 22 d'abril de 2012 va ser un dia històric per al menut però encisador municipi d'Antella. Eixa jornada recuperava una tradició mil·lenària perduda cinquanta anys enrere. Una activitat fluvial que durant més de huit segles s'ha dut a terme a les conques del Xúquer i el Cabriol –i gran part dels rius de tot el món-, i que forma part de les senyes d'identitat del nostre poble.

Sota un ambient plenament festiu, un autèntic riu de famílies i xiquets -mes de 15.000 assistents – vinguts des de tots els racons va poder assistir, per vegada primera en el segle XXI i després que en l'últim mil·lenni- no passarà ni un sol tronc per l'Assut des de 1968.

Amb eixa primera conducció de pals pel sistema de peces soltes per aigües del Xúquer des de l'Estret fins a l'històric Assut, el poble d'Antella rescatava una tradició mil·lenària que des del segle XII

fins a la segona meitat del XX ha estat present al nostre municipi riberenc. Una activitat econòmica que des de temps de la dominació musulmana fins a més enllà de la segona meitat del XX ha abastit de fusta, emprant els rius Xúquer, Cabriol i Túria, per a fer cases, mobles i barques, així com caixes de taronges, vaixells, palaus i castells.

El poble Antella rendia així homenatge a uns hòmens -els ganxers i raiers- o 'maeros', com se'ls coneix a Antella- encarregats durant segles de conduir enormes ramats de fusta -fins a més de 100.000 troncs, segons algunes fonts-, des de les serralades de Conca en què naixen els rius Xúquer, Cabriol, Túria i Tajo, fins als seus centres de consum, situats 500 km aigües avall. I ho feien en durs i penosos viatges de fins a 8 mesos de recorregut fluvial duts a terme per quadrilles d'homes i xiquets, molts dels quals que ni tan sols sabien nadar.

La celebració d'aquella incipient però exitosa Maerà, protagonitzada per alguns antellans i per una quinzena de «gancheros» de Priego (Conca), no solament va fer les delícies del nombros públic assistent, sinó que va aconseguir una forta presència en els mitjans de comunicació els dies posteriors. La imatge dels ganxers de Priego, envoltats per una acolorida multitud, arrossegant grans troncs de pi per l'històric tercer portell va esguitar durant dies televisions i diaris.

A causa de la, en aquells moments, inexperta mà dels antellans en transportar i navegar la fusta pel riu amb els ganxos com a única eina per dirigir-los, l'acte cultural i etnogràfic celebrat a Antella, engalanat per a major vistositat amb la presència de les torres humanes de la Muixeranga d'Algemés, declarades, només uns mesos abans, Patrimoni de la Humanitat -un títol al qual opta ara Antella- va comptar amb l'assessorament i la col·laboració d'«almadieros» de Navarra, de raiers de la Pobla de Segur (Lleida). I de destacats membres de l'Associació Internacional de Rafters (IATR), promotora precisament des de juliol del mateix any, de la candidatura del «Timber Rafting» o «Rafting en fusta».

Però sobretot aquella pionera Maerà del 2012 organitzada pel Consistori comandat llavors per Gustavo Montagudo va servir de germen per a la fundació, poc més d'un any després, de l'Associació Cultural de Maeros del Xúquer i, per extensió, per a la recuperació d'una activitat en què han destacat des de sempre els valencians.

L'any 2013 i amb l'ajuda dels festers d'eixe any, es va fer la segona Maerà d'Antella, la qual va tenir com a principal novetat la construcció d'un parell de almadiers -terme genuïnament valencià corresponent als coneguts com a «rais» a Catalunya, «nabatas» o «navatas» a l'Aragó i «almadias» a Navarra».

El tercer any, amb l'Associació de Maeros del Xúquer ja constituïda formalment, el descens de fusta per aigües del Xúquer es va dur a terme el 3 d'agost de 2014, després que els troncs foren traslladats la vespra fins a la partida de l'Or amb cavalls. Participaren per primera volta dones i xiquets d'Antella, i també navaders de la Val d'Echo. A final d'eixe mateix any, Maeros del Xúquer ingressava com a entitat número 42 en la Timber Raftsmen Assotiation (IATR), ens multinacional promotor des del 2012 de la candidatura del «Timbers Rafsmen» o «Rafting en fusta», de la qual formen part els governs espanyol, polonés, alemany, austríac, txec i letó.

El dissabte 1 d'agost de 2015 se va fer la IV edició. Amb la festa de la Maerà ja plenament consolidada, vingueren a Antella en aquesta ocasió representants dels «municipios gancheros» del Alto Tajo (Guadalajara) i una parella de raiers de Coll de Nargó (Lleida). Visites a les quals els antellans han correspost posteriorment participant en les seues festes fluvials. Aquest any per primera volta 3 xiques baixaren el riu dalt dels troncs.

La quinta i la sisena Maerà se celebraren els dissabtes 30 de juliol de 2016, i el 16 de juliol de 2017.

Sonada va ser la 7ª edició de la Maerà, celebrada dissabte 28 de juliol 2018, gràcies a la participació, inèdita fins aquell moment, de mitja dotzena de ganxers de Cofrents -on se celebra «la maderada»- i del canta cançons alcudià Dani Miquel i el seu fill Biel, els quals amenitzaren la baixada de fusta pels meandres que dibuixa el Xúquer al seu pas per Antella, amb el so característic de la dolçaina i el tabalet. Aquest any també la Muixeranga Alginet va participar a la festa,

Els anys següents la festa cultural i etnogràfica

la fusta per un curt tram del Xúquer gràcies al programa de RTVV 'Loving Comunitat Valenciana' presentat pel xinès Hu Zhao, que va patrocinar al 90 per cent la baixada de troncs.

Pel que fa a la composició de l'entitat, el passat 17 d'abril de 2021 es renovava la junta de Maeros del Xúquer i Leo Part i Juan Carlos Teruel renovaven en els càrrecs de president i secretari, respectivament. Per la seua banda, François Martínez i Andrés Giménez passaven a ser vicepresident i tresorer, respectivament, en substitució d'Ismael Sotos i Eduardo Part. I a nivell internacional, el passat mes de juny de 2021 es va renovar també l'equip directiu de la IATR, que ha passat ha estar presidit

per F. Thiel i en la junta directiva internacional de la qual figura un valencià, el president de Maeros del Xúquer.

Però si el 2021 ha estat marcat per un fet és pel salt qualitatiu que ha experimentat la Maerà d'Antella. La 9ª edició, que va tindre lloc els passats 31 de juliol i 1 d'agost amb una tremenda repercussió mediàtica, la valuosa col·laboració del consistori presidit per David Pons i la destacada presència del president de la IATR, l'alemany Frank Thiel, i la participació dels Navateros de la Val d'Echo i de Biscarrués (Osca), ha suposat un punt d'inflexió pel que fa a la quantitat de fusta transportada -més de 20 tones-, la distància de recorregut fluvial -que ha passat de 2 a 7 km- i dies de celebració -es porta a terme no en una sinó en dos jornades a causa de l'augment del recorregut.

Enguany, els maeros i maeres d'Antella ganxers i ganxeres, els quals han incorporat a les seues files una sisena de xiquets i xiquetes, han sigut capaços de transportar amb èxit una quantitat record de fusta des de l'Esgoletja de Sumacàrcer fins a l'Assut d'Antella. I no sols això, han posat en marxa l'escola de ganxers, a més d'organitzar xarrades cul-

turals, exposicions i projeccions. A tot això cal sumar el fet que Enrique Climente va construir una xicoteta «navata» pirinenca utilitzant branques vegetals de sarga a mode de cordes, una almadia batejada com 'La Chesita', que juntament amb la resta de pals va ser conduïda amb èxit fins a l'Assut. I també que la Mancomunitat de la Ribera Alta s'ha bolcat amb els maeros mitjançant la gravació i edició d'un vídeo en 360 graus per a la seua digitalització.

Només dos dies abans de la celebració de la 9 Maerà Antella, la Comissió de la UNESCO informava que l'expedient de candidatura multinacional "Rafting en fusta", presentat per Àustria, Txèquia, Alemanya, Letònia, Espanya i Polònia -país que va coordinar el procés- el 29 de març de 2021 a París, serà considerat per a la seua inscripció en desembre de 2022 en la Llista Representativa del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat.

Podríem dir que els maeros del Xúquer d'Antella -*Rafters from Xúquer*, en anglés- i la Maerà d'Antella són tal volta més coneguts fora que dins de les nostres fronteres. La curta vintena de ganxers i ganxeres que integren l'associació ha sigut capaç, malgrat les curtes, quan no inexistents, ajudes municipals, i fruit del seu treball, esforç i tenacitat constants- ha sigut capaç de posar el nom d'Antella en el mapa del Patrimoni Cultural Immaterial Mundial.

Ara, dir-li a un o a una que és un 'maero' o una 'maera' ha deixat de ser un terme despectiu, cosa inimaginable fa només uns anys, per a passar a constituir tot un orgull.

Tota aquesta informació, així com gran quant de articles de diaris, fotos i vídeos poden trobar-se digitalment tant al blog <https://ganxers.blogspot.com/> com al Face de l'Associació <https://www.facebook.com/maerosxúquer/>.

ACTIVITATS 2019/2020

Excursió diumenge, **10 DE FEBRER DE 2019 A NOVELDA** (Alacant) i La Novelda Modernista, Castell de la Mola i Santa Maria Magdalena.

Dissabte, **23 DE MARÇ DE 2019**, al Saló d'actes de l'ajuntament d'Antella, presentació del llibre *Violeta i el llop*, de Mónica Richart, a càrrec de Leonardo Giménez Giménez.

Dimecres, **18 D'ABRIL DE 2019**, a l'auditori municipal d'Antella, projecció de "*Fills del silenci*" i del Documental "*Antellans morts en la guerra de 1936*" a càrrec de Joan Josep Conejero.

Diumenge, **5 DE MAIG DE 2019, A DÉNIA** (Alacant) Jardí Mediterrani de l'Albarda, el Castell i la Marina de Dénia.

Divendres **30 D'AGOST DE 2019**, 10ª Festa Estellés, al Pub La Hiedra.

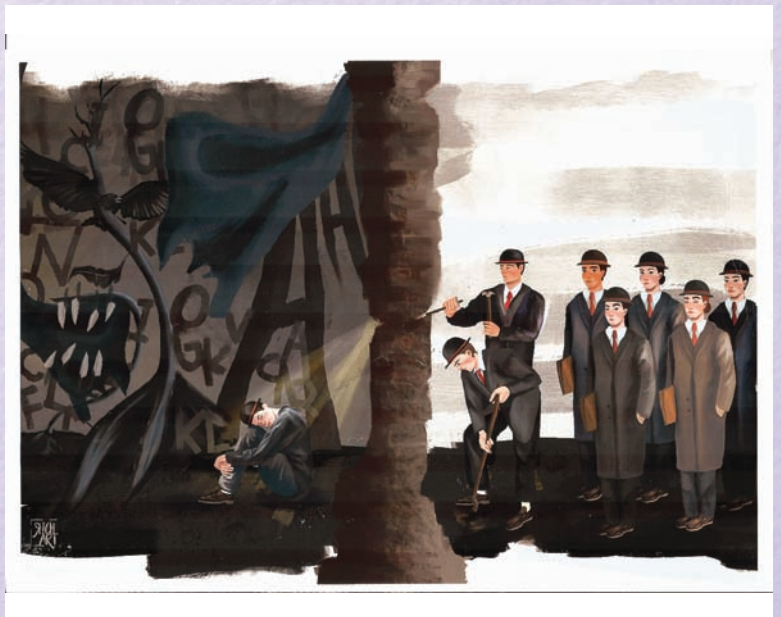
Diumenge, **13 D'OCTUBRE DE 2019 A NULES I MASCARELL**. Ruta dels búnquers entre Nules i Mascarell, amb visita guiada i dinar a Mascarell.

Dimarts, **5 DE DESEMBRE DE 2019** Inauguració de l'exposició de Vinyetes 2019, col·lecció de Joan Francesc Herrero Presentació de la Revista La Lloca, núm. 16, monogràfic "La memòria historia a Antella, amb exhibició del documental homenatge a "Jaume Arcos i Requena", a càrrec de Josep Micó i Abel Sabina i Exhibició del documental "Vinyetes 2019", de Joan Josep Conejero i Joan Francesc Herrero.

Exposició homenatge a Jaume Arcos i Requena, al Palauet d'Aiora, a València, **ENTRE EL 20 I EL 30 DE GENER DE 2020**

DIA 9 D'ABRIL DE 2020, presentació de la revista extraordinària núm. 17 de La Lloca, *El Xúquer i l'aigua*, amb les conferències: *El macís del Caroig i els afluent del baix Xúquer*, a càrrec de Roger Pons, i *la Problemàtica de l'aigua al segle XXI*, de Joan Josep Conejero.

DIA 21 D'AGOST DE 2020, presentació del poemari *vespres d'inventari* de Josep Micó, a càrrec de Leonardo Giménez, amb l'actuació musical de Dídac Cuenca Peris

**DIA 28
D'AGOST DE
2020, la 11^a
Festa Estellés,
a l'auditori
municipal
d'Antella, amb
l'actuació de
The Littles i
Óscar Briz.**

DIA 21 DE NOVEMBRE DE 2020, presentació del poemari *La pedra del temps*, d'Isaïes Minetto, i el llibre *De la Vega, un pelotari*, de Joan F. Herrero, a l'auditori municipal d'Antella.

DIA 5 DE DESEMBRE DE 2020, presentació de la revista La Lloca núm. 18, *Els xiquets i la guerra de 1936-1939*, a càrrec de la Consellera d'Igualtat Rosa Pérez Garijo, amb l'actuació de The Littles

2019/2020

ACTIVITATS

ELOÏSA

MÒNICA RICHART GARCIA

Primerament va ser la verema. Carpentràs tenia uns matins llarguíssims i unes nits que sempre se li feien curtes. Era una adolescent, «Eloïsa», i seguia les passes dels germans cap a la vinya amb els ulls plens d'un cansament que només ella podia entendre. “Que no dorms bé?”, li preguntava el major, “que estranyes el llit?”. No havia dormit mai bé, Eloïsa. Fet i fet, ni tan sols estava segura d'haver dormit mai. Quan ho havia intentat explicar a casa, no n'havia tret res. “Això és que *ensomies*”, havia sentenciat la mare, sardònica. “Tot el món *ensomia*”, havia postil·lat el germà gran. Eren els anys de la postguerra, de fam i misèria i dol, i no hi havia temps ni ganes per a les fantasies d'una xiqueta.

No eren fantasies, però. Eloïsa ho sabia. Viatjava cada nit, tan bon punt s'adormia. També de dia, si algun improbable diumenge es guanyava el privilegi d'una migdiada. Algunes nits estava tan cansada de viatjar que se somiava dormint mentre estava de viatge: eren les voltes que més descansada s'alçava. Amb els anys havia anat perfeccionant la tècnica per a buscar un moment de repòs en els viatges. No sempre funcionava.

No viatjava amunt i avall, sinó avant i arrere. Li havia costat d'entendre de menuda, però ho havia acabat deduïnt ella a soles. La primera volta que s'havia despertat enmig de la guerra havia sigut un sotrac enorme: les alarmes sonant, la gent corrent espaordida cap al refugi. Aquella nit s'havia gitat a Antella i s'havia alçat a Antella, també, però en un temps diferent, en un temps abans de nàixer. Devia tindre uns cinc o sis anys, aquella nit, i

algú se la posà al lloc i la dugué al refugi. Allí li preguntaren de qui era, però ella no parlà. Amb la foscor i el caos aconseguí deslliurar-se de donar cap resposta i trobà un raconet on amagar-se fins que es despertà en un altre temps: el seu.

Carpentràs fou el primer viatge físic, la primera volta lluny de casa. El primer any que la portaren a la verema començà a enyorar-se del poble tan bon punt xafà aquella terra grisa i pensà, innocentment, que dormint podria tornar a Antella. Al remat, sempre que somiava s'havia somiat a Antella. La desil·lusió fou terrible quan es despertà en aquella mateixa vinya envoltada d'uns temporers que no coneixia. L'endemà es repetí la situació. Així fou com entengué que no viatjava en l'espai, sinó en el temps.

Funcionava així: només viatjava mentre dormia, i sempre a un temps en què no havia viscut, però al mateix lloc on s'havia gitat. Durant molts anys només viatjava enrere. Conegué la guerra i la República. Viatjà a un temps en què la torre morisca no era només una torre, era un palau sencer, i després més arrere encara, quan encara no estava construïda i la gent parlava d'una manera que ella no estava segura d'entendre.

Ja era casada quan aconseguí viatjar també cap avant. La nit de noces no pogué adormir-se de cap manera: li feia pànic que el marit es despertara a mitjan nit i es trobara a soles al llit. Per això s'havia casat amb el sereno del poble. L'endemà de casats, que els pobres no fan viatges de boda, Tomàs ja s'enfilà l'abric i el barret per a patrullar

els carrers deserts d'Antella i ella pogué, per fi, pegar una *cabotadeta* després de tantes hores sense tancar els ulls. Es despertà en el que li semblà un dia de festes patronals, perquè sentí tocar la música, i s'abocà discretament al balcó després d'assegurar-se que no hi havia ningú més a casa. La banda li passà per davant de casa, però no la que ella coneixia: hi havia dones, dones tocant, dones que portaven pantaló com els hòmens. A Eloïsa li va fer tanta impressió que se'n tornà a entrar. La casa era la mateixa, però amb altres mobles i tot de retrats estranyíssims, de fotografies que no eren del color dels retrats sinó de molts colors diferents, com la vida mateixa. Examinà un d'aquells retrats i de poc no pegà un crit en vore-hi sa mare, que feia anys que era morta i només havia deixat una fotografia, una de les normals: la de la làpida. De l'esglai es despertà, ara ja de veres, en el seu temps.

Va estar hores i hores pegant voltes al llit, pensant que quina passada li havia fet sa mare, de fer-li vore que estava boja quan ella també havia viatjat en el temps i s'havia fet retrats i li'ls havia amagat i tot. I no va parar de pensar-hi fins que l'endemà es tornà a despertar en aquella mateixa versió de sa casa, la dels retrats de colors, i mirant-ne quatre o cinc va entendre que la dona de les fotografies no era sa mare: era ella, Eloïsa, però envellida. Era ella mateixa, cinquanta o seixanta anys més avant.

Sabent això, va poder fer-se una idea de qui eren els estranys de la fotografia. Al seu costat seia Tomàs, un Tomàs panxut i pelat. Hi havia una dona jove vestida de blanc, que devia ser una nòvia, i el nòvio a joc. Els acompanyava també un altre xic, més fadrinet que els nòvios. Tots anaven ben mudats i ben pentinats i ella mateixa portava unes arracades ben grans que no s'havia com s'hauria pogut comprar. Eloïsa mirà llargament la fotografia, preguntant-se quin dels dos era el fill que potser ja portava al ventre, si el nòvio o la nòvia. D'una cosa no tenia dubte: l'altre xicon era fill seu. Era un Tomàs jove, però amb els ulls d'Eloïsa. Com li dirien? Tomàs, també? Samuel, com a son pare? Vagarejà per la casa buscant més retrats que li aclariren més detalls del seu futur. Trobà, per fi, una fotografia de la parella d'abans amb una xiqueta. Tenia una neta.

Anaren passant les setmanes i els mesos, i ella sempre que podia s'encaminava en adormir-se a aquell futur raríssim i escodrinava els mobles de colors

vius i les pertinences sorprenents d'aquella família que encara no havia nascut. Una nit aconseguí vore la neta en directe. Devia tindre quatre o cinc anys i ja passava les pàgines d'un llibre ella a soles i se les mirava i les remirava com si les entenguera; com si li provocaren, fet i fet, certa nostàlgia. A Eloïsa la sorprengué que raonara tant i tan prompte. La sorprenien moltes coses d'aquell futur estrany. No pogué observar-la gaire estona més perquè una sotragada forta li va saccar les entranyes i la va obligar a despertar-se, i de sobte es va vore de nou al llit, tal com s'havia gitat, però amb Tomàs a la vora.

—Redeu, quin dormir més fort que tens, *Loïseta!* —es queixà el marit—. Ja em pensava que m'havies fet viudo!

Tomàs s'havia girat el peu perseguint uns borratxos i havia tornat a casa perquè volia que li l'embenara. Atordida, Eloïsa va fer les preguntes justes per a comprovar que, segons el testimoni de Tomàs, el seu cos no es movia del llit mentre ella viatjava en el temps. Això li donà una tranquil·litat immensa i, des d'aquell dia, li fou més fàcil decidir cap a quan viatjava. I sempre, sempre, triava anar cap avant, perquè volia saber més coses d'aquella criatura d'ulls grans i tristos que mirava un món ple de colors com si estiguera fet tot d'ombres. Li deien Aloma, a la xiqueta, i era l'única filla d'Eva, la filla major d'Eloïsa i Tomàs. Tot això ho sabia Eloïsa de parar l'orella, perquè no s'atrevia a parlar amb ningú d'aquell temps. El passat era una cosa, però el futur li feia respecte. Aloma. Un nom ben estrany, com la xiqueta mateixa. Com tantes coses d'aquell temps. Eloïsa estigué observant-la un parell de mesos en la distància.

Un matí, sense saber com ni per què, Eloïsa es despertà sense haver viatjat, ni avant ni arrere. L'endemà tampoc no pogué. Inquieta, fins i tot provà de fer la *becadeta* després de dinar, però entre els nervis i l'esguard incrèdul del seu marit no hi hagué manera d'adormir-se. Era la primera volta en la vida que li passava això; no se'n sabia avindre. Tant que l'havia molestada no poder descansar a les nits per culpa d'aquells viatges, i ara se'ls enyorava! Trobava a faltar l'emoció continguda de descobrir nous detalls però, sobretot, trobava a faltar Aloma. L'havia mirat tant que se l'estimava. I ara, de no poder-la vore, no feia més que patir. Tomàs li preguntava per què estava tan neguitosa i ella responia que no descansava

bé. I al final, fart de vore-la renegar pels racons, Tomàs l'acompanyà a cal metge, i resultà que estava encinta.

Ni una vegada pogué viatjar Eloïsa en els nou mesos que durà l'embaràs. A mesura que li creixia la panxa, les dones del poble especulaven sobre si seria xiquet o xiqueta segons la forma que tenia. Ella ja sabia que portava xiqueta, però ho callà. Tampoc no fou capaç d'explicar per què havia triat el nom d'Eva. Patí molt tot l'embaràs, pensant que el Senyor l'havia castigada sense vore la neta per bruixa: que no seria el nom d'Eva un advertiment del pecat? Per si de cas, la batejà com a Eva Maria, i un parell d'anys després, quan isqué aquella cançó que catapultà el nom a la fama, se'n va fer creus.

L'endemà mateix de nàixer Eva Maria, Eloïsa tornà a viatjar en el temps, però havia perdut la pràctica i acabà en un indret tan remot del passat que Antella ni tan sols s'havia començat a construir. No li agradà allò i agrai que el plor d'Eva Maria la despertara prompte. Quan per fi aconseguí tornar a viatjar on volia, al futur on l'esperava la neta dels ulls tristos, es va alegrar tant que no pogué contindre's de fer-li un bes al front mentre dormia. La xiqueta obrí els ulls abans que Eloïsa poguera fugir.

—No patisques, que soc la iaia —agarrà de l'ampit de la finestra un retrat d'ella mateixa, de quan encara festejava—. Veus? La iaia Eloïsa. M'estàs *ensomiant*.

La xiqueta arrugà el front i es quedà parada un moment, mirant-la de fit a fit. Al final assentí amb el cap, amb una mirada plena de saviesa que de tan impròpia en una criatura menuda feia un poc de por i tot. I ja no parlaren més, perquè el plor d'Eva Maria despertà Eloïsa de nou, i l'arrancà d'aquell instant tan plaent. Aquella volta ja no agrai ser despertada.

Els primers mesos de mare van ser durs per a Eloïsa, perquè Eva Maria dormia ben poc i ella, en conseqüència, encara menys. Coincidí que la faena de sereno escassejava, i Tomàs i ella heretaren un trosset de terra i hagueren de treballar-lo entre els dos perquè si llogaven hòmens no en traurien res. Acabava els dies feta una coca i de tan rebentada com estava no podia ni somiar. La següent volta que aconseguí visitar Aloma, la xi-

queta l'esperava asseguda damunt del llit amb els ulls ben oberts.

—És de veres que no saps llegir, iaia?
—I tu com saps això?
—M'ho ha dit la mare.
—I tu com és que saps llegir?

La xiqueta arronsà els muscles. Es quedaren callades fins que Aloma tornà a parlar.

—Vols que t'ensenye a llegir? —no esperà resposta i tragué de davall la manta un llibre prim i ample, amb molts dibuixos i molts colors i unes lletres ben grosses—. La be i la e fan be. La esse, la o i la esse fan sos. Be i sos fan besos. Saps què són besos?

Així, lletra per lletra, Aloma li llegí el llibre sencer, i Eloïsa se la mirà, curulla d'un sentiment indescriptible, una mescla d'orgull, admiració i esbalaïment, un amor profundíssim que —malgrat que li dolia pensar-ho— no era capaç de sentir per la seua pròpia filla, la de carn i ossos, la que sí que havia parit. Amb el temps entendria la raó d'aquell vincle que la unia més a la neta que a ningú, però això passaria anys més tard i seria una altra història. La bona qüestió és que hi tornà moltes nits, totes les que pogué, i al final aprengué a llegir. A poquet a poquet, a trossets, passant pena, però llegia.

—Iaia, jo ja sé que no t'*ensomie* —anuncià Aloma amb solemnitat la nit que acabaren de llegir l'últim dels llibres del seu prestatge—, jo ja sé que m'*ensomies* tu. Però no passa res. Així que ja pots vindre de dia si vols.

I ho va fer. S'adormia de nit i es despertava de dia, quan Aloma tornava de l'escola. Les dos eren de parlar poc, perquè estaven acostumades a callar molt, i al principi s'observaven llargues estones en silenci. Amb el pas dels dies, però, Aloma començà a fer preguntes sobre el passat, sobre els canvis al poble, sobre els viatges en el temps. Eloïsa també volgué saber com era la vida moderna. Al principi s'afrontava de saber segons quines coses, i va ser només gràcies a la serenor amb què la xiqueta les explicava que va anar paint que alguns canvis no eren tan terribles com se'ls havia imaginat.

—I dius que les dones porten cotxes?

—Sí, i més coses. Autobusos i tot.
—I tractors? Poden portar tractors?
—Sí, per què no? Què té un home que no tinga una dona per a poder portar un tractor?

Aquella reflexió de la neta la va deixar pensadora un parell de dies, i al final va resoldre de dir-li a Tomàs que l'ensenyara a portar el tractor. El marit se li va riure, pensant que feia broma, i ella se'l va mirar ben seriosa.

—Mira, Tomàs, tens una dona i una filla. Si el dia de demà, Déu no ho vullga, et passa alguna cosa, qui ha de dur-lo si no jo?
—Ja vindrien els teus germans a ajudar-te.
—I si no poden? El meu Jaume de tant com fuma morirà jove, i el meu Vicent festeja amb la francesa aquella, que no m'estranyaria que se n'anara a viure allà...
—Que cabuda que eres, *Loïseta!* Que no veus que tots els tractors del poble els porten els hòmens?
—Però que què té un home que no tinga una dona per a poder portar un tractor?
—Ai... —començà Tomàs, però no sabé defendre-se'n. Aquell mateix diumenge, havent escurat la paella, deixaren Eva Maria amb la seua iaia i s'enfilaren els dos al tractor, camí amunt i camí avall pel terme, fins que Eloïsa hagué après a conduir-lo a soles.

No va ser, ni de bon tros, l'últim *souvenir* en forma de modernitat que Eloïsa s'emportà en aquell temps seu encara mig adormit. Fou la primera dona del poble a traure's el carnet de conduir, la primera a portar pantalons i una alumna avantatjada als cursos d'adults que feia l'Ajuntament. La neta li donava ales i ella les sacsava tan fort com sabia.

Així passaren els mesos, i després els anys, i anà posposant la idea de concebre *Tomaset*, perquè sospitava que un altre embaràs l'allunyaria nou

mesos de la seua neteta. Ho allargà tant com pogué, fins que se li acabaren les excuses i el temps. *Tomaset* nasqué poc després del Cap d'Any, i el millor regal de Reis que Eloïsa va rebre mai fou l'emotiva abraçada amb què la rebé Aloma. La xiqueta destil·lava una alegria continguda mesclada amb una pena profunda, perquè havia discutit amb sa mare aquell mateix dia. La mare deia que no podia ser que Aloma parlara, llegira i jugara amb la iaia Eloïsa, perquè la iaia havia mort anys enrere, quan Aloma era molt menuda. Que s'ho estava imaginant tot, de llegir tants i tants llibres. Que tenia una inventiva ben gran i això estava bé, però havia d'aprendre a diferenciar la realitat de la fantasia. Aloma insistia que era tot ben verídici i la mare no la creia. Eloïsa mirà de tranquil·litzar-la, però s'havia quedat pensadora ella també. En els viatges que feia, tant avant com arrere, mai es veia a ella mateixa: només viatjava als temps que no havia viscut. Això volia dir que abans de la primera volta que havia vist Aloma ja s'havia d'haver mort. Va fer càlculs i descobrí que el son etern li havia d'arribar abans dels seixanta anys.

Sabent això, doncs, Eloïsa s'encarregà de deixar-ho tot enllestit. Aprengué a brodar bé i deixà un aixovar a punt per a la filla i un altre per a la neta. Comprà tots els llibres de xiquets que pogué i en deixà la casa ben plena. Apartà uns dinerets, els pocs que pogué, per a assegurar-se que la filla estudiara com havia de passar. Quan Eva Maria començà a festejar amb aquell talòs, Eloïsa l'animà a casar-s'hi, tot i sabent que s'acabarien divorciant en poc de temps, perquè d'aquella unió naixeria Aloma. Quan nasqué la neta, Eloïsa s'hi abocà en cos i ànima, i passà tant de temps amb la criatura com pogué. L'ensenyà a llegir de ben menuda, abans dels tres anys, ben conscient que havia de saber-ne prompte perquè la instruïra a ella poc després. I, quan la parca vingué a buscar-la, s'acomiadà d'Aloma i abraçà la mort amb complaença, amb la certesa que era el pas necessari per a poder viure aquella vida com l'havia viscuda.

LLUÍS DE LA VEGA, UN GRAN PILOTARI. I FILL D'ANTELLA

LEO GIMÉNEZ

Lluís de la Vega i Herrero (Antella, setembre de 1998) és un dels millors jugadors de pilota de l'actualitat, tant en la modalitat de pilota valenciana, com en la de frontó. Té 23 anys i ja fa algunes temporades que es considera una important figura d'aquest esport. I és d'Antella, on comença a iniciar-se i entrenar-se en aquella activitat esportiva a l'andana de sa casa, dirigit per son pare, gran aficionat i jugador també de pilota. Des dels set anys viu a Almussafes i un poc després comença a formar-se com a pilotari en l'Escola de Pilota d'Alginet, on son pare era monitor. En l'any 2007 ja participà en els Jocs Escolars de Pilota Valenciana i ben prompte, en la categoria de benjamí, ja començà rebre guardons i trofeus guanyats als trinquets. Un fet destacable en Lluís és que ha compaginat la seua trajectòria esportiva amb els estudis. I és graduat en Psicologia, carrera que va finalitzar en el curs passat, 2020-2021. No és molt freqüent que esportistes destacats siguen titulats universitaris. És

un mèrit afegit al currículum del nostre campió. L'escriptor i documentalista Joan Francesc Herrero i Piqueres, sempre poant en els fets i personatges destacats del seu poble i nostre, Antella, ha recollit tot l'itinerari esportiu de Lluís de la Vega i l'ha plasmat en el llibre *De la Vega, un pilotari*.

Llibre que, figurativament, està redactat en primera persona, com si l'haguera escrit el protagonista biografat, relata la trajectòria esportiva de Lluís de la Vega fins a 2019, quan tenia 20 anys; encara no havia fet els 21 i guanyà la Lliga Bankia d'Escala i Corda on tenia com a companys de l'equip d'Almussafes Fèlix i Natxo. Comença el llibre tot descrivint la victòria de la lliga, abans comentada, fins arribar als seus inicis de jugar a la pilota, quan només tenia set anys, de manera cronològicament inversa. Relata les partides i competicions en què ha participat i retrata amb humilitat i respecte els seus companys i contrincants, adversaris de joc, però amics en el vestuari

ballarí Rudolf Nureyev, a càrrec d'Alberto Soldado: “Algú, des de la grada recorda Rudolf Nureyev, el ballarí rus a la cerca de la llibertat. Els seus cops de pilota pareixen imitar l'elegància insuperable de l'artista rus”. El llibre està editat per l'Associació Cultural d'Antella CILIM.

i fora del trinquet o del frontó. El llibre consta de les següents parts: 1.- “Temps d'un pilotari”, en què es descriu la vida professional del biografat. 2.- “Estil de joc”, en què es descriu el seu estil, les seues maneres, segons les ressenyes periodístiques publicades. 3.- “Titulars de premsa”, on es mostren tots els lemes dels diferents diaris que han parlat sobre Lluís de la Vega. 4.- “Lluís en la premsa”, retalls de periòdics que al llarg del temps han efectuat comentaris del pilotari. 5.- “Trofeus i guardons”, en els quals apareixen fotografies dels diferents triomfs aconseguits.

d'Antella també, deia en *Levante-EMV 'La Ribera'*, el 17 d'octubre de 2014, “Lluís de la Vega s'ha fet, per mèrits propis, una de les grans promeses de la pilota valenciana. Este jove de 16 anys ha anat cremant etapes des que començà en l'esport autòcton valencià. Cursa estudis de primer de Batxillerat en el col·legi la Devesa de Carlet i s'entrena quan els estudis li ho permeten, i competix contra majors, pràctica que li facilita millorar molt. Desitja centrar-se en l'Escala i corda”. Comentari periodístic ben encertat, com ja s'ha vist.

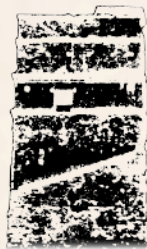
El llibre consta de 45 il·lustracions, principalment de retrats lliures de Lluís en diferents edats i parts del cos, fetes per la pintora Carmen Orellana. També està il·lustrat per nombroses fotografies de diaris, acompanyant notícies sobre el pilotari biografat. Entre els titulars de notícies, en destaquem uns quants: “De la Vega, un nuevo tiempo”, Alberto Soldado; “De la Vega se hace mayor”, Moisés Domínguez; “Figura indiscutible en el frontón, De la Vega busca consolidarse en el trinquet”, José A. Monteagudo; “Lluís de la Vega arriba per a trencar jerarquies”, Alberto Soldado; i notable comparació entre Lluís de la Vega i el

Lluís de la Vega és un pilotari jove però, com hem dit, és ja una gran figura de la pilota i un jugador molt complet, ja que domina tant la modalitat de pilota de trinquet com la de frontó. Els triomfs en la Lliga Bankia d'Escala i Corda 2019, i en la mateixa modalitat en l'any 2021, amb el davant Carles, el mitger Javi i ell mateix de rest, com sempre, en el Trofeu Diputació de València de Frontó, guanyat en les quatre últimes edicions, i finalista en el mà a mà d'escala i corda dels anys 2020 i 2021, tenint de contrari a Puchalt II, corroboren la seua solvència incontestable i categoria puixant. I fill d'Antella, el nostre poble,

Festeres a la Plaça Major

CILIM
associació
cultural
d'antella

**GENERALITAT
VALENCIANA**

**SEMPRE
TEUA**

La teua llengua